

T.C
BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM ANABİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

9. SINIF REHBERLİK PROGRAMININ ÖĞRENCİ
GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Çağla Topcu

Zonguldak 2014

T.C
BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM ANABİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

9. SINIF REHBERLİK PROGRAMININ ÖĞRENCİ
GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Hazırlayan
Çağla Topcu

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Saime Sayın

Zonguldak 2014

T.C.
BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalında 2010628204010 numaralı Çağla Topcu'nun hazırladığı "9. Sınıf Rehberlik Programının Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi" konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 23/06/2014 Pazartesi günü saat 14:00'da yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezinin onayına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

Başkan _____

Doç. Dr. Ali ARSLAN

Üye _____

Doç. Dr. Aycan ÇİÇEK SAĞLAM

Üye _____

Yrd. Doç. Dr. Saime SAYIN (Danışman)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../2014

Doç. Dr. Hakan SARIBAŞ
Enstitü Müdürü

ÖZET

Kurum : BEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı
Tez Başlığı : 9. Sınıf Rehberlik Programının Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi
Tez Yazarı : Çağla Topcu
Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Saime Sayın
Tez Türü, Yılı : Yüksek Lisans
Sayfa Adedi : 98

Eğitim sistemi içinde yer alan bireyin, kendini gerçekleştirme çabası psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri ile birlikte başarıya ulaşabilmektedir. Bunu sağlayabilmek için de okullarda uygulanan rehberlik programlarının sistemli, kapsamlı ve gelişimsel olması gerekmektedir.

Bu araştırmada, 9. Sınıf rehberlik programının etkililik düzeyine ilişkin öğrenci görüşleri belirlenmeye çalışılmış ve bu görüşler 9. Sınıf öğrencilerinin cinsiyet, okul türü, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve okuldaki rehber öğretmen sayısına göre karşılaştırılmıştır. Çalışmada tarama modeli benimsenmiş olup, Zonguldak il merkezine bağlı ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören 488 lise öğrencisine araştırmacı tarafından geliştirilen veri toplama aracı uygulanmıştır. Faktör analizi sonucunda beş alt boyuttan oluşan ölçeğin güvenirlik düzeyi 0,962 olarak bulunmuştur. Toplanan veriler normal dağılım göstermediği için parametrik olmayan testlerden Mann Whitney U ve Kruskal-Wallis H testleri uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, 9. sınıf öğrencileri rehberlik programında yer alan eğitsel, mesleki ve kişisel rehberlik hizmetlerini kısmen etkili bulmaktadırlar. Anadolu öğretmen lisesi öğrencileri diğer lise öğrencilerine göre, uygulanan rehberlik programını daha yararlı bulmaktadırlar. Ayrıca anne-baba eğitim durumlarına göre de rehberlik programını etkili ve yararlı bulma durumları farklılık göstermektedir. Hizmetlerin yeterlilik düzeyinin yükseltilebilmesi için; okullardaki rehber öğretmen sayısı ile rehberlik etkinliklerine ayrılan süre arttırılabilir. Ayrıca okuldaki idareci ve öğretmenlere rehberlik bilinci kazandıracak hizmet içi eğitimler düzenlenerek, rehberlik programlarından üst düzeyde fayda sağlanabilir.

Anahtar Sözcükler: Rehberlik Programı, Program Değerlendirme, Rehberlik Hizmetleri

ABSTRACT

Institution	:	BEÜ Institute of Social Sciences, Department of Educational Programs and Teaching
Title	:	9th Grade Students' Opinions About The Effectiveness Of Guidance Programs
Author	:	Çağla Topcu
Adviser	:	Asst. Prof. Dr. Saime Sayın
Type of Thesis, Year	:	MSc. Thesis, 2014
Total Number of Pages	:	98

Self-actualization efforts of an individual within an educational system would succeed with psychological counseling and guidance services. In order to attain this, school guidance programs need to be systematic, comprehensive, and developmental.

In the present study, ninth grade students' opinions about the effectiveness of guidance programs were gathered and examined with respect to the following variables: gender, school type, mother education level, father education level, and the number of guidance teachers in the school. Adopting a survey research design, data collection instrument developed by the researcher was administered to 488 high school students from the city center of Zonguldak. The factor analysis yielded a five-factor solution and the reliability coefficient of the scale was found to be 0,962. Since the normality assumption was violated, non-parametric tests (Mann-Whitney U tests and Kruskal-Wallis H tests) were conducted. Research findings showed that ninth grade students found the educational, vocational, and personal guidance services as somewhat effective. Students from the Anatolian teacher high schools found the implemented guidance programs more beneficial compared to other high school students. Moreover, student' perceptions of effectiveness of the guidance programs differ by mother-father education level. In order to increase the effectiveness of the programs, the number of guidance teachers and the amount of time spent for the guidance services may be increased. In addition, providing in-service training to school administrators and teachers would enhance the effectiveness of the guidance programs.

Keywords: Guidance Programs, Program Evaluation, Guidance Services

ÖNSÖZ

Eğitim bireyin yaşamı boyunca süren, topluma uyum sağlama ve kendisini çeşitli yönleriyle geliştirme çabalarının bütünüdür. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri de diğer eğitim programlarında olduğu gibi sistemli programlarla yürütülmelidir.

Bu araştırmayla ortaöğretim kurumlarında uygulanmakta olan dokuzuncu sınıf rehberlik programının öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Sonuçlarının rehberlik ve psikolojik danışma alanına ve program geliştirme çabalarına katkı sağlaması beklenmektedir. Bu çalışmanın yürütülmesinde birçok kişinin katkısı olmuştur. Araştırmanın planlanması ve gerçekleştirilmesi süresince çalışmaları izleyen, verdiği geribildirimleri ile adeta tez danışmanım gibi olan ve sorduğum sorulara sabırla cevap vererek bilimsel desteğini ve yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. Aycan ÇİÇEK SAĞLAM'a, yüksek lisans dersleri sırasında ve araştırma boyunca beni yüreklendirip teşvik eden, yol gösteren, akademik bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Saime SAYIN'a teşekkür ederim. Yüksek lisans eğitime başlamam için beni yüreklendiren Yrd. Doç. Dr. Hakan AKÇIN'a, araştırmamda kullanılan veri toplama aracının geliştirilmesinde görüşleri ile destek veren Doç. Dr. Aycan ÇİÇEK SAĞLAM'a, Yrd. Doç. Dr. Orkide BAKALIM'a, Yrd. Doç. Dr. Arzu TAŞDELEN KARKÇAY'a, Dr. Fatma Selda ÖZ'e, Doç. Dr. Hikmet YAZICI'ya ve Doç. Dr. Osman Tolga ARICAK'a teşekkür ederim. Veri toplama aşamasında yardımını esirgemeyen rehber öğretmen arkadaşlarıma, anketleri cevaplayan öğrencilere, veri toplama aracının istatistiksel analizlerinin yapılmasında yol gösteren Arş. Gör. Özgür Murat ÇOLAKOĞLU'na ve çevirilerde bana yardımcı olan kadim dostum Ceyda ÇAPA YAMUDI'ye teşekkür ederim.

Son olarak; tezimin yazımı aşamasında bana kendince yardım eden yeğerim Derin TOPCU'ya, kardeşlerim Esin ve Çağatay TOPCU'ya, zorlu çalışma dönemimde beni destekleyen, yüreklendiren her zaman inandığım ve güvendiğim canım annem Nezahat TOPCU'ya ve tezimin hazırlığı aşamasında kaybettiğim, beni bir yerlerden gördüğüne inandığım canım babam Asım TOPCU'ya ve katkısı bulunan herkese teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
GİRİŞ	1
1. PROBLEM DURUMU	6
1.1. Problem	6
1.2. Araştırmanın Amacı	6
1.3. Araştırmanın Önemi	6
1.4. Sınırlılıklar	7
1.5. Sayıtlılar	7
1.6. Tanımlar	7
2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	8
2.1. Rehberliğin Tanımı	8
2.2. Rehberliğin Tarihsel Gelişimi ve Önemi	9
2.3. Rehberliğin Amacı	12
2.4. Rehberliğin Kapsamı.....	14
2.5. Rehberliğin İlkeleri	16
2.6. Eğitimde Rehberlik Hizmetleri	20
2.7. Ortaöğretimde Rehberlik Hizmetleri	21
2.8. Eğitsel Rehberlik Hizmetleri.....	23
2.9. Mesleki Rehberlik Hizmetleri	25
2.10. Kişisel Rehberlik Hizmetleri.....	28
2.11. Rehberlik Programları ve Program Geliştirme	30
2.12. Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma Programlarında Psikolojik Danışman, Sınıf Rehber Öğretmeni ve Okul Müdürünün Görevleri.....	35
2.12.1. Psikolojik Danışmanların Görevleri.....	36

2.12.2. Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Görevleri.....	37
2.12.3. Okul Müdürünün Görevleri.....	39
2.13. İlgili Araştırmalar.....	40
2.13.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	40
2.13.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	46
3. YÖNTEM.....	51
3.1. Araştırma Modeli	51
3.2. Evren ve Örneklem	51
3.3. Veri Toplama Aracı.....	52
3.4. Verilerin Toplanması	56
3.5. Verilerin Analizi.....	56
4. BULGULAR VE YORUM.....	58
4.1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kişisel Bilgilerine İlişkin Bulgular ve Yorum.....	58
4.2. Öğrencilerin 9.Sınıf Rehberlik Programına İlişkin Görüşlerinin Ölçek Alt Boyutlarına ve Değişkenlere Göre İncelenmesi	60
4.2.1 Kişisel Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Bulgular Ve Yorum.....	61
4.2.2. Kişisel Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Değişkenlere Ait Bulgular ve Yorum.....	63
4.2.3. Mesleki Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Bulgular ve Yorum.....	66
4.2.4. Mesleki Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Değişkenlere Ait Bulgular ve Yorum.....	68
4.2.5. Eğitsel Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Bulgular ve Yorum.....	71
4.2.6. Eğitsel Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Değişkenlere Ait Bulgular ve Yorum.....	72
4.2.7. Rehber Öğretmen Boyutuna İlişkin Bulgular Ve Yorum	75
4.2.8. Rehber Öğretmen Boyutuna İlişkin Değişkenlere Ait Bulgular ve Yorum.....	76
4.2.9. Okulun Şartları Boyutuna İlişkin Bulgular Ve Yorum	79
4.2.10. Okulun Şartları Boyutuna İlişkin Değişkenlere Ait Bulgular ve Yorum.....	80

SONUÇ	83
KAYNAKÇA	87
EKLER	93
Ek 1: Araştırma İzni	93
Ek 2: 9. Sınıf Rehberlik Programı Değerlendirme Ölçeği	94
Ek 3: “Ortaöğretim Rehberlik ve Yönlendirme Programı” Yeterlik Alanlarına Göre Kazanımlar	97

TABLolar LİSTESİ

Sayfa

Tablo 3.1: Örneklem Okulları.....	52
Tablo 3.2: Faktör Analizi Sonucunda Ölçekte Yer Almasına Karar Verilen Maddeler ve Faktör Yük Değerleri	54
Tablo 3.2: Faktör Analizi Sonucunda Ölçekte Yer Almasına Karar Verilen Maddeler ve Faktör Yük Değerleri (devamı).....	55
Tablo 4.1: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	58
Tablo 4.2: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Okul Türüne Göre Dağılımı	59
Tablo 4.3: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Anne Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı	59
Tablo 4.4: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Baba Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı	60
Tablo 4.5: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Okullarındaki Rehber Öğretmen Sayısına Göre Dağılımı.....	60
Tablo 4.6: Kişisel Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Öğrenci Görüşleri	61
Tablo 4.7: Kişisel Rehberlik Hizmetlerinin Cinsiyete Göre Farklılaşma Düzeyi..	63
Tablo 4.8: Kişisel Rehberlik Hizmetlerinin Okul Türüne Göre Farklılaşma Düzeyi	63
Tablo 4.9: Kişisel Rehberlik Hizmetlerinin Anne Öğrenim Durumuna Göre Farklılaşma Düzeyi	64
Tablo 4.10: Kişisel Rehberlik Hizmetlerinin Baba Öğrenim Durumuna Göre Farklılaşma Düzeyi	65
Tablo 4.11: Kişisel Rehberlik Hizmetlerinin Rehber Öğretmen Sayısına Göre Farklılaşma Düzeyi	66
Tablo 4.12: Mesleki Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	66
Tablo 4.13: Mesleki Rehberlik Hizmetlerinin Cinsiyete Göre Farklılaşma Düzeyi	68
Tablo 4.14: Mesleki Rehberlik Hizmetlerinin Okul Türüne Göre Farklılaşma Düzeyi	68

Tablo 4.15: Mesleki Rehberlik Hizmetlerinin Anne Öğrenim Durumuna Göre Farklılaşma Düzeyi	69
Tablo 4.16: Mesleki Rehberlik Hizmetlerinin Baba Öğrenim Durumuna Göre Farklılaşma Düzeyi	70
Tablo 4.17: Mesleki Rehberlik Hizmetlerinin Rehber Öğretmen Sayısına Göre Farklılaşma Düzeyi	70
Tablo 4.18: Eğitsel Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Öğrenci Görüşleri	71
Tablo 4.19: Eğitsel Rehberlik Hizmetlerinin Cinsiyete Göre Farklılaşma Düzeyi..	72
Tablo 4.20: Eğitsel Rehberlik Hizmetlerinin Okul Türüne Göre Farklılaşma Düzeyi	73
Tablo 4.21: Eğitsel Rehberlik Hizmetlerinin Anne Öğrenim Durumuna Göre Farklılaşma Düzeyi	74
Tablo 4.22: Eğitsel Rehberlik Hizmetlerinin Baba Öğrenim Durumuna Göre Farklılaşma Düzeyi	74
Tablo 4.23: Eğitsel Rehberlik Hizmetlerinin Rehber Öğretmen Sayısına Göre Farklılaşma Düzeyi	75
Tablo 4.24: Rehber Öğretmen Boyutuna İlişkin Öğrenci Görüşleri	75
Tablo 4.25: Rehber Öğretmen Boyutunun Cinsiyete Göre Farklılaşma Düzeyi.....	77
Tablo 4.26: Rehber Öğretmen Boyutunun Okul Türüne Göre Farklılaşma Düzeyi	77
Tablo 4.27: Rehber Öğretmen Boyutunun Anne Öğrenim Durumuna Göre Farklılaşma Düzeyi	78
Tablo 4.28: Rehber Öğretmen Boyutunun Baba Öğrenim Durumuna Göre Farklılaşma Düzeyi	78
Tablo 4.29: Rehber Öğretmen Boyutunun Rehber Öğretmen Sayısına Göre Farklılaşma Düzeyi	79
Tablo 4.30: Okulun Şartları Boyutuna İlişkin Öğrenci Görüşleri	79
Tablo 4.31: Okulun Şartları Boyutunun Cinsiyete Göre Farklılaşma Düzeyi	80
Tablo 4.32: Okulun Şartları Boyutunun Okul Türüne Göre Farklılaşma Düzeyi....	81
Tablo 4.33: Okulun Şartları Boyutunun Anne Öğrenim Durumuna Göre Farklılaşma Düzeyi	81

Tablo 4.34: Okulun Şartları Boyutunun Baba Öğrenim Durumuna Göre Farklılaşma Düzeyi	82
Tablo 4.35: Okulun Şartları Boyutunun Rehber Öğretmen Sayısına Göre Farklılaşma Düzeyi	82

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 2.1: Rehberliğin Amacı.....	12
Şekil 2.2: Rehberlikte Hizmet Alanları.....	14

KISALTMALAR LİSTESİ

PDR	:	Psikolojik Danışma ve Rehberlik
APGA	:	American Personal and Guidance Association
SPSS	:	Statistical Package For Social Sciences
MEB	:	Milli Eğitim Bakanlığı
YGS	:	Yükseköğretime Geçiş Sınavı
KMO	:	Kaiser-Meyer-Olkin
\bar{X}	:	Aritmetik Ortalama
SS	:	Standart Sapma
f	:	Frekans
%	:	Yüzde
N	:	Denek Sayısı
U	:	Mann Whitney U Testi
p	:	Anlamlılık Düzeyi
X^2	:	Ki-Kare
sd	:	Serbestlik Derecesi

GİRİŞ

21. Yüzyılla birlikte teknoloji alanındaki değişimlerin de hızla artması kaçınılmaz gözükmeğtedir. Teknolojideki bu hızlı değişim toplumu da derinden etkilemektedir. Meydana gelen değişimlerin olumsuz etkilerinden insanlığın zarar görmemesi ve dahası değişime uyum sağlayabilmesi eğitim sayesinde başarılacaktır. Öyle görölüyor ki, gelecek bugünün bir devamı olmayacak ve yarına uyum sağlayabilmek ancak ve ancak ortaya çıkan değerleri iyi anlamakla mümkün olabileceğdir. Değişen değerlerden küreselleşme, çok dilli ve çok kültürlü olma, yaşam boyu eğitim ve öğrenen merkezli eğitim gibi, eğitimle doğrudan ilişkili olmaları bakımından üzerinde durulması gereken konulardır (Oğuz, Oktay ve Ayhan, 2010:1-5).

Eğitim sistemi değişimin gerektirdiği insan tipini yetiştirmede etkili olmalıdır. Hazırlanacak eğitim programları bireyin ve toplumun ihtiyaçlarını dikkate alarak gelişimlerini sağlamada yardımcı olmak durumundadır. Alışıl gelmiş eğitim sisteminde okulların yalnızca akademik başarıya önem verdiği, dolayısıyla bireyin kendini geliştirmesine olanak vermediği, kalıcı ve köklü davranış değişikliği sağlayamadığı, bireysel farklılıklar göz ardı edildiğinden yetenek ve ilgilerinin gelişemediği açıkça görölmektedir. Bu durumun sonucu olarak da yeni fikirler ve gelişimler doğrultusunda eğitimde çağdaş adımlar atılmaya başlanmış ve rehberlik hizmetleri okullarda yerini almıştır (Yeşilyaprak, 2001: 18).

Okullardaki rehberlik hizmetleri öğrencilerin kişisel, eğitsel ve mesleki alanlarda gelişimlerini ve uyum sağlamalarını temele almaktadır. Günümüzde bireyin, okul öncesinden üniversiteye kadar olan eğitim yolculuğunda okul rehberlik servisleri önemli bir rol üstlenmişlerdir. Eğitimin hangi kademesinde olursa olsun rehberlik hizmetleri, psikolojik danışma, yöneltme, bilgi verme, bireyi çeşitli yönleriyle tanıma ve kendisinin de tanınmasına olanak sağlama gibi hizmet alanlarını kapsamaktadır.

Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin toplumumuzun bütününe yaygınlaştırılabilmesi ve hizmetlerin belirli bir kalitede sunulabilmesi için psikolojik

danışma ve rehberlik lisans programlarının eğitim standartlarının geliştirilmesi gerekmektedir. Bu amaca ulaşabilmek için de; mesleki kimliğin açık bir şekilde tanımlanması, mesleki rollerin net bir şekilde belirlenmesi, ülkemiz için gereksinim duyulan yeni alt alanların geliştirilmesi gibi konular üzerinde durulmalıdır. Okullarda istihdam edilen rehber öğretmenler, kendilerini okul sisteminin önemli bir parçası olarak görmeli, hazırlayacakları okul psikolojik danışma ve rehberlik programları kapsamlı ve gelişimsel olmalıdır. Bu programlar, öğrencilerin gelişimi ile ilgili tüm alanları içermeli ve öğrencilerin içinde buldukları gelişim dönemlerini göz önüne almalıdır. Bu açıdan, okul rehber öğretmenleri sadece problemi olan öğrencilerle değil, bütün öğrencilerle ilgilenmek durumundadırlar. Ayrıca öğrencilerin, kişisel, mesleki ve eğitsel gelişimlerinde önemli birimler olan anne-babaları ve öğretmenleri ile de çalışmalar yapmalıdırlar. Bu çalışmalar, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin birincil hedefi olan bireyin kendini gerçekleştirme konusunda okul rehber öğretmenlerin daha etkin rol almalarını sağlayacaktır. Rehber öğretmenler, öğrenci-aile-öğretmen-yönetici zincirinin en önemli halkası olarak çalışmalar yapmalıdır. Böylece hem psikolojik danışmanlık mesleğinin rolleri netleşecek hem de Türk milli eğitiminin öğrencilere kazandırmayı amaçladığı özellikler, onlara daha hızlı ve etkili bir şekilde kazandırılacaktır (Yalçın, 2006: 117-133).

Rehberlik hizmetleri okul öncesi eğitim, ilköğretim ve ortaokulu kapsayan ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimde hazırlanan programlar açısından bazı farklılıklar göstermektedir. Her eğitim kademesindeki öğrencinin gelişim durumlarına göre programlar yapılandırılır.

Rehberlik programları okulun türü, bulunduğu sosyo-kültürel çevre, okulun olanakları, öğrencilerin gelişimsel özellikleri gibi noktalar dikkate alınarak okul rehber öğretmeni tarafından hazırlanır. Hazırlanan program Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Okul Yürütme Komisyonu tarafından incelenir ve onaylanır. Her şubedeki sınıf rehber öğretmeni, okul geneli için hazırlanan yıllık rehberlik programı doğrultusunda kendi şube öğrencileri için yıllık rehberlik hizmetleri çalışma planını hazırlar. Yıl boyunca hem okul programında hem de şube programlarında daha önceden öngörülemez değişiklikler yapılabilir (Çam, 2005: 52).

Rehberlik programlarının hazırlanmasında da yıllar içinde bazı değişimler yaşanmıştır. Krize yönelik danışma, bilgilendirme hizmeti, görev öncelikli, yapılanmamış bir yapı gösteren geleneksel rehberlik anlayışı yerini 1970’li yıllardan sonra gelişimsel yaklaşıma bırakmıştır. Ardından gelişen sistem yaklaşımı, toplam kalite ve stratejik planlama akımlarının etkisiyle “kapsamlı gelişimsel rehberlik programı” yaklaşımı geleneksel rehberlik anlayışının yerini almıştır. Kapsamlı programlama rehberlik hizmetlerini eğitimi oluşturan sistemlerin bir parçası olarak ele almaktadır.

Kapsamlı gelişimsel rehberlik programları hazırlanırken programın amaçları, okulun eğitime bakış açısı ve eğitimden beklentileri, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin ilkeleri ve öğrencilerin ihtiyaçları göz önüne alınmalıdır. Bu nedenle her eğitim kademesine göre hazırlanacak programlar birbirine göre farklılık gösterecektir. Bununla beraber kapsamlı gelişimsel rehberlik programlarının nasıl geliştirileceği, içeriğinin neler olacağı ve nasıl değerlendirileceği gibi konularda rehber öğretmenlerin yararlanabilecekleri kaynaklar sınırlıdır. Okul rehberlik servisleri genelde Rehberlik Araştırma Merkezleri tarafından hazırlanan taslak niteliğinde olan çerçeve programları kullanmaktadır. Bu çerçeve programlar okul türleri gözetilmeksizin okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim olarak hazırlanmaktadır. Oysaki ortaöğretim kurumları olan liseler Düz lise, Anadolu lisesi, Fen lisesi, Meslek lisesi gibi pek çok türlere ayrılmaktadır. Okul rehberlik servisleri merkezden gönderilen çerçeve programları kendi okul türleri ve öğrenci ihtiyaçlarına göre yeniden hazırlamalıdır. Kapsamlı gelişimsel rehberlik programlarını uygulayabilmek için öğrencinin gelişimi öncelikli, program odaklı, kişilik eğitimi anlayışını temel alan bir anlayış benimsenmiş olmalıdır. Okul psikolojik danışmanları program geliştirmeye ilgili yeterli donanıma sahip olmamaları, okulun diğer öğretmenlerinin de çoğunluğunun rehberlik konusunda eğitim almamış olmaları bu programların uygulanabilirliğinin önünde engel oluşturmaktadır. Ayrıca programların önemli bir kısmını sınıf rehberliği yoluyla kazandırılacak içerik oluşturur. Sınıf rehberliğinin uygulanabilmesi için ders saati ayrılması gerekmektedir. Ancak bugün geçerli olan eğitim sistemimizde ortaokulun 6. Sınıfına kadar rehberlik saati yoktur. Kapsamlı gelişimsel rehberlik programının merkezinde

önemli bir rol oynayan okul rehber öğretmenlerinin sayıca yetersiz olması da programın önündeki bir diğer engeldir (Külahoğlu, 2004: 144-145).

Ülkemizde 2011-2012 Eğitim Öğretim Yılı'ndan itibaren ortaöğretim kurumlarında uygulanan rehberlik saatleri yerini "Ortaöğretim Rehberlik ve Yönlendirme Dersi Programı" na bırakmıştır. Ortaöğretim okullarının her sınıf düzeyine uygun olarak hazırlanmış program farklı kazanım ve etkinlikleri içermektedir.

Ortaöğretim Rehberlik ve Yönlendirme Dersi Programı, Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı değil, onun bir parçasıdır. Programdaki etkinlikler Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik Programları dikkate alınarak, kazanımların gerçekleşmesi için hazırlanmıştır. Programda her sınıf düzeyi için 30 haftalık etkinlik sunulmuş, kalan 6 haftada ise diğer rehberlik faaliyetlerine ayrılmıştır. Tüm okullarda aynı etkinliklerin kullanılması zorunlu olmamakla birlikte kazanımlara bağlı kalınıp farklı etkinliklere de yer verilebilmektedir. Okul rehberlik servisleri farklı okul türlerine göre ve okulun ihtiyaçlarına uygun olan etkinliklere yer verebilmektedirler (MEB, 2011: 3).

Ortaöğretim 9. Sınıf öğrencilerinin yaş özellikleri (14-15 yaş) incelendiğinde bu dönem asıl olarak ergenlik dönemi özelliklerini kapsamaktadır. Bu yaş grubu öğrencileri kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası içindedirler. Yetişkin mi çocuk mu bocalamaları içinde sıklıkla "ben kimim" sorusunun cevabını ararlarken anne – babasından çok akran gruplarından etkilenirler. Hızlı bir fiziksel değişim içindeyken aynı anda kendisini, gelecekteki eğitimi ve mesleki gelişimi hakkında yeni kararlar verme baskısı içinde bulabilirler (Senemoğlu, 2011: 74-84). Bu açılarından bakıldığında ortaöğretimin ilk kademesini oluşturan 9. Sınıf oldukça önem kazanmaktadır. Ortaöğretime geçiş sınavlarının yoğun etkisinden sonra 9. Sınıfı bir mola aşaması olarak görmekte olan genç akademik başarısızlıkla karşı karşıya kalmaktadır. Bununla beraber yükseköğretime öğrenci seçme sınavlarından olan Yüksek Öğretime Geçiş Sınavı (YGS)'nin kapsamı ağırlıklı olarak 9. Sınıf müfredatından oluşmaktadır. Öğrenci bu dönemde yoğun bir akademik destek ve eğitsel rehberliğe ihtiyaç duymaktadır. Ortaöğretimde öğrenci 10. Sınıfa geçerken,

ileride yöneleceği yükseköğretim programlarına temel sağlayacak olan dersleri seçmek durumundadır. Bu nedenle de ilgi, yetenek ve kişilik özelliklerini yakından tanıyabilmesi, geleceği için doğru kararları verebilmesi gerekmektedir. İlköğretimden sonra kendisi için yeni bir okul olan lisede okul ortamına alışamama ya da yabancılaşma gibi problemler yaşayabileceğinden yeterli bir oryantasyon (uyum alıştırmaları) hizmeti verilmelidir. 9. Sınıf Rehberlik Programı öğrenciye ihtiyacı olan desteği vermekle yükümlüdür ve bu açıdan önemlidir. Yürütölen bu araştırmada, 9. Sınıf rehberlik programının yararlanıcısı durumunda olan öğrencilerin program hakkındaki görüşleri incelenmek istenmiştir.

1. PROBLEM DURUMU

1.1. Problem

9. Sınıf rehberlik programına ilişkin öğrencilerin görüşleri nedir ve çeşitli değişkenler göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı Zonguldak il merkezinde bulunan liselerdeki öğrencilerin 9. Sınıf rehberlik programına ilişkin görüşlerinin incelenmesidir. Bu amaçla aşağıdaki alt problemlere ilişkin cevaplar aranmıştır:

1. Öğrencilerin 9. Sınıf rehberlik programına ilişkin görüşleri genelde nedir?
2. 9. Sınıf rehberlik programına ilişkin öğrenci görüşleri; kişisel rehberlik, mesleki rehberlik, eğitsel rehberlik, rehber öğretmen ve okulun şartları boyutları açısından:
 - a. Cinsiyet
 - b. Okul türü
 - c. Annenin eğitim durumu
 - d. Babanın eğitim durumu
 - e. Okuldaki rehber öğretmen sayısına göre anlamlı farklılıklar göstermekte midir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma ile Zonguldak il merkezinde bulunan liselerdeki öğrencilerin 9. Sınıf rehberlik programına ilişkin görüşlerini saptayarak varsa, olumsuz durumların ortadan kaldırılması konusunda eğitim yöneticilerine ve program geliştirme çalışmalarına ışık tutmak amaçlanmaktadır.

Elde edilen bulguların rehberlik programının yeniden gözden geçirilerek iyileştirilmesi ve okul rehberlik hizmetlerinin kalitesinin artırılması yönünde bir yarar

sağlayacağı böylece öğrencilerimizin gelişimleri doğrultusunda onlara daha uygun rehberlik hizmetlerinin sunulmasına katkı sağlayacağı umulmaktadır.

Bu araştırma sonuçlarından elde edilen verilerin bu alanda çalışma yapacak diğer araştırmacılara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

1. Araştırma Zonguldak il merkezindeki beş adet lise ile sınırlıdır.
2. Araştırmacı tarafından geliştirilen veri toplama araçlarında yer alan maddelerle sınırlıdır.
3. Araştırma 2011-2012 Eğitim-Öğretim Yılında 9. Sınıfta okuyan öğrencilerle sınırlıdır.

1.5. Sayıtlılar

Bu araştırmanın temel sayıtlısı, araştırmaya katılan öğrenciler soruları cevaplarken samimi davranmışlardır.

1.6. Tanımlar

Rehberlik Programı: 9. Sınıfın rehberlik faaliyetlerini düzenleyen programdır.

Rehber Öğretmen (Psikolojik Danışman): Eğitim-öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma servisleri ile rehberlik ve araştırma merkezlerinde öğrencilere rehberlik ve psikolojik danışma hizmeti veren, üniversitelerin psikolojik danışma ve rehberlik ile eğitimde psikolojik hizmetler alanında lisans eğitimi almış personeldir.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleriyle ilgili bazı kuramsal temellere yer verilmiştir. Rehberliğin tanımı, tarihsel gelişimi, önemi, amacı ve kapsamı açıklanmış, rehberlik hizmetleri yürütülürken göz önünde bulundurulması gereken ilkelere yer verilmiştir. Eğitimin kademelerine göre rehberlik hizmetlerinin neler olduğu açıklanmış, ortaöğretimde rehberlik hizmetlerinin üzerinde durulmuştur. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde eğitsel, mesleki ve kişisel rehberlik hizmet alanlarının kapsamının neler olduğu, program geliştirme çalışmalarının rehberlik hizmetleri içindeki yerine değinilmiştir. Ayrıca okul rehberlik hizmetlerinin sağlıklı yürümesini sağlayacak psikolojik danışman, sınıf rehber öğretmeni ve okul müdürünün görevleri açıklanmıştır. Son olarak da araştırma konusuyla ilgili olarak yurt içinde ve yurt dışında yürütülmüş araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Rehberliğin Tanımı

Bireyin kendini anlaması, çevresinde var olan olanakların farkına varması ve kendine uygun kararlar vererek kendini gerçekleştirebilmesi için yapılan sistemli ve profesyonel yardım sürecidir. Rehberlik daha önceleri, “yol göstermek” olarak tanımlanmış, ancak günümüzde bireye tek bir seçenek yerine çeşitli seçenekler sunma anlayışı benimsenmiştir (Kuzgun, 1991:3).

İlgar ise (2005:6) bireyin kendini fark edebilmesine, potansiyellerini tanımasına, çevresine sağlıklı ve dengeli uyum sağlayabilmesine yardım eden bir rehberlik anlayışından bahsetmektedir.

Jones, Mortenson ve Miller'a göre rehberlik, bireylerin gizil güçlerinin farkında olabilmeleri, kendilerini gerçekçi olarak tanıyabilmeleri, çevrelerindeki fırsat ve olanakları görüp değerlendirebilmeleri, kişilerin kendilerine yönelik benlik algısıyla toplumun gerçekleri arasında denge ve uyum sağlayabilmeleri için yapılan yardımların bütünüdür (Topses, 2007: 5-6).

Rehberlik hizmetleri öncelikli olarak bireyin karar verme konusunda yaşadığı sorunlara yardımcı olacak bir hizmetler bütünü olarak değerlendirilebilir. Birey yaşamı boyunca kendisini ve çevresini etkileyecek kararlarla karşı karşıyadır ve bu dönemde kaygı ya da bunalım yaşayabilir. Böyle dönemlerde rehberlik hizmetlerinin sağlayacağı psikolojik desteğe gereksinim duyabilir (Girgin, 2012:5).

2.2. Rehberliğin Tarihsel Gelişimi ve Önemi

Eğitimin değişen ihtiyaçlara ve yeni gelişmelere uyum sağlayamaması, bireyin beklentilerine cevap verememesi, 20. yüzyılda geleneksel eğitim anlayışının terk edilmeye başlanmasına neden olmuştur. Geleneksel okullar sadece akademik başarıya önem vermesi, bireylerin bireysel farklarını dikkate almayarak yetenek gelişimlerini engellemesi yönüyle eleştirilerle karşı karşıya kalmıştır. Kalıcı ve köklü davranış değişikliği sağlayamaması, yaşama aktif uyum sağlayacak özelliklerden yoksun bırakması, yarışma ortamı yaratarak bireylerde yetersizlik duygusunun oluşmasına yol açması da eleştiri konularından bazılarıdır. Bahsedilen bu eleştiriler sonucunda 20. yüzyılın başlarında yeni fikir ve gelişimler ışığında eğitimde çağdaşlaşma akımı başlamış ve rehberlik eğitim sistemi içindeki yerini almıştır (Yeşilyaprak, 2001: 18).

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin ortaya çıkmasında en önemli etken teknolojik gelişmelerle birlikte ortaya çıkan endüstrileşme ve kentleşmedir. Bu iki olgu çalışma hayatında da köklü değişiklikler meydana getirmiştir. Meslek çeşidinin hızla artması ve uzmanlaşmanın gelişmesi bu değişikliklerdendir. Seçeneklerin artması meslek seçme yolunda olan gençlerin karşısında bir fırsattır. Bununla beraber bireylerin meslekleri tanıyabilmesi ve kendisine uygun olanı seçebilmesi gerekir. Gençlerin mesleki imkânları tanıyabilmesi için okul dışında bazı bürolar, okullarda ise sistemli hizmetler verebilecek rehberlik örgütleri kurulmaya başlamıştır. İlk meslek bürosunun kurulduğu yıl meslek rehberliğinin başlangıcı ve meslek bürosunun kurucusu F. Parsons da rehberliğin babası sayılmaktadır.

Bireysel farkların eğitimde dikkate alınması zorunluluğu rehberlik hizmetlerinin ortaya çıkmasında etkili olan bir diğer etkidir. Temel eğitimin

toplumda zorunlu hale getirilmesiyle birlikte ilgi, yetenek ve eğitim ihtiyacı açısından birbirlerinden farklı bireyler aynı ortamlarda öğrenim görmeye başlamışlardır. Hazırlanan tek tip eğitim programları ihtiyacı karşılayamamaya, bireysel farklılıklara cevap verememeye başlamıştır. Bu sorunların giderilebilmesi amacıyla öğrencileri yetenek ve ilgilerine göre ayırıştırma ihtiyacı doğmuştur. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri öğrencilerin kendine uygun olan eğitim programlarına yerleştirilebilmesi için gerekli hale gelmiştir.

Bireylerin mesleki ve eğitsel gelişimlerinin yanında bir bütün olarak anlaşılmasını sağlayacak duygusal yönünün de geliştirilmesi gerekmektedir. Eğitimin temel amacı bireyde davranış değişikliği meydana getirmekse, davranışlarının arkasında yatan duyguların da anlaşılması zorunluluğu rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin ortaya çıkmasını sağlayan etkenlerdendir (Kuzgun, 199: 10-11).

Eğitmcileri ve aileleri yakından ilgilendiren bir diğer durum da gençlik yıllarında görülen amaçsızlık ve benliğini bulamamak gibi bazı duygulardır. Bu amaçla okullarda öğrencilerin psikolojik sorunlarıyla ilgilenecek danışma merkezleri kurulmaya başlanmıştır (Tan, 1992: 29).

Bir meslek dalı olarak rehberlik ve psikolojik danışmanın ortaya çıkışı 1940'lı yıllara denk gelmektedir. Geleceğin liderlerini seçebilmek için ilk yıllarda daha çok psikometrik testlerin uygulandığı, bazı seçkin okullara seçkin öğrenci seçmek amacıyla psikolojik danışmanlara başvurulmaktaydı (Külahoğlu, 2004: 7).

1908 yılında F.Parsons Boston'da ilk mesleki büroyu kurduğunda, rehberlik hizmetleri okullarda sistemsiz olarak sürdürülmekteydi. Parsons'un amacı iş aramakta olan pek çok niteliksiz göçmenin eğitim programlarından geçirilerek uygun bir işe yerleştirilmelerine olanak sağlamaktı (Kuzgun, 1991: 13). Bu gelişmelerin ardından rehberlik hizmetleri A.B.D'de 1913 yılında eğitim sistemine dahil edilerek gelişmeye başlamıştır. Bu alandaki hizmetler 1910'larda örgütlenmeye başlamış ve APGA adıyla bilinen "Amerikan Kişilik Hizmetleri Derneği" ulusal düzeyde etkili mesleki örgüt durumuna gelmiştir. Rehberlik alanının etik kuralları, meslek

standartları, alanda çalışacak personelin eğitim esasları ile görev ve sorumluluklarını belirleyerek bu alanın gelişmesine çok önemli sorumluluklar üstlenmiştir (Yeşilyaprak, 2001: 21).

Ülkemizde ise İkinci Dünya Savaşı'nı izleyen yıllarda rehberlikten söz edilmeye başlanmıştır. Savaş sonrası Amerika Birleşik Devletleri ile ilişkilerimiz sıklaşmış, ekonomi ve eğitim alanında Amerika'daki ilke ve uygulamaların ülkemize yansımaya yol açmıştır. Prof. Dr. Feriha Baymur ve Prof. Dr. Hasan Tan gibi Türk eğitimciler Amerika Birleşik Devletleri'ne gönderilirken, Amerikalı uzmanlar da Türk eğitim sistemini incelemeye başlamışlardır. Eğitimini tamamlayıp yurda dönen eğitimciler yeni eğitim ve rehberlik anlayışını yerleştirmeye başlamış hem yükseköğretimde rehberlik ve psikolojik danışma eğitimi başlatmaları, hem de temel araştırma ve yayınları ile bu alanın ülkemizde tanınmasına ve gelişmesine önemli katkılar sağlamışlardır (Kuzgun, 1991:13).

Yalçın'ın (2006) psikolojik danışmanlığın günümüzdeki durumu üzerine yürüttüğü çalışmada; ülkemizdeki PDR lisans programlarının içeriği daha çok okul psikolojik danışmanlığı programlarına benzediği ve mezunları ağırlıklı olarak eğitim sektöründe istihdam edildiği için bu çalışmada, psikolojik danışmanların kişisel ve mesleki özelliklerinin yanı sıra, okul psikolojik danışmanlığının günümüzdeki ve gelecekteki rolü tartışılmıştır. Psikolojik danışmanlık mesleğinin rolleri ve geleceği ile ilgili öne sürülen görüşler arasında benzer yönler bulunmaktadır.

Mesleğin geleceğine yönelik görüşlerdeki ortak noktalardan birisi, okul Psikolojik danışmanlarının okullarda istihdam edilmeleri gerektiğidir. Merkez modeli çerçevesinde çalışacak olan psikolojik danışmanlar sürekli olarak okullarda bulunamayacakları için gelişimsel bir çerçevede hizmet sunmalarının mümkün olmayacağı düşünülmektedir. Kriz odaklı hizmet sunmak yerine, gelişimsel ve önleyici çalışmalar yapmaları için okul psikolojik danışmanlarının okullarda istihdam edilmeleri bir zorunluluktur.

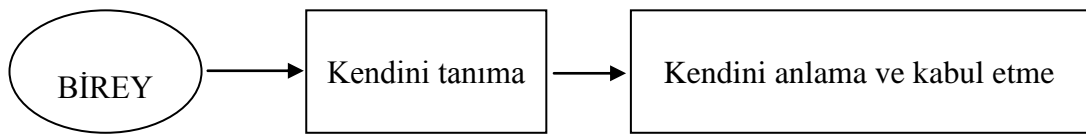
Ülkemizde teknolojinin, bilgisayar ve internetin gereğinden fazla kullanılmasıyla bireyselleşmenin artması, cinsellik konusunda erken yaşlarda bilgi

sahibi olunması, şiddet içeren oyunların saldırganlık gibi sonuçlar doğurması danışmanlık hizmetlerine duyulan ihtiyacı arttırmıştır. Aynı şekilde yalnız ebeveyn sayısının artması, aile yapılarının değişmesi, yeni meslek alanlarının oluşmasına rağmen işsizliğin de aynı oranda artması, büyük şehirlere göçle birlikte farklı ihtiyaçların oluşması, alkol ve madde bağımlılığı gibi yaşamsal tehditlerin artması da önleyici olması açısından psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerine olan gereksinimi ortaya koymaktadır (Karaca ve İkiz, 2014: 146-147).

2.3. Rehberliğin Amacı

Eğitim sürecinde rehberlik hizmetleri, öğrencinin gelişmesine ve uyumuna yardım etmeye yöneliktir. Rehberliğin en temel ya da hedeflenen amacı bireyin kendini gerçekleştirmesidir. Kendini gerçekleştirme ile kişide hâlihazırda var olan tüm gizil güçlerin, yeteneklerin, kapasitelerin ortaya konması, kullanılması ve geliştirilmesi kastedilir. Bireyin kendini gerçekleştirmesi uzun bir süreç içinde aşama aşama sağlanabilecek bir oluşumdur. Bu hedeflenen amaca varabilmek için rehberlik öncelikli alt amaçları gerçekleştirmekle işe başlar. Bu oluşumu yani rehberliğin amacı şema üzerinde gösterilebilir (Yeşilyaprak, 2001: 6-7).

Şekil 2.1: Rehberliğin Amacı

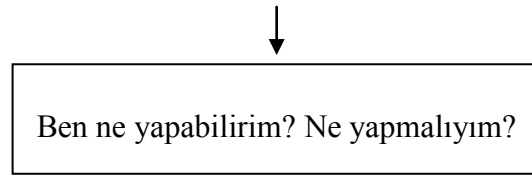

Ben kimim? Özelliklerim nelerdir? Kuvvetli ve zayıf yönlerim nelerdir? Yeteneklerim, ilgilerim, ihtiyaç ve problemlerim nelerdir? ... gibi soruların yanıtları.

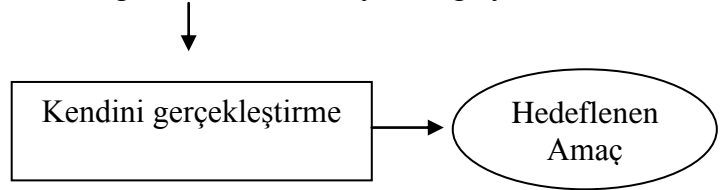

Bulunduğu ortamı ve çevreyi tanıma

Çevredeki eğitim ve iş olanakları nelerdir? Ailenin sınırlılıkları, toplumun gerçekleri, bana sağlanan fırsatlar nelerdir? ...gibi soruların yanıtları.

Bulduğum ortamda, bu çevrede sahip olduğum yetenekleri nasıl geliştirebilirim? Çevrenin bana sunduğu fırsatları en iyi nasıl değerlendirebilirim? Sorunlarımı nasıl çözebilirim ve bulunduğum ortama nasıl uyum sağlayabilirim?

Rehberlik hizmetleri bu hedeflenen amaca ulaşmada bireye ne kadar yardımcı olabilir ve ona “kendini gerçekleştirme yolunda ihtiyaç duyduğu yardımı ne ölçüde sağlayabilirse amacına o derece ulaşmış olur.

Kendini gerçekleştirmekte olan birey; kim olduğunu objektif bir şekilde değerlendirebileceği tutarlı bir kişilik geliştirir. Kendisi ve başkaları hakkında olumlu düşüncelere sahiptir. Kendisine karşı saygılıdır. İçinde bulunduğu durumlara ait duygu ve düşüncelerini uygun bir şekilde ifade edebilir. Değişmeye ve yeni deneyimlere açıktır. Kendini gerçekleştirme yaşam boyu devam eden bir süreç olduğundan hayatın her döneminde ilgi ve yetenek yönünden en üst düzeye ulaşmak için çaba gösterilmelidir (Maslow,1970; Akt.Kaya, 2007:7)

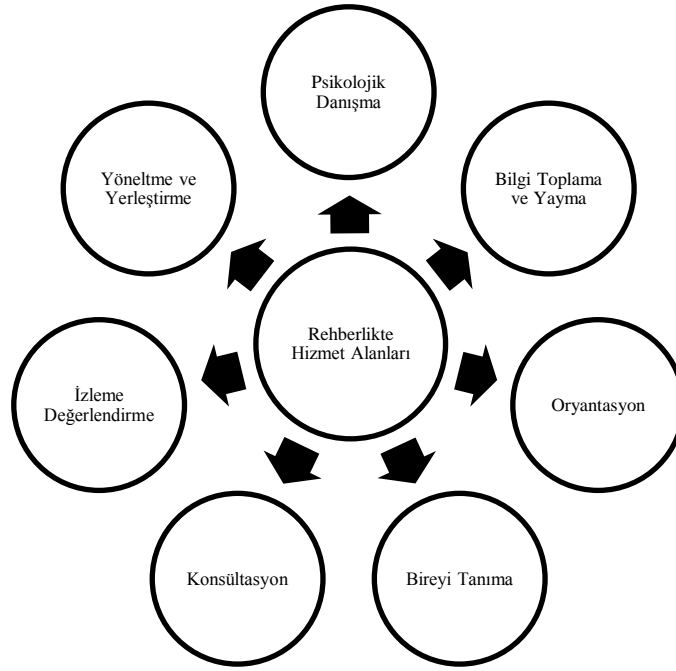
Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği’nde ise rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin amacı “Türk Eğitim Sisteminin genel amaçları çerçevesinde eğitimde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri temelde; öğrencilerin kendilerini gerçekleştirmelerine, eğitim sürecinden yetenek ve özelliklerine göre en üst düzeyde yararlanmalarına ve gizil güçlerini en uygun şekilde kullanmalarına ve geliştirmelerine yöneliktir. Öğrencilere yönelik olarak düzenlenen her türlü rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bu amaçlar doğrultusunda bütünleştirilerek verilir” şeklinde belirtmiştir(MEB, 2001: 4).

Dickmeyer ve Caldwell'e (1970) göre rehberliğin amacı, eğitim sürecinde bireyin tümüyle işlevsel bir birey olmasına yardım etmektir (Ültanır, 2003:15).

2.4. Rehberliğin Kapsamı

Rehberlik hizmetlerinin kapsamı, çok çeşitli hizmet ve uygulama alanlarına ayrılmıştır. Bu hizmet alanları birbirleriyle ilişkili ve etkileşimli bir bütünlük içinde hizmet verebildikleri ölçüde işlevsel olabilirler (Topses, 2007:141). Bu hizmet alanları aşağıdaki şemada gösterilmiştir (Yeşilyaprak, 2001:7).

Şekil 2.2: Rehberlikte Hizmet Alanları

1. Bireyi Tanıma: Bireyin özelliklerinin ve potansiyellerinin tam olarak belirlenebilmesi amacıyla yapılan işlemlerin bütünüdür. Bu işlemler sayesinde danışmanların öğrencileri tanıyabilmesi için gerekli bilgilerin depolanması, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayabilecek programların oluşturulması, öğrencileri sistemli bir şekilde izleme ve yerleştirme işlemlerinin yapılabilmesi sağlanmış olur. Bireyi tanımak için sıkça kullanılan ölçme araçları, test ve envanterlerdir. Bunlardan bazılarını örnek olarak Akademik Benlik Kavramı Ölçeği,

Temel Yetenekler Testi 9-11, Kendini Değerlendirme Envanteri sayılabilir (Karaca ve İkiz, 2014:28).

2. Psikolojik Danışma Hizmeti: Okullarda bir takım uyum problemleri yaşayan herkes psikolojik danışma hizmetlerinden faydalanabilir. Bir süreç olarak gerçekleşen psikolojik danışmada bireye kendini ve sorunlarını gerçekçi bir gözle görmesi ve uygun çözümler bulması için yardım edilir. Bu yardımlar okuldaki psikolojik danışman tarafından verilir. Psikolojik danışma hizmetleri rehberlik hizmetlerinin merkezindedir ve tüm hizmetler psikolojik danışma anlayış ve yaklaşımı çerçevesinde verilmelidir. Bu nedenle bu alanda eğitim görmüş uzman kişilerce verilmesi uygundur (Yeşilyaprak, 2001: 9).

3. Oryantasyon Hizmeti: Okula yeni başlayan öğrencilere okulu tanıtmak amacıyla yapılan etkinliklerin bütünüdür. Okul ve çevresindeki olanakların tanıtılması, okuldaki öğrencilerin uyacağı kuralların tanıtılması bu hizmetlerin kapsamına girmektedir. Ayrıca okulun eğitim programının tanıtılması, rehberlik hizmetlerinin tanıtılması ve okuldaki sosyal ve kültürel etkinliklerin tanıtılması oryantasyon hizmetleri içinde yürütülecek etkinliklerdir.

4. Bilgi Toplama ve Yayma Hizmeti: Öğrencilerin okul içi ve okul dışı eğitsel ve mesleki olanaklardan haberdar olmalarını sağlayan hizmetlerdir. Ders programları ve seçmeli dersler, çeşitli iş ve mesleklere ilişkin bilgiler, öğrenim ve sınav koşullarıyla ilgili bilgiler bu hizmetlerin kapsamındadır (Topses, 2007:145). Öğrencilerden başka ailelere ve okulun diğer eğitim personeline de bilgilendirme hizmetleri rehberlik servisleri tarafından verilebilir. Gordon (1975) da bu hizmetlerin gerekliliğine işaret ederek, ailelerin çocuklarını yetiştirirken daha etkili olmalarına yardım ederek anne baba olma becerilerinin öğretilebileceğini ifade etmektedir. Bu becerilerle anne babalar, çocuklarıyla aralarındaki iletişim kanalını iki yönlü açık tutmayı başarabilir ve çocuklarıyla olan çatışmalarının çözümü için öğrendikleri yöntemleri kullanarak ilişkilerini güçlendirebilirler.

5. Konsültasyon: Rehberlik ve psikolojik danışma servislerinin uzmanlık alanı doğrultusunda, okuldaki diğer öğretmenlere, yöneticilere ve ailelere bilgi ve yardım

sağlamasıdır. Sınıf içi rehberlik uygulamaları ve sosyal kulüp çalışmaları için öğretmenlerle işbirliği içinde olma, rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde okul yöneticileriyle işbirliği içinde olma konsültasyon hizmetlerinden bazılarıdır (Karaca ve İkiz, 2014:31).

6. Yönelme ve Yerleştirme: Öğrencinin kendine uygun bir eğitim kurumuna, alana ya da mesleğe yönelmesi için yapılabilecek yardım hizmetleri bu gruba girer. Ayrıca öğrencinin okul içi ya da okul dışındaki bir sosyal etkinliğe yönelmesi, psikolojik danışma hizmetinden yararlanabilmesi için yüreklendirilmesi bu hizmetlerin içine girer. Genel olarak bu hizmetlerin amacı, bireyi içinde bulunduğu durumdan bir üst basamağa, gelişimi ve uyumu açısından daha iyi bir konuma yönelme ve yerleştirmek için çalışmaktır (Yeşilyaprak, 2001: 11).

7. İzleme ve Değerlendirme Hizmeti: Yapılan yardımların değerlendirilmesine ilişkin tüm çalışmaları kapsar. Programlara ya da mesleklere yerleşen bireylerin ne ölçüde uyum sağladığını ve başarılı olduğunu araştırmak, psikolojik danışma sırasında alınan kararın, seçilen davranış tarzının ne ölçüde etkili olduğunu saptamak bu hizmetlerin kapsamındadır (Kuzgun, 1991: 7).

Her insanın çocukluğundan itibaren yukarıda sıralanan hizmetleri almaya hakkı vardır. İnsanlar okula başlama, işe başlama, evlenme, boşanma gibi çeşitli yeni durumlarla karşı karşıya kalmakta ve kimi zaman bu yeni durumlara uyum sağlamada zorlanmaktadırlar. Bu yeni şartlara uyumları konusunda bireye oryantasyon hizmeti sunulmalıdır. Zaman zaman zorlandığı durumlarda ve gelişmek istediğinde bir danışmandan psikolojik danışma hizmeti alabilmeli, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda olan alanlara yönelmeli, okullarda öğrencilerin çeşitli program ve eğitsel kollara ayrılmasına ve kendisine uygun bir mesleği seçebilmesine yardım edilmelidir (Akbaba, 2004: 127-128).

2.5. Rehberliğin İlkeleri

Farklı yardım mesleklerinin her birinin, bireylerin ve toplumun yararı açısından ayrı bir önemi vardır. İnsanların sağlıklı bir kişilik geliştirmeleri amacına yönelik olarak hizmet veren ve farklı donanım ve uzmanlığa sahip olan uzmanlar arasında

etkili bir işbirliğinin kurulması halinde, sunulan hizmetlerin daha verimli ve yararlı olacaktır. Temel ilkelerin amacı, rehberlik ve psikolojik danışma servislerinin mesleklerini en üst düzeyde etik kurallara uygun biçimde yürütmelerini sağlamaktır (PDR, 2012).

Rehberlik hizmetleri yürütülürken temel ilkelerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. İlkelerin bilinmemesi ya da olması gerektiği gibi uygulanmaması hizmetlerin amacına ulaşmasını engellemektedir. Rehberlik hizmetlerinin temelinde bulunan ilkeler aşağıda açıklanmıştır:

1. Her birey seçme özgürlüğüne sahiptir.

Psikolojik danışma ve rehberlik çalışmalarıyla öğrencinin sahip olduğu gizil güçleri ve seçenekleri fark edebilmesi yoluyla uygun seçimleri yapmasına yardımcı olunur. Bu ilkenin okullarda işlerlik kazanabilmesi için eğitim sisteminde ezberci eğitimden ve otorite görevinden vazgeçilip, rehberlik anlayışıyla öğrenmeye yardımcı olma görevini üstlenmesi ve öğrencinin kendisini farklı yollardan geliştirmesine fırsat yaratmaya çalışması gerekmektedir (Külahoğlu, 2004:49).

2. İnsan saygıya değer bir varlıktır.

Bir insanı değerli olarak algılamak, ihtiyaçlarına karşı duyarlı olmayı gerektirir. Din, dil, ırk, cinsiyet, sosyal sınıf gibi özellikleri dikkate almaksızın tüm bireyleri kapsayacak şekilde saygı duymak ve hizmet üretmektir. Okul rehberlik servislerinde görevli psikolojik danışmanlar demokratik ve insancıl tutumu benimseyerek öğrencilerini ilgi ile dinlemeli, kararlarında sağlam dayanak aramasında yardımcı olmalı, bilgi ve destek vermelidir (Altıntaş, 2005:17).

3. Rehberlik hizmetlerinden yararlanmak isteğe bağlıdır.

Rehberlik hizmetlerinde “gönüllülük” ilkesi esas alınmalıdır. Hizmetler sunulur, öğrenci yararlanması için yöreklendirilir, ancak zorlanmaz. Herhangi bir konuda seçim yapması için baskı yapılmaz. Aileleri, öğretmenleri ya da okul idarecileri tarafından zorla danışmana gönderilemez. Öğrenci ancak kendi isteğiyle bu hizmetlerden yararlanmak istediğinde etkili olur. Gönüllülük, okul psikolojik danışmanları için de aynı

derecede gerekli ve önemlidir (Yeşilyaprak, 2001: 16). Ancak uygulamada bazı durumlar bu ilkeye uymayı güçleştirebilmektedir. Örneğin grup rehberliği yapılırken grup, normal bir sınıfta bulunan öğrenciler ve grup saati de programda yer alan rehberlik saati olarak tanımlandığında, istekli olsun olmasın, bütün öğrencilerin düzenlenen faaliyetlere katılmaları beklenmektedir. Bu tür rehberlik faaliyetleri genellikle öğretim faaliyetlerine benzer özellik göstermektedir. Böyle durumlarda ilgisiz ve isteksiz öğrencilerde tartışılan konulara karşı merak uyandırmaya çalışmak amaç olmalıdır. Bununla beraber öğretmenler ya da yöneticiler tarafından, rehberlik servisine gönderilen öğrencilere, rehberliğin gönüllülük ilkesini zedelemeyen yardım edebilmek için danışman her türlü mesleki becerisini kullanmalıdır (Kuzgun, 1991: 29).

4. Rehberlik hayat boyu yararlanılabilecek bir hizmettir.

Rehberlik gelişimi sağlayacak hizmetler bütünüdür. Gelişim doğumdan ölüme kadar devam eden bir süreç olduğundan bireye sağlanan rehberlik hizmetleri de yaşam boyu sürdürülmelidir. Ayrıca rehberlik bireyin yaşamındaki sadece kriz anlarında değil normal dönemlerinde de yararlanılabileceği bir hizmettir (Topses, 2007:32).

5. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri ilgililerin işbirliği ile yürütülmelidir.

Öğrenci ile ilgili olan herkesin ortak anlayış ve işbirliği içinde çalışması gerekir. Çünkü rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri eğitimin diğer hizmet alanlarıyla birlikte işlevini kazanacaktır. Okullarda görevli psikolojik danışmanlar sayı açısından okulun ihtiyacını karşılayabilecek sınırdan olmadığından okuldaki idareciler, öğretmenler, aileler ve hatta okul dışındaki diğer kişilerin de desteğinin alınması gerekmektedir (Girgin, 2012:9).

6. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde gizlilik esastır.

Danışanla ilgili özel bilgiler, bireyin izni olmadan başka kişilerle paylaşılmaz. Aksi takdirde rehberlik servislerinin güvenilirliği zedelenebilir, dolayısıyla kişinin güvenini kaybettiğinden diğer danışanların da kaybedilmesine yol açar. Öğrenci hakkında bilgi toplamak amacıyla hazırlanan dosyalar, bireysel görüşme bilgi ve

tutanakları gibi kişiyi tanımaya ve yardım etmeye özgü tüm hizmetler gizlilik esasına dayanarak yürütülmelidir (Külahoğlu, 2004:50).

7. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde bireysel farklılıklara saygı esastır.

Her öğrencinin kapasiteleri, yetenekleri, ilgi ve ihtiyaçları farklı olduğundan, kendine özgü bir bütün olduğu unutulmamalıdır. Önemli olan her öğrencinin sahip olduğu bu niteliklerine uygun bir düzeyde gelişmesini sağlayabilmektir. Dolayısıyla öğrencilere yardım hizmeti sunulurken onları çeşitli yönleri ile tanımak ve bireysel özelliklerini dikkate almak gereklidir. Rehberlik çalışmalarında tanıma hizmetleri önemli bir yer tutar. Bu çalışmalarda amaç, öğrencinin de kendi tüm özelliklerini tanıması ve her yönüyle kabul etmesine yardımcı olabilmektir (Yeşilyaprak, 2001: 15).

8. Rehberlik tüm öğrencilere açık bir hizmettir.

Rehberliğin temel amacı bireyin kendini gerçekleştirmesine yardım etmek olduğuna göre, bütün öğrencilerin yararlanmasına olanak sağlanmalıdır. Sadece problemlili öğrencilerin rehberlik hizmetlerinden yararlandığı bir eğitim anlayışı benimsenmemektedir. Rehberliğin bozuk davranışları düzeltmenin ötesinde koruyucu, önleyici ve geliştirici işlevleri vardır. Bu sebeple son yıllarda hazırlanan rehberlik programları kapsamlı gelişimsel rehberlik programlarıdır (Altıntaş, 2005:18).

9. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri hem bireye hem de topluma karşı sorumludur.

Rehberlik hizmetlerinin bireyin kendini gerçekleştirmesine yardım etmenin yanında kişisel ihtiyaçları ile toplumun beklentileri arasında denge kurmasını sağlamak gibi de bir işlevi vardır. Psikolojik sorun olma niteliğindeki engelleri aşmış bireyler topluma karşı da daha verimli ve yararlı olacaktır (Topses, 2007:33).

10. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır.

Eğitim kurumlarında verilen rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin eğitimin diğer işlevleri ile dengeli bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir. Rehberlik,

bir eğitim hizmeti olarak düşünölmeli, eğitimden ayrı ama eğitim için yürütölen bir hizmet olarak anlaşölmamalıdır. Böyle bir anlayış okul danışmanlarının önce bir eğitimci olarak yetişmelerini, eğitim-öğretim sürecini çok iyi bilmelerini gerektirmektedir. Bu ilke benimsenmezse danışmanları bir psikoterapist olarak görmek ve çalışmalarının eğitimin diğeri işlevlerinden ayrı olduğunu kabul etmek anlamına gelmektedir (Kuzgun, 1991: 32).

Psikolojik danışma ve rehberlik alanında çalışanlar için etik ilkeler konmuştur. Buna rağmen bu alanda çalışanlarda etik dışı davranışlar görölebilir. Bunlar; mesleki yeterliliğinin ve yetkinliğinin sınırlarını iyi belirleyememek, danışanların bilgilerinin gizliliğini sağlayamamak, cinsel ve duygusal istismar ile sonuçlanan uygulamalarda bulunmak, ölçme araçlarının izinsiz ve yanlış kullanımına neden olmak gibi davranışlardır. Hem nitelikli psikolojik yardım hizmeti sunmak hem de yanlış uygulamaları önlemek amacıyla psikolojik danışma hizmeti sunan meslek elamanlarını denetleyecek mekanizmalarına ihtiyaç vardır (Taşdan ve Yalçın, 2007: 106).

2.6. Eğitimde Rehberlik Hizmetleri

Gelişimsel rehberlik anlayışının benimsenmesiyle birlikte ilköğretim başta olmak üzere bütün eğitim kademelerinde rehberlik hizmetlerinin verilmesi gerektiği anlayışı yaygınlaşmaya başlamıştır. 1960'lı yıllarda ise temel eğitimde rehberlik hizmeti verilmesi gerektiği vurgulanmaya başlanmıştır (Gysberg ve Henderson, 2006: 8).

Eğitim sürecinin her kademesinde öğrenciler rehberlik hizmetlerinden yararlanma gereksinimi içindedirler. Eğitim süreklilik gösteren bir hizmettir. Öğrenciler bu hizmetin belli aşamasında ayrılırsalar da, devam edenler açısından, okul öncesi eğitime başlayan bir çocuk; ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim ve hatta lisansüstü eğitime devam ederek; örgün eğitim sürecini 25-26 yaşlarında tamamlayabilir. Bu uzun sürecin çeşitli aşamalarında öğrencilerin gelişim, öğrenme ve eğitim ihtiyaçlarını karşılamada rehberlik hizmetlerinden yararlanılır (Yeşilyaprak, 2001: 29).

Farklı öğretim basamaklarında rehberlik hizmetleri program ve etkinlikler açısından değişiklikler göstermektedir. Okul öncesi eğitimden itibaren yüksek öğretim basamağına kadar olan örgün eğitim kapsamında öğrenci kişilik hizmetleri içerisinde rehberlik hizmetlerinin genel amaç ve ilkeleri aynıdır. Bununla birlikte bu okulların yapı ve işlevlerinin, amaçlarının ve okullardaki öğrencilerin gelişim özellik ve gereksinimlerinin birbirinden farklı olması, farklı öğretim kademelerinde verilen rehberlik hizmetlerinin de farklılaşmasına neden olmaktadır.

Okul öncesi eğitim döneminde çocukların tüm yönleriyle sağlıklı gelişmeleri, okul ortamına uyum sağlamaları ve potansiyellerini ortaya koyabilmeleri için eğitim çalışmaları rehberlik hizmetleriyle birlikte yürütülmelidir. Okul öncesi eğitim kurumlarında, oyun oynama, bedenini kullanma, merakını giderme, hayal ve istekleri açığa vurma, bağımsızlığını kazanma gibi ihtiyaçları karşılayacak rehberlik hizmetleri sunulurken bu ihtiyaçların yeterli düzeyde yerine getirilmesiyle sağlıklı ve uyumlu bireylerin yetiştirilmesi beklenir (İlgar, 2005:32).

Çocuğun okula başladığı 6-7 yaşlarından, ilköğretim diplomasını aldığı 14-15 yaşlarına kadar olan gelişim dönemini kapsayan temel eğitim süreci rehberlik hizmetleri açısından çok iyi değerlendirilmesi gereken bir dönemdir (Yeşilyaprak, 2001: 39).

İlköğretim düzeyinde de rehberlik hizmetlerinin sunulması gereklidir. Çocuğun bilişsel kapasitelerinin geliştirilmesi için onun her yönüyle tanınması zorunludur. Rehberlik hizmetleri yoluyla kazandırılacak niteliklerin önemli bir bölümünün ilköğretim çağına denk gelmesi, daha üst öğrenim basamaklarında verilecek hizmetlerin verimliliğini artırmaktadır. İlköğretimdeki rehberlik hizmetleri üst öğrenim kurumlarına ya da iş hayatına yönelecek bireyleri bu konuda verecekleri kararların sağlıklı olması için destek sağlamaktır (Erkan, 2004: 5).

2.7. Ortaöğretimde Rehberlik Hizmetleri

Ortaöğretim 15-18 yaş grubunu kapsayan, öğrencilere bir meslek kazandırmayı ve onları yükseköğretim kurumlarına hazırlamayı amaçlayan eğitim devresidir. Ortaöğretim kurumları 4 yıllık liselerdir (4 yıllık lise uygulaması 2004-2005 öğretim yılında başlamıştır). Liseler programlarına göre lise, teknik ve meslek lisesi gibi adlar alırlar.

Toplumların kalkınması ve gelişmesinde ara insan gücü büyük önem taşımaktadır. Ortaöğretim kurumları bürokrasinin, sanayi kuruluşlarının, hizmet ve tarım sektörünün ihtiyacı olan orta düzeydeki memur, sekreter, usta, teknisyen, sağlık memuru, din adamı gibi ara insan gücü yetiştirmede önemli rol oynar. Bu elemanlar bir yandan ekonomik sistem içinde kendilerinden beklenen görevleri yerine getirirler. Ortaöğretimin diğer bir işlevi de yükseköğretime öğrenci yetiştirmektir. Yükseköğretimde verilen eğitim, büyük ölçüde ortaöğretimde kazanılan bilgi ve tecrübelerle dayanmaktadır. Yükseköğretim kurumlarında öğrencilerin başarıları ve gelişimleri ortaöğretim kurumlarındaki eğitimin niteliğine bağlıdır (Erden, 2011: 133).

Ortaöğretim döneminde rehberlik hizmetlerinin gerekliliği ve önemi bu yaş grubu öğrencilerin gelişim ihtiyaçlarına ve bu ihtiyaçları karşılamada okuldan beklenen işlevlere dayanır. Çocukluktan yetişkinliğe geçişin fiziksel ve cinsel değişimleri, değer ve tutumlardaki değişimler, bir meslek seçme, bir yaşam felsefesi oluşturma gibi amaçlar bu dönemde gence belirsizliklerle ve kararsızlıklarla dolu bir süreç yaşatır. Gerek bu sorunlar, gerekse gençte merak ve değişim arzusu onu içki, sigara, uyuşturucu gibi madde bağımlılığı yaratabilecek alışkanlıklara itebilir. Kimlik arayışı ve bir gruba ait olma gereksinimiyle çeşitli ideolojik grupların etkisinde kalabilir. Sağlıklı değerlendirme yapamadığı durumlarda gençlik enerji ve heyecanını olumsuz hedeflere yöneltebilir. Bunun gibi benzer durumlar, eğitimde gencin kendini rahat ifade edebileceği, güvendiği ve yakın hissettiği yetişkinlerle sağlıklı ilişkilere girebileceği, demokratik bir ortam gerektirir. Sadece rehberlik anlayışının var olduğu ve gence çeşitli yardım hizmetlerinin sunulduğu bir ortam bu süreci sağlıklı bir şekilde yaşamasına yardımcı olabilir. Lise yılları eğitsel açıdan bazı çalışma alışkanlıklarının yerleştiği yıllardır. Genç bu dönemde eğitsel hedefler belirleyerek, bu hedeflere ulaşmak için sistemli çalışmak durumundadır. Eğer gerçekçi planlar yapıp bunları uygulayamazsa yaşam boyu doyumsuzluk yaşaması doğaldır. Bunun yanında genç, mesleki gelişim planlarını da belirginleştirmek durumundadır. İlgi ve yetenekler bu yıllarda daha belirgin ve kararlı hale gelir. Bu dönemde bireyi tanıma çalışmaları ile öğrencinin kendi ilgi ve yetenekleri, özellikleri konusunda bilinçlenmesi ve çeşitli meslek alternatiflerini inceleyerek bir seçim yapması beklenir. Bu konuda genç, mesleki rehberlik hizmetlerine ihtiyaç duyar. Ortaöğretim

sonunda gencin yükseköğretime ya da hayata ve iş alanlarına yönlendirilmesi için onun bu dönemde bireysel özellikleri, koşulları, kapasite ve sınırlılıkları açısından çok iyi değerlendirilmesi gerekir (Yeşilyaprak, 2001: 45, 47- 48).

2.8. Eğitsel Rehberlik Hizmetleri

Bireyin kendi yetenek, ilgi, ihtiyaç, kişilik yapısı ve sahip olduğu olanak ve içinde bulunduğu şartlara uygun bir okul, öğrenim dalı seçip bu yönde başarı ile ilerlemesini sağlamak için yapılan psikolojik hizmetlere eğitsel rehberlik hizmetleri denir. Eğitsel rehberliğin temel amacı, öğrencinin okuldaki öğrenimine uyum sağlamasına ve eğitsel yönden gelişmesine yardım etmektir. Özetle eğitsel rehberlik ve danışma, bir bireyin öğrenimle ve öğrenme ile ilgili olarak karşılaştığı problemlerle uğraşır (Tan, 1992: 104).

Eğitsel rehberlik hizmetleri, rehberliğin işlevleri arasında yer alan, koruyucu önleyici ve geliştirici boyutlara dayalı olarak düzenlenir. Eğitsel rehberlik hizmetleri yürütülürken, aşağıda belirtilen ilkeler göz önünde bulundurulmalıdır (Yazıcı, 2005: 76):

1. Eğitsel rehberlik hizmetleri genel olarak, bilgi vermeye yöneliktir.
2. Eğitsel rehberlik hizmetleri okul öncesinden yükseköğrenime kadar her öğrenim düzeyinde sunulur.
3. Eğitsel rehberlik uygulamaları genel olarak grup çalışması halinde yapılır, gruba yöneliktir.
4. Bu tür çalışmalar tıpkı rehberliğin ilkelerinde olduğu gibi okul psikolojik danışmanı, sınıf rehber öğretmeni, okul idaresi, aile gibi öğrenciyle ilgili olan herkesin işbirliğine dayalı olarak düzenlenir.
5. Eğitsel rehberlik hizmetleri, kişisel ve mesleki rehberlik hizmetleriyle ilişkilidir.
6. Eğitsel rehberlik çalışmaları, sınıf içi ya da sınıf dışı etkinliklere dayalı olarak yürütülebilir.

İlköğretimden ortaöğretime geçen birey bir takım uyum problemleriyle karşı karşıya kalabilir. Hem öğrenciye ortaöğretime ve yeni geldiği okulunu tanıtmak hem de ortaya çıkabilecek uyum problemlerini gidermek amacıyla eğitsel rehberlik hizmetleri verilmesi yararlı olur. Öğrenciyi yükseköğrenime geçiş sınavlarına hazırlamak, eğitsel tercihlerini yapmak, öğrenme yollarını öğrenmek gibi konular eğitsel rehberliğin ilgilendiği konulardan bazılarıdır.

İlköğretimin gelişim çağı özelliklerine uygun olarak, ortaöğretime göre daha sıcak, daha yakın etkileşim ortamından çıkıp ortaöğretimin daha resmi ve karmaşık ortamına geçen öğrencinin yeni girdiği ortamı tanıması ve uyum sağlaması için yardıma ihtiyacı olacaktır. Bu nedenle ortaöğretimde yeni başlayan öğrencilere sistemli ve kapsamlı bir oryantasyon (duruma alıştırma) hizmetleri sunulması gerekir. Lise yıllarında öğrencilerin gelişim özellikleri, ihtiyaçları ile okulun özelliği ve koşullarına göre eğitsel rehberlik hizmetlerinin kapsamı düzenlenmelidir. Öğrencinin ortaöğretim döneminde daha sistemli ve planlı çalışması, geleceğe yönelik eğitsel ve mesleki kararlar alması, üniversite sınavına hazırlanması, üst eğitim olanakları hakkında bilgi edinmesi bu dönemde eğitsel rehberlik hizmetlerinin kapsamını oluşturur. Eğer lise programları alan, ders seçme gibi işlemleri kapsıyorsa öğrenciye bu seçeneklerle ilgili yeterli bilgi verilerek, kendilerine uygun tercihleri yapmalarına da yardım edilir (Yeşilyaprak, 2001: 165).

Zengin'in lise 1. Sınıf öğrencilerine verimli ders çalışma alışkanlıkları kazandırmaya yönelik olarak hazırladığı grup rehberlik programı, okullarda yürütülebilecek eğitsel rehberlik hizmetlerinde okul rehber öğretmenlerince kullanılabilir bir programdır. Program hazırlama aşamaları, bilimsel araştırma aşamalarına uygun olarak yürütülmüştür. 15'er kişilik hem deney hem de kontrol grubu oluşturulmuştur. Deney ve kontrol grubuna program öncesi ve sonrası "Çalışma Alışkanlıkları Envanteri" uygulanmıştır. Deney grubuna on iki oturumlu grup rehberliği programı uygulanırken kontrol grubuna herhangi bir işlem yapılmamıştır. Oturumlarda işlenen konular; hedef belirleme, çalışma planı hazırlama, ders çalışma ortamını hazırlama, dikkatini yoğunlaştırma, etkin ve hızlı okuma, etkin dinleme, not tutma, tekrar etme ve hatırlama, sınavlara hazırlanma ve

başarılı olma, kaynaklardan yararlanma, ödev hazırlama şeklindedir. Uygulama sonrası yapılan son test sonuçlarına göre, verimli ders çalışma alışkanlığı kazandırmaya yönelik olarak uygulanan grup rehberliğinin lise birinci sınıf öğrencilerinin verimli ders çalışma alışkanlığı kazandırmada anlamlı düzeyde etkili olduğunu ortaya koymuştur (Erkan ve Kaya, 2012:150-205).

Eğitsel rehberlik hizmetleriyle mesleki rehberlik hizmetlerinin çalışma alanları birbiri içine geçmiş durumdadır. Şöyle ki bireyi ilgileri ve yetenekleri doğrultusunda yükseköğretime hazırlama aynı zamanda meslekleri tanımayı ve bu yönde hazırlanmayı gerektirdiğinden bu hizmet alanları birbiriyle oldukça ilişkilidir.

2.9. Mesleki Rehberlik Hizmetleri

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin çıkış noktasını mesleki rehberlik oluşturmaktadır. Bireyin yaşam içindeki konumu, kendisini ve çevresini anlamlandırması mesleği ile şekillenir. Eğitim kademesinin bütün aşamalarında, psikolojik danışmanlardan beklenen en önemli görev, öğrencilerin gelecek meslek ve kariyerlerine yönelik seçimler, kararlar ve hazırlıklarda yardımcı olmalarıdır. Ayrıca değişen çalışma koşulları ve yaşam gerçeklerine bağlı olarak artık bu işlev sadece öğrenciler için değil, her yaş grubundan yetişkinler için de önemli bir ihtiyaç haline gelmiştir (Yeşilyaprak, 2011:2).

Mesleki rehberlik, bireyin kendi nitelik ve şartlarını kavrayarak onlara en uygun mesleği seçmesi, bu meslek için hazırlanması ve bu mesleğe girerek orada başarıyla ilerlemesi oluşumuna yardım faaliyetleridir. Bu oluşum, bireyle beraber olgunlaşarak devam eden bir oluşumdur. Bu tanıma göre; bireyin kendini tanımasına, meslekleri tanımasına, kendi nitelik ve şartları ile mesleğin gereklerini birbirine uyulmamasına yardım etmek gerekmektedir. Kısaca hem bireyin hem de mesleklerin sistemli bir biçimde incelenmesi gerekmektedir (Tan,1992: 122-123). Bazı öğrenciler seçtikleri mesleklerin istediği fiziksel ya da psikolojik niteliklere sahip olmayabilirler ya da mesleğin sadece görünen tarafını benimseyip yanlış kararlar alabilirler. Duygusal bir bakış açısıyla yapılan tercihlerin sonunda bireyi hayal kırıklığı ve değersizlik duyguları bekler. Bu nedenlerle öğrencilere mesleklerin çeşitli yönleri

detaylıca anlatılmalıdır. Meslekler hakkında doğru ve ayrıntılı bilgi sahibi olma, meslek seçimi kararının doğru olmasının ön koşuludur (Selçuk, 2004: 85).

Ortaöğretim yıllarında gençlere sağlanacak mesleki rehberlik hizmetlerinin aşağıdaki yönlerden onun mesleki gelişimine yardımcı olması gerekir (Yeşilyaprak, 2001: 250):

1. Ortaöğretimdeki programlar içinden kendine uygun alanı seçmeleri, kendi ilgi ve yeteneklerine uygun seçmeli dersleri ve ders dışı etkinlikleri seçmeleri gerekmektedir. Bu amaçla rehberlik servisleri tarafında öğrencilere çeşitli yetenek ve ilgi testleri uygulanıp sonuçlarına göre öğrencinin tercihini yapmasına olanak sağlanmalıdır.
2. Kendi ilgi, yetenek ve özelliklerine uygun meslek/iş alternatifleri ve koşulları hakkında doğru ve geçerli bilgiler edinmeleri gereklidir. Okullarda meslek tanıtım günleri düzenlenebilir, meslek elemanları iş başında ziyaret edilerek öğrencilerin gözlem yapması sağlanabilir.
3. Kendi ilgi, yetenek ve özellik ve koşullarına uygun üst öğrenim alternatifleri hakkında bilgi edinmeleri sağlanmalıdır. Bu amaçla üniversite tanıtım gezileri düzenlenebilir, üniversite temsilcilerinin okullarda öğrencileri ziyaret edip kurum ve bölümlerini tanıtmaları sağlanabilir.
4. Eğitsel ve mesleki kararlarını uygulanabilirlik ve kendine uygunluk açısından gerçekçi olarak değerlendirebilmelidir. Yapılan seçimler sonrası öğrenci sürekli izlenerek aldığı kararların doğruluğu sınanabilir.
5. Mesleki karar vermede kişisel değerlerin önemini kavramaları sağlanmalıdır. Bu sebeple mesleklerin gerektirdiği özellikler öğrencilere iyice tanıtılmalıdır.
6. Mesleki kararda kişiyi sınırlayan etkenleri dikkate almaları sağlanmalıdır. Öğrencinin seçmek istediği meslekle kişisel ve çevresel etkenlerin iyice tanınması sağlanmalıdır.

7. Öğrencinin lise hayatı boyunca akademik başarısı sürekli izlenmeli ve gerekli durumlarda tedbirler alınarak destek sağlanmalı, üniversite sınavına hazırlanmaları için desteklenmelidirler.
8. Liseden sonra iş yaşamına atılacaklar için iş olanakları araştırma, işe girme ve yerleşmeleri için destek olunmalıdır.
9. Yaptığı seçim/aldığı kararları gerçekleştirmede bireysel sorumluluklarını kabul etmeleri ve sorumluluğu üstlenmeleri gerektiği hatırlatılarak çalışmalar sürdürülmelidir. Öğrenciye doğru kararlar alabilmesi için destek olunmalı ancak onun yerine yetişkinler karar vermemelidir. Aksi takdirde genç aldığı kararların sorumluluğunu yüklenememektedir.
10. Mesleki sorumlulukların getireceği duygusal yükü, iş yaşamının güçlüklerini anlamaları sağlanmalıdır. Gençler gerçek iş ortamlarıyla ne kadar karşı karşıya gelerek gözlem yapmaları sağlanırsa o oranda mesleki sorumluluklarının farkına varırlar.
11. Mesleki kararların aileyi de içermesine çalışılmalı, çıkabilecek çatışmaları önlemeli, uzlaşmalarına yardım edilmelidir. Ailenin gençten beklentileriyle gencin istekleri arasında denge kurulmalıdır.

Kuşkusuz bu amaçlar okulun niteliğine (meslek okulu, özel lise vs.), öğrencilerin mesleki gelişim düzeylerine göre bir takım farklılıklar gösterebilir. Bazı amaçlar üzerinde yoğunlaşabilir. Genellikle lise dönemi meslek seçimi açısından en önemli dönem olarak kabul edilir. Meslek seçiminin, çoğunlukla, değiştirilemez bir karar olduğu bilinirse bu dönemin önemi daha iyi anlaşılır. Bu dönemdeki hizmetler bu kararın isabetli oluşunu sağlamaya yönelik olmalıdır.

Korkut (2007), İlk ve ortaöğretim kurumlarında ve Rehberlik Araştırma Merkezi'nde çalışan rehber öğretmenlerin mesleki rehberlik uygulamaları ile ilgili ne düşündüklerini ve neler yaptıklarını ortaya koymak amacıyla bir araştırma yürütmüştür. Ankara ili ve ilçelerindeki toplam 141 rehber öğretmene anket uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre rehber öğretmenlerin mesleki rehberlik

konusunda daha fazla bilgiye ihtiyaç duydukları görülmüştür. Hizmetlerin daha çok bilgi verme odaklı olduğu psikolojik boyutlarının fazla dikkate alınmadığı anlaşılmaktadır. Rehber öğretmenlerin önemli bir çoğunluğu mesleki rehberlik hizmetlerinin sadece öğrencilere verilebilecek bir hizmet olduğunu düşünmektedirler. Konuyla ilgili ölçek, program ve eğitim materyalinin yetersizliği ulaşılan bir diğer sonuçtur. Lisans programlarında mesleki rehberlik derslerinin artırılması gerektiği, mesleki rehberlik ile ilgili programların çeşitlendirilmesi gerekliliği de ulaşılan sonuçların doğurduğu önerilerdir.

Çakır (2003) tarafından, mesleki kararsızlık içinde bulunan lise birinci sınıf öğrencilerine yönelik olarak bir mesleki rehberlik grup programı hazırlanmıştır. Programın etkisini incelemek amacıyla mesleki karar envanteri uygulanarak deney ve kontrol grubu oluşturulmuştur. Deney grubuna mesleki kararsızlıklarını gidermek amacıyla hazırlanmış 10 haftalık mesleki grup rehberliği programı uygulanmıştır. Programın içeriğini; alan ve meslek seçimi gibi kavramları anlayabilme, meslek seçiminde göz önünde bulundurması gereken etmenleri kavrayabilme, yetenek, ilgi, değer ve kişilik özellikleri hakkında bilgi sahibi olma, meslek seçerken o mesleğin hangi özelliklerine dikkat edilmesi gerektiğini kavrayabilme, meslekler hakkında bilgi edinme, amaç belirlemenin insan yaşamındaki ve meslek seçimindeki önemini kavrayabilme gibi konular oluşturmaktadır. 10 haftalık süre sonunda envanter her iki gruba tekrar uygulanarak uygulanan programın etkililiği incelenmiştir. Yürütülen işlemler sonucunda deney grubuna katılan öğrencilerin mesleki kararsızlıklarında önemli ölçüde azalma meydana gelmiştir. Sonuçlara göre geliştirilen mesleki grup rehberliği programının lise birinci sınıf öğrencilerinin mesleki kararsızlıklarını azaltmada etkili olduğu anlaşılmıştır (Erkan ve Kaya, 2005:297-338).

2.10. Kişisel Rehberlik Hizmetleri

Kişisel rehberlik, bireyin kendini çeşitli yönleriyle gerçekçi bir şekilde tanıyıp kabullenmesi; içinde yaşadığı çevreyi sağlıklı bir biçimde algılayıp değerlendirebilmesinin yanında, kendi yeteneklerini en iyi biçimde kullanabilmesine ve bireysel problemlerini tanımlarına bu problemlerini çözmede kendi kendilerine yeter duruma gelmelerine yardım etme sürecini kapsar. Kişisel rehberlik hizmetleri

aile, öğretmen, sınıf rehber öğretmeni ve okul rehber öğretmeni tarafından belirlenen eğitsel, mesleki ve duygusal alanlara ilişkin kişisel öğrenci problemlerine yöneliktir. Bu problemlerin çözümünde rehber öğretmenin değerlendirmeleri sonucunda uygun çözüm yolları aranır. Rehber öğretmenin gerekli gördüğü durumlarda öğrencinin okulda yardım sürecine alınmasına veya uzman kişi ve kurumlara yönlendirilmesine karar verilir ve sonuçları izlenir (Aydın, 1998: 3-4).

Eğitim sistemleri içinde genellikle öğrencilerin akademik gelişimleri ile ilgilenilmiş, eğitim öğretim hedefleri de sadece bu alana yönelik olarak oluşturulmuştur. Eğitim anlayışları içinde çağdaş ve demokratik tutumların benimsenmesiyle birlikte öğrencilerin duygusal gelişimleri de dikkate alınır olmuş, böylelikle kişisel rehberlik hizmetleri rehberlik ve psikolojik danışma programları arasındaki yerini almıştır. Duygusal gelişimi tam olarak sağlanmış bireylerin sahip olduğu en temel özellik sosyal becerilerinin yüksek olmasıdır. Sosyal beceriler; iletişim becerileri, etkili karar verme becerisi, stresle başa çıkma becerisi, duygu yönetimi becerisidir. Bu beceriler öğrenilebilir veya geliştirilebilir olmalarına rağmen tek bir ders saati içerisinde kazandırılmayacak becerilerdir. Sosyal iletişimi güçlü bireyler, etkili kararlar alabilir, kendisinin ve başkalarının duygularının farkına varabilir, stres ve öfkesiyle başa çıkabilir. Bu açıdan kişisel rehberlik hizmetlerinin tüm öğretim kademelerinde yeterli ve etkili bir şekilde verilmesi gerekmektedir (Kaya, 2012:159).

İlk ve ortaöğretimde kişisel rehberlik hizmetlerinin temel amacı öğretmenin olumlu bir sınıf atmosferi içinde öğrencilerin, belirlenen hedef davranışları kazanmasına yardımcı olabilmektir. Bu alanda belirlenen hedeflere ulaşılmasında tüm eğitim programındaki etkinliklerden yararlanılabileceği gibi özel programlar düzenleyerek de etkinlikler gerçekleştirilebilir (Yeşilyaprak, 2001: 97).

Öğrencilerin kişisel ve sosyal gelişimlerine katkıda bulunmak amacıyla; kendini kabul, başkalarını anlama ve kabul etme, karar verme, kendini zararlı alışkanlıklara karşı koruma gibi konularda eğitimler düzenleyerek rehberlik çalışmaları yürütülebilir.

Gümüş (2010), kişisel rehberlik hizmetleri kapsamında değerlendirilecek “Sosyal Kaygı İle Başa Çıkma” konulu bir grup rehberliği programı hazırlamıştır. Programın amacı, sosyal kaygı yaşayan kişilere bu durumla başa çıkabilmeleri için farkındalık ve beceri kazandırmaktır. Program on üç oturumdan oluşmaktadır. Oturumlar; sosyal kaygı karşısında bedensel tepkileri kontrol edebilme, olumsuz düşünceleri ve sistematik düşünce hatalarını fark edebilme ve değiştirebilme, işlevsel olmayan temel inançları değiştirebilme, benlik saygısını geliştirme, sosyal durumlara uygun sosyal becerileri kullanabilme, sosyal kaygının yaşandığı durumlara girerek kaygıyla başa çıkan davranışlarda bulunabilme gibi konuları içermektedir (Öner, 2010:10-12).

2.11. Rehberlik Programları ve Program Geliştirme

Variş’a (1988:21) göre program geliştirme; “eğitim programlarının tasarlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve değerlendirme sonrası elde edilen veriler doğrultusunda geliştirilerek yeniden düzenlenmesi sürecidir”.

Program geliştirme, teorik olmaktan çok uygulama yönü ağır basan bir çalışmadır. Eğitsel bir amaç elde etmek için bir sistem oluşturma çabasıdır. Program geliştirme; farklı amaçlara, ihtiyaçlara, tercihlere ve dinamiklere sahip bireylerin oluşturduğu ve birçok karşıt durumun var olduğu bir toplumu etkili bir biçimde yönetmek için yapılmalıdır (Tyler, 2013:270-288).

Demirel’e (2003) göre program geliştirme; “eğitim programının hedef, içerik, öğretme-öğrenme süreci ve değerlendirme öğeleri arasındaki dinamik ilişkiler bütünüdür”. Bu tanıma göre eğitim programının dört temel ögesi bulunmaktadır. Bu öğeler hedef, içerik, öğretme-öğrenme süreci ile ölçme-değerlendirmedir. Hedef kavramı öğrenene kazandırılması istenen davranışlar, öğrenende bulunması uygun görülecek özellikleri içine almaktadır. Bu özellikler; bilgi, yetenek, beceri, ilgi, tutum, değerler gibidir. Bir eğitim programındaki hedefler bireyin ne yapması gerektiğini belirlemeli ve öğrenme ürününe yönelik olmalıdır. İçerik ögesi ise eğitim programında hedeflere uygun düşecek konular bütünüdür. İçerik bireyin gelişim ve ihtiyaç düzeyine uygun, öğrenme ilkelerini temele alan sistematik bir şekilde ele

alınmalı ve düzenlenmelidir. Rehberlik programları için içerik oluşturulurken de öğrencinin kendi gelişimi ve bunun topluma geri dönüşümünün yararlı olması temele alınmalıdır. Öğretme-öğrenme sürecinde ise, hedeflere ulaşmak için hangi modellerin, yöntem ve tekniklerin seçileceği belirlenmelidir. Öğrencilerde gerçekleşmesi planlanan hedef davranışlarının gelişebilmesi için öğrenme yaşantılarının etkili bir şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Öğrenme yaşantıları düzenlenirken ilk olarak hazırlık etkinliklerine yer verilmeli, ardından gelişme etkinlikleri hazırlanmalıdır. Son olarak da sonuç etkinlikleri yer almalıdır. Öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirmek ve eleştirel düşünmeye yönlendirmek öğrenme yaşantılarının en önemli hedefi olmalıdır. Ölçme-değerlendirme ögesinde hedef davranışların ayrı ayrı denenip, istenen davranışların ne kadarının kazandırıldığı ve yapılan eğitimin kalite kontrolü değerlendirilmektedir. Program geliştirme sürecini yönlendiren ve sürekliliğini sağlayan bir ögedir. Bütün bu öğelerin birbirini etkilediği, bu etkileşimin de sistemin bir ögesinde olan değişimin sistemin tümünü etkileyebileceği düşünülürse eğitim programının bir ögesinde yapılacak değişimin programın tümünü etkileyeceği sonucuna ulaşılabilir.

Program geliştirme çalışmalarında araştırma ve geliştirme boyutunun önemi; bilim, teknoloji ve iletişimdeki hızlı değişimler doğrultusunda artış göstermektedir. Bu nedenle program geliştirme süreçleri tek bir kişi ya da tek bir birim tarafından sürdürülmemelidir, tam tersine bir ekip tarafından sürdürülmesi gerekmektedir. Program geliştirme ekipleri oluşturulurken; felsefi ve politik temellerini oluşturan bir karar biriminin bulunması ve programın genel yol haritasını belirlemesi beklenir. Programın hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi aşamalarını da yürütecek bir çalışma grubu olmalıdır. Son olarak ise ihtiyaç duyulduğunda başvurulacak bir danışma grubu kurulmalıdır. Program geliştirme çalışmalarının en başında program geliştirme planının yapılması, ardından ihtiyaç belirleme çalışmalarının yürütülmesi gerekmektedir. Hedef, içerik ve eğitim durumları saptandıktan sonra, bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alanla ilgili ölçme durumlarının belirginleştirilmesi gerekmektedir. Geliştirilen programın eksik ya da iyi yönlerini belirlemek amacıyla denenerek ve süreç içinde geliştirerek en iyi programa ulaşılmalıdır (Demirel, 2003: 5-6).

Geliştirilip uygulamaya konulan programın etkililiği hakkında yargıda bulunmak ve programdaki eksiklik ve aksayan yönleri belirleyip düzeltmelerin yapılabilmesi için gözlem ve çeşitli ölçme araçları ile programın değerlendirilmesi yapılır (Erden, 1998: 9).

Eğitim kurumlarında psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri gibi kurumsal çalışmaların da öğretim programlarını tasarlama ve geliştirmede olduğu gibi, istenen hedefe yönelik sistemli bir program geliştirme organizasyonu içinde yürütülmesi gerekmektedir. Rehberlik programları geliştirilirken öncelikle kurumun ve hedef kitlenin mevcut durumu göz önüne alınmalıdır. Programa neden gereksinin duyulduğu, neyi gerçekleştirilmesi gerektiği ve kime yönelik olduğunu belirlemek amacıyla ihtiyaç analizi yapılmalıdır. Öğrencilerin gelişim özellikleri, genel problem alanları, okulun türü ve daha önce uygulanan rehberlik programının etkililiğinin dikkate alınması programın etkisini arttıracaktır. İhtiyaç analizi sonuçlarına göre, hedef davranışlar belirlenir. Öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri ve gelişimsel özellikleri göz önüne alınarak belirlenen hedef davranışlar, şube ve sınıf düzeylerine göre düzenlenir. Hedef davranışların, ölçülebilir, somut ve gerçekçi biçimde belirlenmiş olması programın etkililiği açısından çok önemlidir. Bu işlemlerden sonra, okul rehberlik programının temellerinin oluşturulması, kapsamlı programın yeterliliklere en iyi nasıl ulaşacağını belirleme çalışmaları program tasarısını oluşturur. Bu çalışmaları okul rehberlik hizmetleri yürütme kurulu okul rehber öğretmeni koordinatörlüğünde yürütür. Tasarlama çalışmalarının son aşaması, uygulamaya geçmek için program metnine son şeklini verme çalışmalarına ilişkindir. Okul rehber öğretmeni rehberlik programı ile öğretim programı arasındaki ilişkiyi tekrar gözden geçirmelidir. Hazırlanan program tüm öğrencilere yönelik, tüm şube ve sınıfları kapsayan gelişimsel ihtiyaçları dikkate alan, açık, anlaşılır ve esnek bir yapıda olmalıdır (Külahoğlu, 2004: 49).

Arsal (1998) program geliştirme sürecinde ihtiyaç analizinin yeri ve nasıl yapıldığına ilişkin bir araştırma yürütmüştür. Araştırma sonuçlarına göre; program geliştirme uzmanları, ihtiyaç analizinin gerçek ihtiyaçları ortaya çıkarması, bilimsel ve teknolojik gelişmelerin eğitim programlarına yansımaları sağlaması, var olan

programların değerlendirilmesine olanak vermesi açısından yararına dikkat çekmişlerdir. Bu nedenle ihtiyaç analizinin program geliştirme sürecinin ilk aşamasında yer alması gerektiği ifade edilmiştir. İhtiyaçların saptanmasında ihtiyaç analizi yaklaşımlarından çok, belirli olguların ve eğitim yaşantılarından ortaya çıkan durumların betimlenmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. İhtiyaçlar belirlenirken, o toplumun sosyal, ekonomik sorunları, kalkınma ve işgücü ihtiyacının ortaya konması, kültürel değerlerin nüfus sayısı ve niteliğinin, toplumsal kurumların yeterlik derecesinin de dikkate alınması gerektiği vurgulanmaktadır. Bireylerin eğitim ihtiyacı saptanırken de biyolojik, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarının, ilgi ve yeteneklerinin, ekonomik ihtiyaçlarının da araştırılması gerektiğine dikkat çekilmiştir. Bununla beraber ülkemizde programlar hazırlanmadan önce ihtiyaç analizlerinin yapılmadığı ortak görüş olarak bildirilmiştir.

Kapsamlı gelişimsel rehberlik anlayışının geleneksel rehberlik anlayışının yerini almasıyla birlikte önleyici ve koruyucu rehberlik etkinliklerini içeren, geniş bir bakış açısıyla hazırlanmış bir psikolojik danışma ve rehberlik programı oluşmuştur. Rowley, Stroh ve Sink'e (2005) göre rehberlik müfredatı kapsamlı gelişimsel rehberlik programının merkezinde yer alır. Çünkü bu programda okuldaki bütün öğrencilere hizmet vermek önemlidir. Okuldaki tüm öğrencilere ulaşmak, gerekli yeterlikleri kazandırmak çok güç olduğundan Bu çalışmalar sınıflarda grup rehberlik etkinlikleri şeklinde yürütülmektedir.

Kapsamlı gelişimsel rehberlik programları okulun genel rehberlik programını oluşturduğu gibi, okul rehberlik servislerinin ya da eğitim bilimcilerin özelleştirilmiş konu ya da alanları kapsayacak şekilde de oluşturulabilir. Bodine, Crawford ve Schrupf'un (2007) "Okulda Çatışma Çözme ve Akran Arabuluculuk Programı" kapsamlı gelişimsel rehberlik programlarına örnek olarak gösterilebilir. Program okullarda şiddetin önlenmesi ve sorumlu vatandaşlar yetiştirmek amacıyla hazırlanmıştır. Toplamda 30 etkinlikten oluşan program, okulda çatışmaları çözecek ve öğrenciler arasında sorun zamanlarında arabuluculuk yapacak kişilere eğitim vermek üzere hazırlanmıştır. Çatışmayı anlama, iletişim becerileri, akran

arabuluculuğunun nitelikleri ve süreçleri, farklılıklar, müzakere becerileri, grupta sorun çözme, barışı geliştirme gibi konuları içermektedir.

Terzi, Tekinalp ve Leuwerke (2011) psikolojik danışmanların okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri modeline dayalı olarak geliştirilen kapsamlı psikolojik danışma ve rehberlik programını değerlendirdiği bir araştırma yürütmüştür. Araştırmanın sonuçlarına göre psikolojik danışmanların hazırladıkları kapsamlı psikolojik danışma ve rehberlik programlarında en çok programın müdahale hizmetleri ve bireysel planlama boyutlarında yer alan etkinliklere zaman ayırdıklarını, programda profesyonel gelişimlerine yönelik etkinliklere yeterince zaman ayırmadıkları görülmektedir. Diğer taraftan psikolojik danışmanların büyük bir çoğunluğunun öğretim yılı boyunca yürütecekleri rehberlik hizmetleri programını geliştirme sürecine oldukça kısa bir zaman ayırdıkları görülmüştür. Bu durum psikolojik danışmanların kapsamlı psikolojik danışma ve rehberlik programının içeriği ve geliştirilmesi konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları şeklinde yorumlanabilir. Bununla beraber araştırmada psikolojik danışmanlar kapsamlı psikolojik danışma ve rehberlik programının rehberlik hizmetlerini planlı hale getirmesini, rehberlik hizmetlerinde bütünlük sağladığını, öğretmenlerin rehberlik çalışmalarına daha çok katılımını sağladığını, önleyici rehberlik çalışmalarının daha fazla önemsenmesine neden olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca sınıf rehber öğretmenlerinin etkinlikleri uygulama becerisine sahip olmamaları, okullardaki psikolojik danışman sayısının yetersiz olması ve sınıfların kalabalık olması kapsamlı psikolojik danışma ve rehberlik programının uygulanmasında güçlükler oluşturduğu vurgulanmaktadır.

Program geliştirme ve değerlendirme aşamalarında yürütülen aşamalar, kapsamlı gelişimsel rehberlik programlarının geliştirilip değerlendirilmesinde de aynı şekilde yürütülür. Program ekibinin oluşturulması, ihtiyaç analizi, hedeflerin belirlenmesi, içeriğin oluşturulması, bireysel psikolojik danışma ve rehberlik çalışmalarının planlanması, programın yazılıp sınanması ve değerlendirilmesi şeklinde sürdürülür. Kapsamlı gelişimsel rehberlik programlarının uygulanabilmesi için öğrenci gelişimi ve program odaklı bir yaklaşım güdülmelidir. Temel olarak

kişilik eğitimi anlayışı esas alınmalıdır. Okul rehber öğretmenlerinin program geliştirmeye ilgili yeterli donanıma, öğretmenlerin de rehberlik konusunda iyi bir eğitime sahip olmaları gerekmektedir.

Program geliştirme çalışmalarının son aşamasını; hedeflere ulaşma durumlarını, programın güçlü ve zayıf yönlerini, ne kadar etkili olduğunu anlamayı sağlayan değerlendirme aşamasıdır. Psikolojik danışma ve rehberlik çalışmalarının değerlendirilmesi beş şekilde yapılabilir (Külahoğlu, 2004: 328):

1. Önce ve sonra ölçüm: Özel programlar için kullanılabilir. Tek gruplu çalışmalarda ön test- son test şeklinde bir değerlendirme söz konusudur. Örneğin sınav kaygısıyla baş etme grup programı şeklindeki uygulamalarda programın etkisini ölçmek amacıyla bu test uygulamaları yapılabilir.
2. Karşılaştırma: Geliştirilen programın hedeflerinin ve öğretim yöntemlerinin küçük bir konuda sınırlı olması durumunda programın etkililiğinin denenmesi durumunda kullanılabilir. Kontrol gruplu ön test- son test çalışmaları yapılır.
3. Görüş taraması: İlgililerin ve uzmanların programı değerlendirmeleri istenebilir. Programa dâhil edilenlerin uygulamaya özgü görüşleri alınabilir. Bunun için soru listeleri, dereceleme ve kanı ölçekleri kullanılabilir.
4. İzleme araştırması: Programdan yararlanmış olanların daha sonraki zamanlardaki durumlarını, hizmetin sonuçları açısından değerlendirmektir.
5. Program uygulayıcılarının kendini değerlendirmesi: Programı yürütenler çalışmaları; hedefler, içerik, süreçle ilgili bazı ölçütlere göre değerlendirebilirler.

2.12. Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma Programlarında Psikolojik Danışman, Sınıf Rehber Öğretmeni ve Okul Müdürünün Görevleri

Eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin en temel amacı bireyin ilgi, yetenek ve kişilik özellikleri doğrultusunda kendini gerçekleştirebilmesidir. Bu amaç gerçekleştirilirken sadece psikolojik danışma ve rehberlik servislerine değil, okuldaki diğer eğitim öğretim personeli olan öğretmen ve yöneticilere de görev ve

sorumluluklar düşmektedir. Okul rehberlik hizmetleri okulun tüm eğitim personeliyle birlikte işbirliği içinde yürütülürse amacına ulaşabilir.

2.12.1. Psikolojik Danışmanların Görevleri

Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliğinin 50. maddesinde okul psikolojik danışmanlarının görevlerini açık bir şekilde belirlemiştir.

1. Okul psikolojik danışmanları il çerçeve programını dikkate alarak, okulun bulunduğu şartlara ve sınıf düzeylerine göre öğrenci ihtiyaçları doğrultusunda okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri programını hazırlar. Bu program içinde okulun ihtiyaçlarına göre eğitsel, mesleki ve kişisel rehberlik etkinliklerini planlayıp, uygulanması sırasında sınıf rehber öğretmenlerine yardım eder. Ayrıca eğitsel, mesleki ve kişisel rehberlik hizmetleri kapsamında öğrencilere yönelik olarak bireyi tanıma etkinliklerini yürütür.

2. Bireysel rehberlik hizmetleri kapsamında formasyonu uygunsa psikolojik danışma yapar ve bu hizmetleri alanın ilke ve standartlarına uygun bir biçimde yürütür. Okul içinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleriyle ilgili konularda araştırmalar yaparak sonuçlarından yararlanılmasını sağlar.

3. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ilişkin öğrenci gelişim dosyalarını ve gerekli kayıtları tutar, ilgili yazışmaları hazırlar ve istenen raporları düzenler. Aynı şekilde nakil yoluyla ya da bir alt öğrenim kademesinde okula gelen öğrencilerin gelişim dosyalarını inceleyerek sınıf rehber öğretmenleriyle birlikte değerlendirir. Ayrıca öğrencinin mezun olacağı dönemde, okuldaki tüm eğitim-öğretim sürecindeki gelişimini, yönlendirilmesi açısından önemli özelliklerini ve bu konudaki önerilerini içeren bir değerlendirme raporunu sınıf rehber öğretmeni, veli, öğrenci ve okul yönetiminin işbirliğiyle hazırlar.

4. Okuldaki seçmeli derslerin belirlenmesinde çevre koşulları, okulun olanakları, öğretmen sayısını dikkate alarak yeni seçmeli derslere ilişkin araştırma yapar.

Ailelere, öğrencilerine ve okulun diğer personeline eğitici ve bilgilendirici seminer, konferans, toplantı gibi etkinlikleri planlar.

5. İlgili yönetmelikte belirtilen görevlerin dışında okul psikolojik danışmanları gelişime açık, araştırmacı ve iletişim becerileri gelişmiş olmalıdır. Alanı ile ilgili yapılan araştırmaları takip ederek yeni yöntemler ve etkinlikler hakkında bilgi sahibi olması gerekir. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanını ilgilendiren diğer disiplinler hakkında da yeterli bilgi sahibi olmalıdırlar. Şöyle ki mesleki rehberlik etkinliklerini yürüten bir danışmanın aynı zamanda iş gücü piyasasındaki değişimlerden, gelecekte daha fazla tercih edilecek olan yeni meslek dallarından, öğrencilerin yararlanabileceği yurt dışı eğitim fırsatlarından haberdar olması gerekmektedir. Ancak bu şekilde öğrencilerin hizmetlerden üst düzeyde yarar sağlaması mümkün olabilir.

Gür (2010), sınıf rehber öğretmenleri ve okul psikolojik danışmanlarının yönetmelikteki rehberlik hizmetleri ile ilgili görevleri kabul durumlarını incelediği araştırmasının sonuçlarına dayanarak; okul psikolojik danışmanlarının sınıf rehber öğretmenlerine yönelik rehberlik hizmetleri hakkında seminer, konferans gibi etkinlikler düzenlemeleri gerektiği önerisinde bulunmuştur. Ayrıca okul psikolojik danışmanlarının sınıf öğretmenlerine yönelik olan konsültasyon görevlerine ağırlık vermeleri gerektiği önerilmiştir.

2.12.2. Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Görevleri

Okullarda hazırlanan rehberlik programları sınıf içi etkinliklerle daha çok sayıda öğrenciye ulaşma olanağı sunmaktadır. Bu aşamada sınıf rehber öğretmenleri köprü görevi görerek öğrencilerin rehberlik hizmetlerinden yararlanmalarında önemli rollere sahiptirler.

Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliğinin 51. maddesinde sınıf rehber öğretmenlerinin görevleri belirlenmiştir.

1. Okulun rehberlik ve psikolojik danışma programı doğrultusunda sınıfının yıllık çalışmalarını planlar ve belirlenen çalışmaların uygulanmasını sağlar.

2. Rehberlik servisi ile birlikte sınıfındaki öğrencilerin öğrenci gelişim dosyalarının düzenli olarak tutulmasını sağlar. Ancak öğrenci hakkında topladığı bilgilerden özel ve kişisel olanların gizliliğini korur.
3. Sınıfıyla ilgili çalışmalarını, ihtiyaç ve önerilerini belirten bir raporu ders yılı sonunda rehberlik ve psikolojik danışma servisine iletir.
4. Okul müdürünün vereceği, hizmetle ilgili diğer görevleri yapar.

Sınıf rehber öğretmeni öğrencileri danışma hizmetlerinden yararlanmak için bilinçlendirecek kişi konumunda olduğundan, onları iyi gözlemlemeli ve tanımalıdır. Öğrencilerinin arasında özel yeteneği, özel ihtiyaçları ve mesleki yönelimleri olan öğrencileri fark edip ve belirleyebilirlerse, okul danışmanları da öğrencilere özgü programlar geliştirip uygulayabilirler. Sınıf rehber öğretmeni kişilik özellikleri, alışkanlıkları ve becerileriyle öğrencilerin önemli bir modelidir. Öğretmenlerin genel olarak iletişim kurma durumları öğrenciler ile arasındaki ilişkinin de niteliğini belirler. Böylelikle sınıf rehber öğretmenleri rehberlik ve psikolojik danışmanlık çalışmalarının öğrencilerin kişisel gelişimini destekleyici önemli bir parçasıdır (Karaca ve İkiz, 2014: 159-161).

Öğretmenlerin lisans eğitimlerinde rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri ile ilgili derslere yer verilmesi, okullarda yürütülen rehberlik hizmetlerine fayda sağlayacaktır. Bu duruma, Sevim (2004) rehberlik dersi alan ve almayan öğretmen adaylarının disiplin anlayışlarını karşılaştırdığı araştırmasında ışık tutmuştur. Araştırma sonucuna göre lisans eğitimi süresince rehberlik dersi alan ve almayan öğrencilerin disiplin anlayışlarında farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Rehberlik dersi alan öğretmen adaylarının demokratik bir disiplin anlayışına sahip oldukları anlaşılmıştır. Öğretmenlerin var olan davranış biçimlerini değiştirebilmeleri için sınıf yönetimi ve disiplin gibi konularda kendilerini geliştirmeleri, eğitimin hedeflerine ulaşılabilmesi açısından önemli olduğu vurgulanmıştır.

2.12.3. Okul Müdürünün Görevleri

Okulun gereksinimleri doğrultusunda yürütülecek programların ve uygulamaların tüm personelin işbirliği içinde yürütmesinde en üst düzeyde sorumlu kişi okul müdürüdür. Eğer okul yönetiminin desteği sağlanmazsa rehberlik programlarının da hedeflerine ulaşması kolay olmayacaktır.

Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliğinin 47. maddesinde okul müdürünün görevleri belirlenmiştir.

1. Okulda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin sağlıklı şekilde yürütülebilmesi için hizmetin gerektirdiği fiziksel şartları ve uygun çalışma ortamını hazırlar.
2. Okulun rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesi ile ilgili yıllık programın hazırlanmasını izler. Programın verimli ve düzenli bir biçimde yürütülmesi için psikolojik danışman, sınıf rehber öğretmenleri, öğrenciler ve veliler arasında koordinasyon sağlamak için gereken özeni gösterir.
3. Okulun psikolojik danışman ihtiyacını, öğrenci sayısını ve bu sayıdaki artışı dikkate alarak belirler ve üst makamlara bildirir.

Özabacı, Sakarya ve Doğan (2008), okul yöneticilerinin okuldaki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşlerini değerlendirdikleri araştırmalarında, okul yöneticilerinin her okulda bir psikolojik danışman bulunması gerektiğini düşündükleri ve rehberlik servislerinin sürekli bir birim olarak okulda yer almasının öğrenci gelişimi açısından yararlı olacağına inandıkları sonucuna ulaşmıştır. Araştırma gösteriyor ki okul yöneticileri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden ne bekleyecekleri konusunda yeterli bilgiye sahiptirler. Bu durum da rehberlik hizmetlerinden sağlanacak faydanın üst düzeylere çıkabilmesinde önemli bir etken olacaktır. Bu bulgu Owen ve Owen'in (2008) bulgusuyla örtüşmektedir. Owen ve Owen yürüttüğü araştırmada psikolojik danışmanların rol ve işlevleri konusunda psikolojik danışmanların ve yöneticilerin neler düşündüklerini incelemiştir. Sonuçta okul yöneticilerinin psikolojik danışmanların rol ve

işlevlerine yönelik görüşleri psikolojik danışmanlarınkinden daha olumlu bulunmuştur. Araştırmada bu sonucun elde edilmesinin nedeni son yıllarda Milli Eğitim Bakanlığı'nın verdiği hizmet içi eğitimlerin bir sonucu olarak okul yöneticilerinin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin önemini içselleştirmelerinden kaynaklandığı biçiminde yorumlanmıştır. Bunun yanında psikolojik danışmanların rol ve işlevlerinin netliği konusunda karmaşa ve engelleme yaşamalarına neden olabileceği öne sürülmüştür.

2.13. İlgili Araştırmalar

Bu başlık altında konu ile ilgili yapılan yurt içi ve yurt dışında yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

2.13.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Tokalı (2007), 9. Sınıf rehberlik programı ile ilgili rehber öğretmen görüşlerine ilişkin bir araştırma yapmıştır. Adana ili Seyhan ve Yüreğir merkez ilçelerinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ortaöğretim kurumlarında görev yapan toplam 30 psikolojik danışmanla, görüşme tekniği kullanarak yürütülen nitel bir araştırmadır. Araştırma sonuçları; rehber öğretmenlere göre 9. Sınıf rehberlik programındaki kazanımların yeterli düzeyde kazandırılmadığını göstermektedir. Bunun nedeni olarak da uygulamadan kaynaklı sorunlar olduğunu belirtmişlerdir. Programın etkinlikler bölümünün uygulanabilir ve yeterli olduğunu, bununla beraber etkinlik değerlendirme formunun yeterli olmadığı, uygulanmadığı ve öğrencilerin ciddiye almadığını belirtmişlerdir. Programın güçlü yanları olarak düzenli olması, teorik olarak güçlü olması, etkinlikleri ve değerlendirme formlarının olması gösterilmiştir. Programın işlevsel olabilmesi için, kavramların açıklanması gerektiği, bilgi vermenin yanında uygulamaya da önem verilmesi gerektiği ve sınıf öğretmenlerinin rehber öğretmenle işbirliği yapması gerektiği vurgulanmıştır. Öneri olarak rehberlik programında yer alan etkinlik değerlendirme formunda öğrencilerin kendilerini ifade edebilmeleri gerektiği, gözlem, uygulama ve davranış boyutuna önem verilmesi gerektiği ve bütün yürütülen çalışmalar hakkında öğrencilere geribildirim verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Genel olarak rehberlik programında değişiklik önerileri için,

etkinliklerin yapılandırılması, programın güncelleştirilmesi, sınıf öğretmenlerinin daha aktif olması, öğrencilerin ihtiyaçları ile okulun ve çevrenin şartlarının dikkate alınması, teknolojinin kullanılması, çalışanlar arasında koordinasyon sağlanması gerektiği vurgulanmaktadır.

Eşen (2009), 10. Sınıf rehberlik programı ile ilgili rehber öğretmen görüşlerine ilişkin bir araştırma yapmıştır. Karaman ili merkez ilçe ve diğer ilçelerdeki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ortaöğretim kurumlarında görev yapan toplam 35 psikolojik danışmanla, görüşme tekniği kullanarak yürütülen nitel bir araştırmadır. Çalışmada; rehber öğretmenlerin 10. Sınıf rehberlik programında olması gereken temel amaçlar, bölümler, etkinlikler, programın güçlü ve zayıf yanları, programın işlevselliği ve uygulanabilirliği hakkındaki görüşleri alınmıştır. Rehber öğretmenlerin görüşlerine göre, rehberlik programında olması gereken başlıca temel amaçlar; mesleki rehberlik, ilgi ve yetenek farkındalığı, ergenlik dönemi sorunları, kişilik gelişimi ve problem çözme becerisidir. Programın güçlü yanları, bölümlerin amaca ve ihtiyaca uygun olarak hazırlanmış ve öğrenci merkezli olmasıdır. Programın düzenli olması da rehber öğretmenler tarafından güçlü yanları arasında sayılmaktadır. Programın zayıf yanlarının ise, zaman alması, uygulayıcı sayısının yetersiz olması, meslekleri inceleme bölümü ile serbest zaman kullanımı bölümlerindeki etkinliklerin yetersiz olmasıdır. Ayrıca bazı rehber öğretmenler, programı uygulamanın maddi yük getirdiği gerekçesiyle zorlandıklarını belirtmişlerdir. Rehber öğretmenler, 10. Sınıf rehberlik programının işlevselliğinin artırılması için sınıf öğretmenlerinin uygulamaya dahil edilmesi gerektiğini, programın güncelleştirilmesi, bölümlerin gözden geçirilmesi ve faydasına inanılmasının gerekliliğini vurgulamışlardır. Yine rehber öğretmenlere göre programın uygulama ve anlayıştan kaynaklanan işlevsizliği bulunmaktadır. Bölümlerin uygulanabilirlik düzeyini, kısmi ve düşük bulanların yanı sıra, bölümlerin uygulanabilirlik düzeyinin, bölümden bölüme farklılık gösterdiğini ve kitlenin kabul düzeyine göre de değiştiğini düşünmektedirler. Öneri olarak da sınıf rehber öğretmenlerinin daha aktif olması ve eğitimden geçirilmeleri, programın güncelleştirilmesi gerektiği, uygulamadaki ve değerlendirmedeki sorunların giderilmesi ve etkinliklerin çeşitlendirilmesi gerektiğini düşünmektedirler.

Poyraz (2007), orta dereceli okullarda yürütülen rehberlik hizmetlerinin gerçekleşme düzeyine ilişkin bir araştırma yapmıştır. İstanbul ilindeki toplam 103 ortaöğretim kurumundaki 528 öğretmen, psikolojik danışman ve yönetici ile 547 öğrenciye anket uygulayarak gerçekleştirdiği, ilişkisel tarama yönteminin kullanıldığı nicel bir araştırmadır. Araştırma sonuçlarına göre; Anadolu liselerinde yürütülen rehberlik hizmetleri diğer liselere göre daha iyi durumdadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrencilere göre hizmetleri daha iyi buldukları anlaşılmıştır. Hizmetlerin danışmanlık boyutu konusunda öğretmen ve yöneticilerin yeterince bilinçli olmadığı ve bu konuda psikolojik danışmanların kendilerini aydınlatmasına ihtiyaç duyulduğu vurgulanmıştır. Çevreye ve velilere rehberlik hizmetlerinin yeterince sunulmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca okulların psikolojik danışman sayısı arttıkça okullardaki rehberlik hizmetlerinin daha nitelikli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Hıdır (2010), orta öğretimde öğrencilere sunulan rehberlik programının kazanımlarının amacına ulaşma düzeyine ilişkin bir araştırma yürütmüştür. İstanbul ili Pendik ilçesinde bulunan ortaöğretim kurumlarından seçilen toplam 6 liseden 371 öğrenciye anket uygulayarak gerçekleştirdiği nicel bir araştırmadır. Öğrencilerin sınıf seviyelerine göre çeşitli yeterlik alanlarına ait kazanımları kazanma seviyelerinin farklılık gösterdiği anlaşılmıştır. Örneğin 9. Sınıflar 10. Sınıflara göre, 10. Sınıflar da 11. Sınıflara göre kazanımları daha iyi kazandığı anlaşılmıştır. Okul türlerine göre incelendiğinde ise Anadolu Lisesi öğrencilerinin Meslek Lisesi öğrencilerine göre kazanımları daha iyi kazandıkları görülmüştür. Okullardaki öğrenci sayıları da arttıkça kazanım düzeylerinin düştüğü ulaşılan sonuçlar arasındadır.

Şahin (2006), ortaöğretimde yürütülen mesleki rehberlik çalışmalarının üniversitedeki alan seçimine etkisine ilişkin bir araştırma yürütmüştür. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi 1. Sınıf öğrencilerinden toplam 400 öğrenciye anket uygulayarak gerçekleştirdiği, genel tarama yönteminin kullanıldığı nicel bir araştırmadır. Araştırmanın sonuçlarına göre; öğrencilerin çoğunun üniversiteye yerleşmeden önce lisede rehberlik servisinden yeterince yararlanamadıkları anlaşılmaktadır. Bununla beraber Anadolu, Fen, Öğretmen ve Özel lise mezunlarının

Genel ve Meslek lisesi mezunlarına göre rehberlik servisinden daha fazla yararlandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin öğrenim gördükleri alana göre tutumlarına bakıldığında, görüşlerinin genelde olumlu olduğu görülmüştür.

Demiç (2006), İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarında uygulanan rehberlik çalışmalarının öğrencilerin benlik algılarına etkisine ilişkin bir araştırma yürütmüştür. Niğde ilindeki üç ilköğretim okulu ve üç ortaöğretimde öğrenim gören 10-17 yaş aralığındaki toplam 240 öğrenci ile yürüttüğü betimsel bir araştırmadır. Toplamda 23 iş günü süren ve 6 adet etkinlikten oluşan bir program uygulanmıştır. Ön test son test yapılarak sonuçlar yorumlanmıştır. Sonuçlara göre ilk ve orta öğretimde uygulanan rehberlik çalışmalarının benlik algısı üzerinde olumlu bir artış sağladığı anlaşılmıştır. Uygulama öncesi cinsiyetler arasında görülen farklı düzeydeki benlik algısı, uygulama sonrası ortadan kalkmıştır. Araştırma ortaya koymuştur ki; ilk ve orta öğretimde yürütülen rehberlik etkinlikleri öğrencilerin benlik algıları üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir. Rehberlik çalışmalarına katılan öğrencilerin benlik algılarının daha olumlu olduğu anlaşılmaktadır.

Hatipoğlu (2010), ilk ve ortaöğretim kurumlarında yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik uygulamalarının durumu ve okullarda yürütülen hizmetlerin birbirine göre farklılık durumlarına ilişkin bir araştırma yürütmüştür. Türkiye genelinde 46 ilde toplam 445 rehber öğretmen ile yürüttüğü tarama modelli betimsel bir araştırmadır. Araştırma sonuçlarına göre; ilköğretimde çalışan rehber öğretmenlerin bireysel rehberlik çalışmalarında öncelikli olarak kişisel-sosyal gelişim alanına, grup ve sınıf rehberliği, konferans çalışmalarına her iki kademedeki kurumlarda çalışan rehber öğretmenlerin ilk sırada eğitsel gelişim alanına yönelik çalışmalara yer verdikleri görülmüştür. Psikolojik danışma uygulamalarında ise en fazla psikolojik danışma, acil krize yönelik danışma ve grupla psikolojik danışma uygulamalarını yürüttükleri anlaşılmıştır. Program geliştirme ve değerlendirme çalışmalarını ilk ve ortaöğretimde çalışan psikolojik danışmanların yarısından fazlasının yaptığı, bireyi tanıma tekniklerinden test dışı teknikleri tamamına yakınının uyguladığı, görüş alışverişi, veli öğretmen görüşmesi uygulamalarını tamamına yakınının yaptığı anlaşılmıştır. En fazla oryantasyon en az akran

danışmanlığı çalışmalarına yer verildiği anlaşılmıştır. Program geliştirme ve değerlendirme çalışmalarını lisansüstü eğitim almış rehber öğretmenlerin daha fazla yaptığı görülmüştür.

Berber (2010), Ortaöğretim kurumlarında onuncu sınıf rehberlik programı uygulamalarına ilişkin sınıf rehber öğretmenleri ve rehber öğretmen görüşleri ile ilgili bir araştırma yürütmüştür. Kayseri ilinde resmi orta öğretim kurumlarında çalışan toplam 163 onuncu sınıf rehber öğretmeni ile 40 okul rehber öğretmenine anket uygulayarak yürüttüğü betimsel tarama modeline dayalı bir araştırmadır. Araştırma sonuçlarına göre; onuncu sınıf rehberlik programı amaç ve kazanımları öğrencinin ve toplumun ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte, açık anlaşılır biçimde hazırlanmış olmasına rağmen uygulamaya geçildiğinde gerçekleştirilmesinde güçlükler yaşanmaktadır. Etkinliklerin gerçekleştirilmesinde ise yaşanan problemler, etkinliklere ayrılan sürenin yetersizliği, sınıf rehber öğretmenlerinin bilgi ve becerilerinin yetersizliği, etkinliklerin öğrencilerin ilgisini çekmemesi olarak tespit edilmiştir. Ayrıca onuncu sınıf rehberlik programının en zayıf yönünü de ölçme değerlendirme kısmı oluşturmuştur. Bununla beraber onuncu sınıf rehberlik programının öğrencide olumlu tutum ve davranış geliştirme yönünün güçlü olduğu, ancak sınıfların kalabalık olması, rehberlik ders saatinin yetersiz olması, öğretmen bilgi ve becerilerinin yetersiz, programın esneklikten uzak olması gibi nedenlerden ötürü program hedeflerinin yeterince gerçekleşmediği kanısına varılmıştır.

Başaran (2008), ilköğretim okullarındaki yönetici ve sınıf rehber öğretmenlerinin psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetlerinden beklentilerine ilişkin bir araştırma yürütmüştür. İstanbul ili Zeytinburnu, Bağcılar, ve Bahçelievler ilçelerindeki toplam 12 ilköğretim okulunda çalışmakta olan 30 idareci ve 270 sınıf öğretmeniyle yürüttüğü ilişkisel tarama modelinde bir çalışmadır. Araştırma sonuçlarına göre; yönetici ve sınıf rehber öğretmenleri en fazla problemleri davranış gösteren öğrencilerle psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri kapsamında görüşmeler yapılmasını beklemektedirler. Rehberlikle ilgili televizyon programlarının izletilmesinin yararlı olabileceğini, öğrencilerin yeteneklerini ortaya çıkaracak çalışmaların yapılması gerektiğini, yapılan çalışmaların çevreye

duyurulması gerektiğini belirtmişlerdir. Bununla beraber psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri kapsamında yönetici ve öğretmenlerin işbirliği içinde çalışmalarının gerekliliği vurgulanmıştır.

Savaş (2006), liselerde internet üzerinden rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin öğrenci, veli ve rehber öğretmen görüşlerini incelediği bir araştırma yürütmüştür. Gaziantep merkezdeki toplam 10 liseden 336 öğrenci, 142 veli ve 34 rehber öğretmenle yürüttüğü betimsel tarama modeline dayanan bir araştırmadır. Araştırmanın sonuçlarına göre veliler, öğrenci ve rehber öğretmenlere göre internet üzerinden rehberlik ve psikolojik danışma hizmeti almaya daha olumlu bakmaktadırlar. Ayrıca genel lise ve Anadolu Lisesi öğrenciler diğer lise öğrencilerine göre e-rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine daha olumlu bakmaktadırlar. Özel okullarda çalışan rehber öğretmenler ile dokuzuncu sınıf öğrencileri de diğer sınıflara oranla internet üzerinden bu hizmetlerin alınmasına olumlu bakmaktadırlar.

Selen (2008), liselerdeki psikolojik danışma ve rehberlik servislerinin etkililiğinin ne düzeyde algılandığına ilişkin bir araştırma yürütmüştür. İzmir ili merkez ilçelerindeki toplam 77 psikolojik danışman, 130 öğretmen ve 389 öğrenciye araştırmacı tarafından geliştirilen ölçek uygulanmıştır. Araştırmada, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre psikolojik danışma ve rehberlik servisini daha etkili algıladıkları, kız öğrencilerin hizmetlerden beklentilerinin fazla olması mevcut psikolojik danışma ve rehberlik servisinin yaptığı çalışmalarını daha az etkili görmelerine neden olabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Mesleki kıdemleri yüksek olan psikolojik danışmanların mesleki kıdemleri az olan danışmanlara göre verdikleri hizmetlerin etkililiği daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca araştırmaya katılan öğrenciler, okullarında bulunan rehberlik servisinin hizmet süresi ne kadar uzunsa o kadar etkili olabileceğini düşünmektedirler. Üst sosyo-ekonomik düzeydeki öğrenci grupları alt sosyo-ekonomik düzeydeki öğrenci gruplarına göre rehberlik hizmetlerini daha etkili bulmaktadırlar.

Tüfekçi (2011), kapsamlı psikolojik danışma ve rehberlik programında bulunan rehberlik etkinliklerinin sınıf rehber öğretmenleri ve rehber öğretmenler tarafından

kullanılma durumlarına ilişkin betimsel bir araştırma yürütmüştür. Ankara ili Yenimahalle ilçesi ilköğretim okullarında çalışan 282 öğretmene araştırmacı tarafından geliştirilen veri toplama aracı uygulanmıştır. Araştırma sonucuna göre, sınıf rehber öğretmenleri ve rehber öğretmenler tüm sınıf düzeylerindeki rehberlik etkinliklerinde bulunan soruların öğrenciler tarafından kolayca yanıtladığını, etkinliklerin öğrencilerin gelişim düzeyine uygun olduğunu, etkinlikler için uygun bir sınıf ortamı olduğunu ve etkinliklerde bulunan formların kolayca doldurulduğunu belirtmişlerdir. İlköğretim birinci kademe sınıf rehber öğretmenleri ikinci kademe sınıf rehber öğretmenlerine göre etkinlikler için ayrılan sürenin yeterli olduğunu, öğrencilerin etkinliklere katılmada istekli olduğunu kalabalık sınıflarda uygulama yapmanın zor olmadığını belirtmişlerdir.

Konuyla ilgili yurt içinde yapılan araştırmalara bakıldığında genellikle okullarda uygulanan rehberlik programları ve hizmetleriyle ilgili okul psikolojik danışmanı, sınıf rehber öğretmeni ve öğrencilerin programla ilgili görüşlerinin incelendiği görülmektedir. Programın gerçekleşme düzeyi ve etkililiğinin ne durumda olduğu, sınıf içi rehberlik etkinliklerinin ne düzeyde kullanıldığı araştırılmış, ayrıca uygulanan programların öğrencilerin çeşitli yönlerine ve durumlarına etkileri incelenmiştir. Araştırmaların genel sonuçları ise, uygulanan programların istenen düzeyde olmadığı, sınıfların kalabalık olması ve okuldaki psikolojik danışman sayısının yetersizliği programların başarıya ulaşmasına engel olarak gösterilmektedir. Bu çalışmanın yürütülen diğer çalışmalardan farkı ise uygulanan dokuzuncu sınıf rehberlik programından doğrudan etkilenenler olarak öğrenci görüşlerinin neler olduğunun araştırılmasıdır.

2.13.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Aluede ve Egbochuku (2009), Nijerya ortaöğretim okullarında uygulanan okul danışma programlarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirildiği bir araştırma yürütmüştür. Benin şehrindeki 20 ortaöğretim okulunda çeşitli branşlarda çalışan 216 öğretmen ile çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu okul danışma programlarının okulu pozitif yönde etkilediğini, okul danışmanlarının ihtiyaç duyulduğu zamanlarda öğrencilere yönlendirme yapmaları

gerektiğini, kariyer gelişimi ve üniversite tanıtımları gibi özel etkinliklerin gerekli olduğunu düşünmektedirler. Buna ek olarak öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu psikolojik danışmanların öğrencilere ceza vermesini ve tuttukları raporlar hakkında diğer öğretmenlere bilgi vermesini doğru bulmamaktadırlar. Ayrıca mezun olmuş ya da okulu bırakmış bireylere danışmanlık yapılmasını gerekli görmemektedirler. Programda yürütülen en önemli hizmetlerin kariyer danışmanlığı ile bireysel ve grup rehberliği olduğunu düşünmektedirler. Öğrenciyi tanıma hizmeti olarak test uygulamalarının da önemine değinmişlerdir. Öğretmenler kendilerine düşen görev ve sorumlulukların bilincindedirler, ancak tek başına okul danışmanlarının okulun başarı ve kalitesini artıramayacaklarını, okul idaresi ve diğer öğretmenlerle birlikte artırılabilceğini belirtmektedirler.

Muango ve Joel (2012), Masinde Muliro Bilim ve Teknoloji Üniversitesi'ndeki rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin etkililiği ve hizmet sunum durumlarının iyileştirilmesi üzerine bir araştırma yürütmüşlerdir. Kenya'daki devlet üniversitelerindeki uyuşturucu madde kullanımı, alkolizm, genç yaşta hamilelik, evlilik öncesi cinsellik, sınavlarda kopya çekimi gibi olumsuz davranışların artış göstermesiyle böyle bir araştırma yapma gereği doğmuştur. Masinde Muliro Bilim ve Teknoloji Üniversitesi'ndeki 204 öğrenci ile yürüttüğü betimsel bir araştırmadır. Araştırma sonuçlarına göre; üniversitedeki danışma servislerine başvuran öğrenciler, danışmanlık hizmetlerini yararlı bulmaktadırlar. Bu da göstermektedir ki, danışmanlık servisleri üniversite öğrencilerine yeterli düzeyde hizmet sağlamaktadır. Alanında iyi yetişmiş psikolojik danışmanların öğrencilere etkili bir biçimde danışmanlık hizmeti sunabildikleri görülmektedir. Ayrıca öğrenciler, danışmanların motive edici konuşmalarının üniversitenin eğitim kalitesini arttırdığını düşünmektedirler. Kız öğrenciler erkek öğrencilere göre danışmanlık hizmetlerini daha yararlı bulmaktadırlar. Aynı zamanda danışmanlık servislerinin, iletişim becerileri geliştirmede etkili oldukları, sorunlar oluşmadan engellendiği sonucuna ulaşılmıştır. Danışmanlık servisleri tarafından düzenlenen kariyer günlerinin yararlı olduğu ve kariyer danışmanlığı hizmetini yararlı buldukları görülmüştür. Öneri olarak danışmanlık servislerinin öğrencilerin, sosyal, sağlık,

ekonomik durumlarıyla daha yakından ilgilenmeleri gerektiğini, ayrıca sorunlarının kaynağının aile odaklı olabileceğinin araştırılması gerektiğini vurgulamaktadırlar.

Lapan, Gysbers ve Sun (1997), kapsamlı rehberlik ve psikolojik danışmanlık programlarının lise öğrencilerinin okul deneyimleriyle olan ilişkisini incelemek amacıyla bir araştırma yürütmüşlerdir. Missouri eyaletindeki 236 liseden 22,964 öğrenci ve 434 okul danışmanı araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırma sonuçlarına göre kapsamlı rehberlik ve psikolojik danışmanlık programını uygulayan okullardaki öğrencilerin akademik başarıları daha yüksektir. Kariyer gelişimi ve yükseköğrenim kurumları ile ilgili bilgilendirme çalışmalarının da yeterli düzeyde olduğu anlaşılmıştır.

Chireshe (2006), Zimbabwe ortaokullarındaki rehberlik hizmetlerine ilişkin öğrenci görüşlerini incelemiştir. 314 okul danışmanı ve 636 öğrenciye anket uygulayarak gerçekleştirdiği, deneysel bir araştırmadır. Araştırma sonuçlarına göre, öğrenciler okul danışmanlarının hayatlarında önemli bir rol oynadığını düşünmektedirler. Kapsamlı bir danışma servisi hizmet politikasının oluşturulması gerekliliği, planlama ve değerlendirme yönlerinin gelişmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Danışmanlık hizmetlerinin uluslar arası değerlendirme ölçütlerine ve hizmet politikalarına erişemediği vurgulanmıştır. Şöyle ki uluslar arası arenada danışmanlık hizmetlerinin okullarda verilmesi zorunluyken, Zimbabwe okullarında böyle bir zorunluluk bulunmamaktadır. Ayrıca program geliştirme, ihtiyaçları belirleme ve değerlendirme durumları uluslar arası ölçütlere uymamaktadır. Ayrıca danışmanlık servisleri eğitimin kalitesizliğinden ve kaynak yetersizliğinden de olumsuz yönde etkilenmektedirler.

Dahir, Burnham ve Stone (2009), Kapsamlı okul psikolojik danışmanlık ve rehberlik programlarının uygulama öncesi hazırlıklarını ve programın uygulanması aşamalarını inceledikleri bir araştırma yürütmüşlerdir. Alabama eyaletinde görev yapmakta olan toplam 1244 okul psikolojik danışmanına anket uygulanmıştır. Araştırmaya katılan psikolojik danışmanların, meslekte geçirdikleri süre, tutum ve inançları gibi değişkenler açısından analizler yapılmıştır. Sonuç olarak okul psikolojik danışmanlarının kapsamlı rehberlik programlara karşı olumlu bakış açısına

sahip oldukları ve bu programların okulun hedeflerini gerçekleştirmesinde yardımcı olabileceği görülmüştür.

Kok, Low, Lee ve Cheah (2012) tarafından, ortaöğretim kurumlarında verilen rehberlik hizmetlerinin durumuna ilişkin bir araştırma yürütülmüştür. Malezya Perak bölgesinde ortaöğretim kurumlarında çalışan toplam 13 okul danışmanı ile görüşme yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre rehberlik hizmetleri genel olarak yararlı ve gerekli bulunmuştur. Danışma programlarının motivasyonu artırıcı olduğu, duygu yönetimi becerileri ve ders çalışma alışkanlıkları kazandırma açısından etkili olduğu belirtilmiştir. Ayrıca rehberlik hizmetlerinin davranış bozukluğu problemi yaşayan öğrencilere de gerekli desteği sağladığı belirtilmiştir. Ancak danışma servislerinden yoğun olarak problemlili öğrencilerin yararlanıyor olması diğer öğrencilerin önyargı geliştirmesine ve psikolojik danışmanlara görevlerinin dışında işler verilmesine neden olduğu ifade edilmiştir. Ailelerin de danışma servislerini, sadece problemlili öğrencilerin yararlandığı servisler olarak görmeleri rehberlik hizmetlerinin gelişimini engellediğini belirtmişlerdir. Okul danışmanları ailelere, okul yöneticilerine, öğretmen ve öğrencilere danışma hizmetlerinin işlevini anlatmaları ve işbirliği sağlanması gerektiği önerilmiştir. Ayrıca okul danışmanlarının öğrenci ve öğretmenlerle daha fazla iletişimde bulunarak, servislere karşı olan önyargıları kırabilecekleri de belirtilmiştir.

Modo, Sanni, Uwah ve Mogbo (2013), rehberlik ve psikolojik danışma servislerinin ortaöğretim kurumlarında akademik başarıyı yükseltmedeki etkililiği üzerine bir araştırma yürütmüşlerdir. Nijerya'da Akwa Ibom bölgesinde ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören 252 öğrenciye anket uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre rehberlik ve psikolojik danışmanlık servislerinden yararlanan öğrencilerinin akademik başarılarının daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Öğrencilerin öğrenme deneyimlerinin daha anlamlı olabilmesi için her okulda mutlaka en az bir okul danışmanı bulunması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Okul içinde olduğu gibi okul dışında da öğrenciler, danışmanlık hizmetleri sayesinde sosyal becerilerini geliştirebilmektedirler. Ayrıca okullarda yürütülen mesleki

rehberlik etkinlikleri öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini ortaya çıkarmada da etkili bulunmaktadır. Danışma servisleri sayesinde öğrencilerin kişisel ve sosyal problemleri erken fark edildiğinden akademik başarıları da yükselmektedir. Bununla birlikte rehberlik ve psikolojik danışma servislerinin tek görevinin akademik başarıyı yükseltmek olmamalı, bireylerin diğer yönlerini geliştirici rehberlik etkinliklerinin artırılması gerektiği vurgulanmıştır.

Yurt dışında yürütülen araştırmalara bakıldığında genellikle okul psikolojik danışmanlarının okuldaki etkililiği ve rehberlik programlarının öğrencilere sağladığı faydalar üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Okullarda psikolojik danışmanlık hizmetlerinin verilmesinin öğrencilerin akademik başarıları ve kişisel gelişimleri açısından oldukça yararlı olduğu, özellikle riskli grupların yeniden okula ve düzenli yaşama döndürülebilmeleri için önemli bir işlevi yerine getirdikleri sonuçlarına ulaşılmıştır. Kişisel rehberlik hizmetlerinin yanında mesleki rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinin de öğrencilere oldukça yarar sağladığı öne sürülmüştür.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada 9. Sınıf rehberlik programına ilişkin görüşleri incelemeyi amaçlayan bir çalışma olup tarama modeli kullanılmıştır. Tarama araştırmaları, bir konuya ya da olaya ilişkin katılımcıların görüşlerinin ya da ilgi, beceri, yetenek, tutum vb. özelliklerinin belirlendiği genellikle diğer araştırmalara göre daha büyük örneklem üzerinde yapılan araştırmalardır (Büyüköztürk, vd., 2010: 16).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Zonguldak merkez ilçedeki 16 ortaöğretim kurumunun 2011-2012 Eğitim-Öğretim yılında 9. Sınıfta okuyan toplam 1714 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırma evrenindeki okullar okul türüne göre farklılık gösterdiğinden, bu okulların beş okul türüne (Genel Lise, Fen Lisesi, Meslek Lisesi, Anadolu Lisesi, Anadolu Öğretmen Lisesi) göre gruplandırılması yapılmıştır. İl merkezi genelinde Genel Lise, Fen Lisesi ve Anadolu Öğretmen Lisesi türlerinde birer okul bulunduğundan, mevcut okullar örnekleme doğrudan alınmıştır. Anadolu Lisesi ve Meslek Lisesi de basit seçkisiz örnekleme yöntemiyle, araştırmanın örnekleme dâhil edilmiştir. Basit seçkisiz örnekleme; her bir örneklem seçimine eşit seçilme olasılığı vererek seçilen birimlerin örnekleme alınmasıdır. Burada her örneklem birimine eşit seçilme olasılığı verilmesinin anlamı örneklem uzaydan her bir örneklemin eşit olasılıkla seçilmesidir (Büyüköztürk, vd., 2010: 78). Araştırma evrenini oluşturan 16 ortaöğretim okulundan 1714 öğrencinin 488' i (%27,35) örnekleme alınmıştır. Örneklem alınan okullar ve öğrenci sayıları aşağıdaki tabloda açıklanmıştır.

Tablo 3.1: Örneklem Okulları

Okullar	Öğrenci Sayısı	Yüzdellik
Atatürk Lisesi	98	20,08
Fen Lisesi	90	18,44
Endüstri Meslek Lisesi	95	19,46
Atatürk Anadolu Lisesi	128	26,22
İMKB Anadolu Öğrt. Lisesi	77	15,77
TOPLAM	488	100,0

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada araştırmacı tarafından geliştirilen Okul Rehberlik Programı Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde 5 maddeden oluşan kişisel bilgiler, ikinci bölümde ise 41 maddeden oluşan 9. Sınıf rehberlik programına ilişkin ifadeler yer almaktadır. Geliştirilen ölçek beşli likert tipi ölçektir. Veri toplama aracı geliştirilmeden önce ilgili literatür taranarak 9. Sınıf rehberlik programına ilişkin yürütülen çalışmalar incelenmiştir. 9.sınıflarda yürütülmesi gereken rehberlik hizmetleri ve alanda çalışan 4 rehber öğretmenin görüşleri doğrultusunda maddeler oluşturulmuştur. Bu maddeler üzerinde çalışılarak 33 maddelik bir soru havuzu oluşturulmuştur. Ardından ölçek, Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü öğretim üyeleri Doç. Dr. Aycan Çiçek Sağlam'a, Yrd. Doç. Dr. Orkide Bakalım ve Yrd. Doç. Dr. Arzu Taşdelen Karkçay'a, Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı öğretim üyesi Dr. Fatma Selda Öz'e, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı öğretim üyesi Doç. Dr. Hikmet Yazıcı'ya, Fatih Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Osman Tolga Arıcak'a gönderilerek uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşleri alındıktan sonra ölçeğin madde sayısı 41'e çıkarılmıştır.

Ölçeğin 488 öğrenciye uygulanmasının ardından faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi, aynı yapıyı ya da niteliği ölçen değişkenleri bir araya toplayarak

ölçmeyi az sayıda faktör ile açıklamayı amaçlayan bir istatistiksel tekniktir. Öncelikle maddelerin tek bir faktörde yüksek yük değerine, diğer faktörlerde ise düşük yük değerlerine sahip olmasına bakılmalıdır. Bir maddenin yüksek yük değeri verdiği faktörün dışında ikinci bir faktörle verdiği yük değeri arasındaki farkın mümkün olduğunca yüksek olması beklenir. Yüksek iki yük değeri arasındaki farkın en az 0,10 olması önerilmektedir. Çok faktörlü bir yapıda birden çok faktöre yüksek yük değeri veren madde, binişik bir madde olarak anılır ve ölçekten çıkarılması gerekebilir (Büyüköztürk, 2011: 124). Bu açıdan hareketle ölçekte bulunan 6. Madde iki faktörden aldığı değerler 0,473 ve 0,378 ve farkları 0,10'dan küçük olduğundan, 7. Maddenin iki faktörden aldığı değerler 0,403 ve 0,473 ve farkları 0,10'dan küçük olduğundan, 8. Maddenin iki faktörden aldığı değerler 0,405 ve 0,463 ve farkları 0,10'dan küçük olduğundan, 24. Maddenin üç faktörden aldığı değerler 0,416, 0,388 ve 0,343 farkları da 0,10'dan küçük olduğundan bu maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Bu işlemin ardından oluşan faktör yük değerleri tablosunda 34. ve 35. maddeler tek bir faktör oluşturduğundan bu maddeler de ölçekten çıkarılmıştır. Sonuç olarak ölçek 35 madde 5 boyut üzerinden değerlendirilmiştir.

Verilerin faktör analizi için uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett küresellik testi ile incelenebilir. KMO'nun 0,60'dan yüksek çıkması beklenir. Bartlett testi, değişkenler arasında ilişki olup olmadığını kısmi korelasyonlar temelinde inceler. Hesaplamanın anlamlı çıkması, veri matrisinin uygun olduğunun göstergesidir (Büyüköztürk, 2011). Faktör analizi sonucu elde edilen boyutlar; kişisel rehberlik, mesleki rehberlik, eğitsel rehberlik, rehber öğretmen ve okulun şartları şeklinde oluşturulmuştur. KMO değeri 0,962 ve Bartlett testi 0,000 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Ölçekte yer alan maddelerin faktör yük değerleri Tablo 3.2'de verilmiştir.

Tablo 3.2: Faktör Analizi Sonucunda Ölçekte Yer Almasına Karar Verilen Maddeler ve Faktör Yük Değerleri

Boyut	Madde No	Madde	Yük Değeri
Kişisel Rehberlik	12	Bedensel sağlığım için gerekli alışkanlıkları edinmemde yararlıdır	0,643
	11	Ergenlik döneminin bedensel ve duygusal değişimlerin ortaya çıkardığı durumlara uyum sağlamamda etkilidir	0,635
	14	Öfke ile baş etme yollarını öğrenmemi sağlar	0,615
	15	Kişiler arası ilişkilerde anlaşmazlıkları çözebilmem açısından yararlıdır	0,601
	13	Kişilerarası iletişimimi güçlendirmem açısından yararlıdır	0,600
	19	Duygusal ve sosyal uyum sorunlarının çözümünde etkilidir.	0,597
	16	Akran baskısıyla baş edebilme becerilerini geliştirmemde yararlıdır	0,592
	21	Karşı cinsle ilişkilerimde yaşadığım sorunlarla başa çıkmamda etkilidir	0,586
	20	Karşılaştığım sorunların çözümünde gereken yardımı alabilmemi sağlar	0,552
	17	Okulda sorunların ortaya çıkmadan önlenmesinde etkilidir	0,534
	23	Özgüven ve özsaygımı geliştirmem konusunda etkilidir	0,526
	22	Sosyal beceri geliştirmem konusunda etkilidir	0,522
	10	Sınav kaygısıyla baş edebilmemde etkilidir	0,504
	18	Eğitim-öğretim etkinlikleri içindeki grup çalışmalarına aktif olarak katılmamı sağlar	0,497
9	Okulda yararlanabileceğim olanaklar hakkında bilgi sahibi olmamı sağladı	0,463	
Mesleki Rehberlik	31	Seçebileceğim meslekleri tanımam açısından yararlıdır	0,708
	27	Seçebileceğim dersler ile meslekler arasındaki ilişkiyi fark etmemi sağlar	0,702
	28	Mesleki değerlerimi fark etmemi sağlar	0,666
	29	İlgilerimi tanımamı sağlar	0,649
	32	Geleceğe ilişkin hedef belirlememde etkilidir	0,645
	33	Meslek ve kariyer olanaklarım hakkında doğru ve kapsamlı bilgiye ulaşmamı sağlar	0,616
	30	Yeteneklerimi tanımamı sağlar	0,607
	26	Bana uygun olan dersleri seçmemin önemini kavramamı sağlar	0,600
	25	Okulda seçebileceğim dersler hakkında bilgi sahibi olmamı sağlar	0,505

Tablo 3.2: Faktör Analizi Sonucunda Ölçekte Yer Almasına Karar Verilen Maddeler ve Faktör Yük Değerleri (devamı)

Eğitsel Rehberlik	2	Akademik başarıyı artırmam açısından yararlıdır	0,723
	3	Ders çalışma alışkanlığı kazanabilmem açısından yararlıdır	0,723
	1	Öğrencileri ilgilendiren yönetmelikleri tanımam açısından yararlıdır	0,662
	4	Verimli ders çalışma tekniklerini öğrenmemi sağlar	0,637
	5	Okul çevresindeki eğitsel ve sosyal imkânlardan haberdar olmamı sağlar	0,429
Rehber Öğretmen	37	Sınıf rehber öğretmenleri öğrencilerin, kişisel-sosyal gelişimlerini ve ders başarılarını takip edebilmektedir	0,749
	36	Sınıf rehber öğretmenleri, rehberlik etkinliklerini uygularken isteklidir	0,647
	38	Okul rehber öğretmenleri öğrencilerin, kişisel-sosyal gelişimlerini ve ders başarılarını takip edebilmektedir	0,490
Okulun Şartları	40	Okuldaki rehber öğretmen sayısı yeterlidir	0,673
	41	Rehberlik etkinliklerini uygulayabilmek için haftada bir (1) ders saati yeterlidir	0,519
	39	Okul idaresi, rehberlik programının uygulanmasında destekleyici ve yardımcıdır	0,437

Ölçeğin güvenilirlik analizi için 6 madde çıkarıldıktan sonra kalan 35 madde için yapılan Cronbach's Alpha analizinde güvenilirlik katsayısı 0,962 olarak bulunmuştur. 5 alt boyut için Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı; kişisel rehberlik alt boyutu 0,814, mesleki rehberlik alt boyutu 0,810, eğitsel rehberlik alt boyutu 0,832, rehber öğretmen alt boyutu 0,843 ve okulun şartları alt boyutu için de 0,875 olarak bulunmuştur.

Verilerin analizindeki maddeler aşağıdaki gibi sıralanmıştır;

5= kesinlikle katılıyorum

4= katılıyorum

3= kısmen katılıyorum

2= katılmıyorum

1= kesinlikle katılmıyorum

Verilerin çözümlenmesi ve yorumlanmasında 5'li ölçek aralıkları 0,80 ($5-1=4$ ve $4/5=0,80$) arasında eşit aralıklar olarak aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

5. Tamamen katılıyorum	4,20-5,00
4. Katılıyorum	3,40-4,19
3. Kısmen katılıyorum	2,60-3,39
2. Katılmıyorum	1,80-2,59
1. Kesinlikle katılmıyorum	1,00-1,79

3.4. Verilerin Toplanması

Zonguldak İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden araştırma izni alınarak, Zonguldak İl Merkezi'ndeki 2012-2013 Eğitim-Öğretim Yılında beş ortaöğretim kurumunda öğrenim gören 10. Sınıf öğrencilerine anket uygulanmıştır. Bu öğrenciler 2011-2012 Eğitim-Öğretim Yılında 9. Sınıfta okuyup o yılın rehberlik programı kendilerine uygulanmış öğrencilerdir. Anketlerin okul rehber öğretmenleriyle birlikte uygulanması sağlanmıştır. Toplamda 525 öğrenciye anket uygulanmış, bunlardan hatalı ve eksik olan 37 anket çıkarılıp toplam 488 anket analize dahil edilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Anketlerden elde edilen veriler SPSS 17.0 Paket programında analiz edilmiştir. Verilerin analizinde aşağıdaki istatistiksel işlemler uygulanmıştır. Toplanan verilerin dağılımları incelendiğinde $p = 0,00$ olduğundan ve $p < 0,05$ olduğu için verilerin normal dağılım göstermediği görülmüştür. Bu nedenle parametrik olmayan (non-parametrik) teknikler kullanılmıştır. Parametrik istatistikler ilgilenilen değişken bakımından ölçümlerin evrendeki dağılımlarıyla ilgili bazı varsayımları gerektiren, buna karşılık parametrik olmayan istatistikler böyle bir varsayım gerektirmeyen, dağılıma bağlı olmayan istatistiklerdir. Parametrik olmayan istatistikler ölçeklerin tümünden elde edilen veriler üzerinde kullanılabilir (Büyüköztürk, Çokluk ve Köklü, 2011: 201). Öğrencilerin kişisel bilgileri (cinsiyet, okul türü, anne ve babanın

eğitim durumu, rehber ğretmen sayısı) için frekans ve yzde teknikleri kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet, okul, anne babanın eğitim durumu ve rehber ğretmen sayısı değişkenlerine göre, kişisel rehberlik, mesleki rehberlik, eğitsel rehberlik, rehber ğretmen ve okulun şartları boyutları açısından anlamlı bir fark olup olmadığını belirtmek zere Mann Whitney U ve Kruskal-Wallis H testi uygulanmıştır. Mann Whitney U Testi İlişkisiz rneklemler için t testinin parametrik olmayan karşılığıdır. Bağımsız iki ortalama arasındaki farkın test edilmesinde kullanılır. Kruskal-Wallis H testi de ilişkisiz örneklemler için tek ynlz varyans analizinin parametrik olmayan karşılığıdır. Bağımsız ikiden fazla ortalama arasındaki farkın test edilmesinde kullanılır (Bzzykztzrk, okluk ve Kklz, 2011:221).

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırma kapsamına giren ortaöğretim okulları dokuzuncu sınıf öğrencilerinin 9. Sınıf rehberlik programına ait görüşlerine ilişkin elde edilen veriler analiz edilerek yorumlanmıştır. Örnekleme alınan öğrencilerin kişisel bilgilerine ait bulgular frekans ve yüzde dağılımı olarak tablolar halinde düzenlenmiş ve yorumlanmıştır. Daha sonra alt problemlere cevap olacak şekilde, araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet, okul, anne babanın eğitim durumu ve rehber öğretmen sayısı değişkenlerine göre, kişisel rehberlik, mesleki rehberlik, eğitsel rehberlik, rehber öğretmen ve okulun şartları boyutları açısından anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek üzere analizler yapılmıştır. Veriler normal dağılım göstermediğinden Mann Whitney U ve Kruskal-Wallis H testleri kullanılmıştır, bulgular tablolar halinde düzenlenmiş ve yorumlanmıştır.

4.1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kişisel Bilgilerine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet, okul, annenin öğrenim durumu, babanın öğrenim durumu ve okuldaki rehber öğretmen sayısı değişkenlerine ilişkin bulgular tablolar halinde yer almaktadır.

Tablo 4.1: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	f	%
Kız	231	47,3
Erkek	257	52,7
Toplam	488	100,0

Tablo 4.1 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin %47,3'ünün kız, %52,7'sinin ise erkek olduğu görülmektedir. Cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin birbirine yakın dağılım gösterdiği, erkek öğrencilerin kız öğrencilerden yaklaşık % 5 oranında daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 4.2: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Okul Türüne Göre Dağılımı

Okul Türü	f	%
Genel Lise	98	20,1
Fen Lisesi	90	18,4
Meslek Lisesi	95	19,5
Anadolu Lisesi	128	26,3
Anadolu Öğretmen Lisesi	77	15,8
Toplam	488	100,0

Tablo 4.2 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin %20,1'ini Genel Lise, %18,4'ünü Fen Lisesi, %19,5'ini Meslek Lisesi, %26,3'ünü Anadolu Lisesi, %15,8'ini Anadolu Öğretmen Lisesi oluşturmaktadır. Okul türü değişkenine göre en fazla sayıda Anadolu Lisesi öğrencilerinin en az sayıda da Anadolu Öğretmen Lisesi öğrencilerinin olduğu anlaşılmaktadır. Diğer liselerin öğrenci sayıları birbirine yakın dağılım göstermektedir.

Tablo 4.3: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Anne Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı

Anne Eğitim Durumu	f	%
Okuryazar	8	1,6
İlkokul Mezunu	165	33,8
Ortaokul mezunu	81	16,6
Lise Mezunu	131	26,8
Üniversite Mezunu	103	21,1
Toplam	488	100,0

Tablo 4.3 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin öğrenim durumuna bakıldığında %1,6'sını okuryazar, %33,8'ini ilkokul mezunu, %16,6'sını ortaokul mezunu, %26,8'ini lise mezunu ve %21,1'ini de üniversite mezununun oluşturduğu görülmektedir. İlkokul mezunu anne sayısının en fazla, okuryazar anne sayısının da en az dağılıma sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 4.4: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Baba Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı

Baba Eğitim Durumu	f	%
Okuryazar	2	0,4
İlkokul Mezunu	87	17,8
Ortaokul mezunu	100	20,5
Lise Mezunu	145	29,7
Üniversite Mezunu	154	31,6
Toplam	488	100,0

Tablo 4.4 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının öğrenim durumuna bakıldığında %0,4'ünü okuryazar, %17,8'ini ilkököl mezunu, %20,5'ini ortaokul mezunu, %29,7'sini lise mezunu ve %31,6'sını da üniversite mezununun oluşturduğu görülmektedir. Üniversite mezunu baba sayısının en fazla, okuryazar baba sayısının da en az dağılıma sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 4.5: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Okullarındaki Rehber Öğretmen Sayısına Göre Dağılımı

Rehber Öğretmen Sayısı	f	%
1	360	73,8
2	128	26,2
Toplam	488	100,0

Tablo 4.5 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin okullarındaki rehber öğretmen sayılarına bakıldığında, %73,8'inin bir rehber öğretmeni bulunduğu, %26,2'sinin de iki rehber öğretmeni olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum da göstermektedir ki araştırmaya katılan okullarda genellikle bir rehber öğretmen bulunmaktadır.

4.2. Öğrencilerin 9.Sınıf Rehberlik Programına İlişkin Görüşlerinin Ölçek Alt Boyutlarına ve Değişkenlere Göre İncelenmesi

Bu bölümde, 9. Sınıf Rehberlik Programına ilişkin olarak Kişisel Rehberlik, Mesleki Rehberlik, Eğitsel Rehberlik, Rehber Öğretmen ve Okulun Şartları alt

boyutlarına göre öğrencilerin görüşlerinin genelde nasıl olduğu incelenmiştir. Her alt boyuta göre de cinsiyet, okul türü, anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu ve okuldaki rehber öğretmen sayısı değişkenlerine göre farklılaşma durumları incelenmiştir.

4.2.1 Kişisel Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan öğrencilerin 9. Sınıf Rehberlik Programında yer alan Kişisel Rehberlik Hizmetlerine ilişkin görüşleri Tablo 4.6’da verilmiştir.

Tablo 4.6: Kişisel Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Madde	Görüşler	\bar{X}	SS
12	Bedensel sağlığım için gerekli alışkanlıkları edinmemde yararlıdır	2,86	1,24
11	Ergenlik döneminin bedensel ve duygusal değişimlerin ortaya çıkardığı durumlara uyum sağlamamda etkilidir	2,90	1,26
14	Öfke ile baş etme yollarını öğrenmemi sağlar	2,87	1,29
15	Kişiler arası ilişkilerde anlaşmazlıkları çözebilme açısından yararlıdır	3,11	1,23
13	Kişilerarası iletişimimi güçlendirmem açısından yararlıdır	3,10	1,26
19	Duygusal ve sosyal uyum sorunlarının çözümünde etkilidir.	3,03	1,25
16	Akran baskısıyla baş edebilme becerilerini geliştirmemde yararlıdır	2,91	1,27
21	Karşı cinsle ilişkilerimde yaşadığım sorunlarla başa çıkamamda etkilidir	2,72	1,31
20	Karşılaştığım sorunların çözümünde gereken yardımı alabilmemi sağlar	3,15	1,29
17	Okulda sorunların ortaya çıkmadan önlenmesinde etkilidir	2,91	1,28
23	Özgüven ve özsaygımı geliştirmem konusunda etkilidir	3,00	1,32
22	Sosyal beceri geliştirmem konusunda etkilidir	2,94	1,26
10	Sınav kaygısıyla baş edebilmemde etkilidir	3,04	1,25
18	Eğitim-öğretim etkinlikleri içindeki grup çalışmalarına aktif olarak katılmamı sağlar	2,87	1,23
9	Okulda yararlanabileceğim olanaklar hakkında bilgi sahibi olmamı sağladı	3,17	1,23

Tablo 4.6 incelendiğinde kişisel rehberlik hizmetlerine ilişkin olarak; bedensel sağlık için gerekli alışkanlıkları edinmede yararlılığı ($\bar{X}=2,86$), ergenlik döneminin bedensel ve duygusal değişimlerin ortaya çıkardığı durumlara uyum sağlamada etkililiği ($\bar{X}=2,90$), öfke ile baş etme yollarını öğrenmeyi sağlaması ($\bar{X}=2,87$), kişiler arası ilişkilerde anlaşmazlıkları çözebilme açısından yararlılığı ($\bar{X}=3,11$), kişilerarası iletişimi güçlendirme açısından yararlılığı ($\bar{X}=3,10$), duygusal ve sosyal

uyum sorunlarının çözümünde etkililiği ($\bar{X}=3,03$), akran baskısıyla baş edebilme becerilerini geliştirmedeki yararlılığı ($\bar{X}=2,91$), karşı cinsle ilişkilerde yaşanan sorunlarla başa çıkmada etkililiği ($\bar{X}=2,72$), karşılaşılan sorunların çözümünde gereken yardımı alabilmeyi sağlamada etkililiği ($\bar{X}=3,15$), okulda sorunların ortaya çıkmadan önlenmesindeki etkililiği ($\bar{X}=2,91$), özgüven ve özsaygıyı geliştirme konusundaki etkililiği ($\bar{X}=3,00$), sosyal beceri geliştirme konusundaki etkililiği ($\bar{X}=2,94$), sınav kaygısıyla baş edebilme konusundaki etkililiği ($\bar{X}=3,04$), eğitim-öğretim etkinlikleri içindeki grup çalışmalarına aktif olarak katılmayı sağlamadaki etkililiği ($\bar{X}=2,87$), okulda yararlanabilecek olanaklar hakkında bilgi sahibi olmayı sağlamadaki etkililiği ($\bar{X}=3,17$) ile “kısmen katılıyorum” düzeyinde benimsedikleri görülmüştür. Bu da öğrencilerin 9. Sınıf Rehberlik Programında yer alan kişisel rehberlik hizmetlerini kısmen yararlı gördükleri şeklinde yorumlanabilir.

Okullarda yürütülen rehberlik programlarının yanında hizmet alanlarına göre özelleştirilmiş grup rehberlik programları da uygulanırsa, öğrencilerin rehberlik hizmetlerinden sağlayacağı fayda artacaktır. Bunun gerçekleştirilebilmesi için de daha fazla kapsamlı gelişimsel rehberlik programları geliştirilmeli, hizmet içi eğitim faaliyetleri ile okul rehber öğretmenlerine de program geliştirme becerileri kazandırılmalıdır.

Topses'e (2007) göre de, kişisel rehberlik öğrencilerin gelişimsel özelliklerini dikkate alarak onlara psikolojik yardımda bulunmayı hedeflemektedir. Eğitim süreci içinde öğrencinin kendini tanıması, kendini kabul etmesi, güçlü ve zayıf yönlerini ayırt edebilmesi, kişiler arası ilişkilerinde dengeli olması, kişisel ve sosyal açıdan uyumlu bir birey olarak yetişmesi amaçlanır. Okullarda olanaklar dâhilinde sosyal beceri eğitimi, iletişim becerileri eğitimi, özsaygı ve özgüven geliştirme eğitimi, atılganlık eğitimi gibi kişisel rehberlik etkinliklerine yer verilebilir.

Demiç (2006) araştırmasında ilk ve ortaöğretimde uygulanan rehberlik çalışmalarının öğrencilerin benlik algısının farklılaşmasında etkili olduğu sonucuna

ulaşmıştır. Rehberlik çalışmalarına katılan öğrencilerin benlik algılarının daha olumlu gerçekleştiği görülmüştür.

Bardakçı (2011) da ilköğretim okullarındaki sınıf öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni ve psikolojik danışmanın kapsamlı gelişimsel rehberlik programına ilişkin görüşlerini incelemiştir. Sınıf öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni ve psikolojik danışmanlar ile yapılan görüşmeler sonucunda kişisel ve sosyal alanlardaki etkinliklerin daha yararlı olduğu görülmüştür.

4.2.2. Kişisel Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Değişkenlere Ait Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan öğrencilerin 9. Sınıf Rehberlik Programında yer alan Kişisel Rehberlik Hizmetlerine ilişkin görüşlerinin cinsiyet, okul türü, anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu ve okuldaki rehber öğretmen sayısı değişkenlerine göre farklılaşma durumları aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 4.7: Kişisel Rehberlik Hizmetlerinin Cinsiyete Göre Farklılaşma Düzeyi

Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kız	231	244,4	56455,5	29659,50	0,98
Erkek	257	244,5	62860,5		

Öğrencilerin kişisel rehberlik hizmetleri etkinliklerine ilişkin görüşleri cinsiyetlerine göre incelendiğinde, kız ve erkek öğrenciler arasında $p= 0,988 > 0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir.

Tablo 4.8: Kişisel Rehberlik Hizmetlerinin Okul Türüne Göre Farklılaşma Düzeyi

Okul Türü	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
Genel Lise	98	278,52	4	46,05	0,00
Fen Lisesi	90	167,17			
Meslek Lisesi	95	258,61			
Anadolu Lisesi	128	230,29			
And. Öğr.Lisesi	77	297,81			

Öğrencilerin kişisel rehberlik hizmetleri etkinliklerine ilişkin görüşleri okul türlerine göre incelendiğinde, okul türleri arasında $p= 0,00 < 0,05$ olduğundan anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Sıra ortalamalarına bakıldığında Anadolu Öğretmen Lisesinin (297,81) en fazla ortalamaya sahip olduğu, onu Genel Lise (278,52), Meslek Lisesi (258,61), Anadolu Lisesi (230,29) ve son olarak da Fen Lisesinin (167,17) izlediği görülmektedir. Bu bulgu Anadolu Öğretmen Lisesi öğrencilerinin 9. Sınıf Rehberlik Programında yer alan kişisel rehberlik hizmetlerinin diğer lise öğrencilerine göre daha yararlı olduğunu düşündükleri görülmektedir. Fen lisesi öğrencileri ise kişisel rehberlik hizmetlerini diğer lise öğrencilerine göre daha az yararlı olduğunu düşünmektedirler. Her iki okulun da öğrenci profili birbirine yakın özellikler gösterdiğinden, bu durum okulların rehberlik programını uygulamadaki politikalarına veya programı sistemli bir şekilde uygulamalarına bağlanabilir.

Tablo 4.9: Kişisel Rehberlik Hizmetlerinin Anne Öğrenim Durumuna Göre Farklaşma Düzeyi

Anne Öğrenim Durumu	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
Okuryazar	8	233,63	4	14,39	0,006
İlkokul Mezunu	165	265,46			
Ortaokul Mezunu	81	269,41			
Lise Mezunu	131	232,79			
Üniversite Mezunu	103	207,06			

Öğrencilerin kişisel rehberlik hizmetleri etkinliklerine ilişkin görüşleri anne öğrenim durumuna göre incelendiğinde, anne öğrenim durumları arasında $p= 0,006 < 0,05$ olduğundan anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Sıra ortalamalarına bakıldığında en yüksek değerden en düşüğe göre; ortaokul mezunu anneler (269,41), ilkokul mezunu anneler (265,46), okuryazar anneler (233,63), lise mezunu anneler (232,79) ve üniversite mezunu anneler (207,06) şeklinde olduğu görülmektedir. Bu bulgu anneleri ortaokul mezunu olan öğrencilerin 9. Sınıf Rehberlik Programında yer alan kişisel rehberlik hizmetlerinin diğer öğrencilere göre daha yararlı olduğunu düşündükleri görülmektedir. Annesi üniversite mezunu olan öğrenciler ise 9. Sınıf

Rehberlik Programında yer alan kişisel rehberlik hizmetlerinin diğer öğrencilere göre daha az yararlı olduğunu düşündükleri görülmektedir.

Sılacı (2010) eğitimde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini, hizmet alanlar açısından sosyal bir statü olarak incelediği bir araştırma yürütmüştür. Araştırmada görülen önemli bulgulardan biri anne babaların büyük bir çoğunluğunun daha önce eğitim aldığı okullarında rehber öğretmene sahip olmamalarıdır. Araştırmaya katılan öğrencilerin anne babalarının çoğunluğunun ilkokul mezunu olduğu görülmüş ve rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin özellikle ilköğretim okullarında oldukça geç yaygınlaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 4.10: Kişisel Rehberlik Hizmetlerinin Baba Öğrenim Durumuna Göre Farklaşma Düzeyi

Baba Öğrenim Durumu	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
Okuryazar	2	158,75	4	10,24	0,036
İlkokul Mezunu	87	263,41			
Ortaokul Mezunu	100	269,38			
Lise Mezunu	145	243,67			
Üniversite Mezunu	154	219,56			

Öğrencilerin kişisel rehberlik hizmetleri etkinliklerine ilişkin görüşleri baba öğrenim durumuna göre incelendiğinde, baba öğrenim durumları arasında $p = 0,036 < 0,05$ olduğundan anlamlı bir fark olduğu görülmektedir.

Sıra ortalamalarına bakıldığında en yüksek değerden en düşüğe göre; ortaokul mezunu babalar (269,38), ilkokul mezunu babalar (263,41), lise mezunu babalar (243,67), üniversite mezunu babalar (219,56) okuryazar babalar (158,75), şeklinde olduğu görülmektedir. Bu bulgu babaları ortaokul mezunu olan öğrencilerin 9. Sınıf Rehberlik Programında yer alan kişisel rehberlik hizmetlerinin diğer öğrencilere göre daha yararlı olduğunu düşündükleri görülmektedir. Babası okuryazar olan öğrenciler ise 9. Sınıf Rehberlik Programında yer alan kişisel rehberlik hizmetlerinin diğer öğrencilere göre daha az yararlı olduğunu düşündükleri görülmektedir. Babası

okuryazar olan öğrenciler ise 9. Sınıf Rehberlik Programında yer alan kişisel rehberlik hizmetlerinin diğer öğrencilere göre daha yetersiz buldukları görülmüştür.

Tablo 4.11: Kişisel Rehberlik Hizmetlerinin Rehber Öğretmen Sayısına Göre Farklılaşma Düzeyi

Rehber Öğretmen Sayısı	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
1	359	238,05	1	2,45	0,11
2	128	260,69			

Öğrencilerin kişisel rehberlik hizmetleri etkinliklerine ilişkin görüşleri okullarındaki rehber öğretmen sayısına göre incelendiğinde, bir ve iki rehber öğretmeni olan okullardaki öğrenciler arasında $p= 0,11 > 0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir.

4.2.3. Mesleki Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan öğrencilerin 9. Sınıf Rehberlik Programında yer alan Mesleki Rehberlik Hizmetlerine ilişkin görüşleri Tablo 4.12’de verilmiştir.

Tablo 4.12: Mesleki Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Madde	Görüşler	\bar{X}	SS
31	Seçebileceğim meslekleri tanımam açısından yararlıdır	3,19	1,35
27	Seçebileceğim dersler ile meslekler arasındaki ilişkiyi fark etmemi sağlar	3,15	1,33
28	Mesleki değerlerimi fark etmemi sağlar	3,12	1,27
29	İlgilerimi tanımamı sağlar	3,00	1,32
32	Geleceğe ilişkin hedef belirlememde etkilidir	3,18	1,32
33	Meslek ve kariyer olanaklarım hakkında doğru ve kapsamlı bilgiye ulaşmamı sağlar	3,10	1,33
30	Yeteneklerimi tanımamı sağlar	2,94	1,35
26	Bana uygun olan dersleri seçmemin önemini kavramamı sağlar	3,16	1,30
25	Okulda seçebileceğim dersler hakkında bilgi sahibi olmamı sağlar	3,06	1,32

Tablo 4.12 incelendiğinde mesleki rehberlik hizmetlerine ilişkin olarak; seçilebilecek meslekleri tanıyabilmek açısından ($\bar{X}=3,19$), seçilebilecek dersler ile meslekler arasındaki ilişkiyi fark etmeyi sağlaması açısından ($\bar{X}=3,15$), mesleki

değerleri fark etmeyi sağlaması açısından ($\bar{X}=3,12$), ilgileri tanımayı sağlaması açısından ($\bar{X}=3,00$), geleceğe ilişkin hedef belirlemedeki etkililiği açısından ($\bar{X}=3,18$), meslek ve kariyer olanakları hakkında doğru ve kapsamlı bilgiye ulaşmayı sağlaması açısından ($\bar{X}=3,10$), yetenekleri tanıyabilme açısından ($\bar{X}=2,94$), kendisine uygun olan dersleri seçmenin önemini kavramayı sağlaması açısından ($\bar{X}=3,16$), okulda seçilebilecek dersler hakkında bilgi sahibi olmayı sağlaması açısından ($\bar{X}=3,06$) ile “kısmen katılıyorum” düzeyinde benimsedikleri görülmüştür. Bu da öğrencilerin 9. Sınıf Rehberlik Programında yer alan mesleki rehberlik hizmetlerini kısmen yararlı gördükleri şeklinde yorumlanabilir.

Tokalı (2007) ‘nın, 9.sınıf rehberlik programının değerlendirilmesi amacıyla yürüttüğü araştırmasında mesleki rehberlik etkinlikleri ile ilgili bazı bulgulara ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin %60’ı programın meslekler hakkında bilgilendirmesi, mesleki eğitim alanında bilgi vermesi, iyi bir mesleğe yönlmesi, mesleklerin tanıtılması, mesleki anlamda öğrencilere yön vermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Araştırmaya katılanların da ifade ettiği gibi mesleki rehberlik hizmetleri çeşitli etkinliklerle öğrencilere sunulabilir. Ayrıca 9. Sınıf öğrencilerinin ilgi ve yeteneklerine göre alan seçimi, uygun alana yönelme gibi konularda bilgilendirmelerin olması ve ilgili değişikliklerin yapılması önerilmiştir.

Okullarda yürütülebilecek rehberlik hizmetleriyle öğrencilerin kendi kişisel ve eğitsel özelliklerine uygun meslek seçmelerine katkı sağlanmaya çalışılmalıdır. Bireyler mesleğin gerektirdiği özelliklere sahip olurlarsa, o mesleği seçebilmeleri için uygun şartlar oluşturulmuştur denilebilir (Can, 2005). Dolayısıyla ülkemizde ortaöğrenime devam eden öğrenciler 9. Sınıftan itibaren alanlara yönelik olarak ders seçtikleri için, 9. Sınıf rehberlik programındaki mesleki rehberlik etkinlikleri önem kazanmaktadır.

Peker (2008) farklı liselerdeki öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin rehberlik beklentilerini değerlendirdiği araştırmasında; farklı rehberlik alanlarında beklentilerin farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin olarak öğretmenlerin mesleki

rehberlik hizmet alanından beklentilerinin öğrencilere ve eğitsel, kişisel rehberlik hizmetlerine göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

4.2.4. Mesleki Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Değişkenlere Ait Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan öğrencilerin 9.Rehberlik Programında yer alan Mesleki Rehberlik Hizmetlerine ilişkin görüşlerinin cinsiyet, okul türü, anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu ve okuldaki rehber öğretmen sayısı değişkenlerine göre farklılaşma durumları aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 4.13: Mesleki Rehberlik Hizmetlerinin Cinsiyete Göre Farklılaşma Düzeyi

Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kız	231	243,78	56313,00	29517,00	0,91
Erkek	257	245,15	63003,00		

Öğrencilerin mesleki rehberlik hizmetleri etkinliklerine ilişkin görüşleri cinsiyetlerine göre incelendiğinde, kız ve erkek öğrenciler arasında $p= 0,91 > 0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir.

Tablo 4.14: Mesleki Rehberlik Hizmetlerinin Okul Türüne Göre Farklılaşma Düzeyi

Okul Türü	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
Genel Lise	98	281,85	4	62,95	0,00
Fen Lisesi	90	147,14			
Meslek Lisesi	95	250,20			
Anadolu Lisesi	128	245,34			
And. Öğr.Lisesi	77	302,32			

Öğrencilerin mesleki rehberlik hizmetleri etkinliklerine ilişkin görüşleri okul türlerine göre incelendiğinde, okul türleri arasında $p= 0,00 < 0,05$ olduğundan anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Sıra ortalamalarına bakıldığında Anadolu Öğretmen Lisesinin (302,32) en fazla ortalama sahip olduğu, onu Genel Lise

(281,85), Meslek Lisesi (250,20), Anadolu Lisesi (245,34) ve son olarak da Fen Lisesinin (147,14) izlediği görülmektedir. Bu bulgu Anadolu Öğretmen Lisesi öğrencilerinin 9. Sınıf Rehberlik Programında yer alan mesleki rehberlik hizmetlerinin diğer lise öğrencilerine göre daha yararlı olduğunu düşündükleri görülmektedir. Fen lisesi öğrencileri ise kişisel rehberlik hizmetlerinde olduğu gibi mesleki rehberlik hizmetlerini de diğer lise öğrencilerine göre daha az yararlı olduğunu düşünmektedirler. Her iki okulun da öğrenci profili birbirine yakın özellikler gösterdiğinden, bu durum okulların rehberlik programını uygulamadaki politikalarına veya programı sistemli bir şekilde uygulamalarına bağlanabilir.

Tablo 4.15: Mesleki Rehberlik Hizmetlerinin Anne Öğrenim Durumuna Göre Farklılaşma Düzeyi

Anne Öğrenim Durumu	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
Okuryazar	8	208,94	4	11,54	0,02
İlkokul Mezunu	165	265,18			
Ortaokul Mezunu	81	260,19			
Lise Mezunu	131	238,11			
Üniversite Mezunu	103	209,91			

Öğrencilerin mesleki rehberlik hizmetleri etkinliklerine ilişkin görüşleri anne öğrenim durumuna göre incelendiğinde, anne öğrenim durumları arasında $p= 0,02 < 0,05$ olduğundan anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Sıra ortalamalarına bakıldığında en yüksek değerden en düşüğe göre; ilkokul mezunu anneler (265,18), ortaokul mezunu anneler (260,19), lise mezunu anneler (238,11), üniversite mezunu anneler (209,91) ve okuryazar anneler (208,94) şeklinde olduğu görülmektedir. Bu bulgu anneleri ilkokul mezunu olan öğrencilerin 9. Sınıf Rehberlik Programında yer alan mesleki rehberlik hizmetlerinin diğer öğrencilere göre daha yararlı olduğunu düşündükleri görülmektedir. Annesi okuryazar olan öğrenciler ise 9. Sınıf Rehberlik Programında yer alan mesleki rehberlik hizmetlerinin diğer öğrencilere göre daha az yararlı olduğunu düşündükleri görülmektedir.

Tablo 4.16: Mesleki Rehberlik Hizmetlerinin Baba Öğrenim Durumuna Göre Farklılaşma Düzeyi

Baba Öğrenim Durumu	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
Okuryazar	2	131,25	4	12,32	0,01
İlkokul Mezunu	87	258,21			
Ortaokul Mezunu	100	249,60			
Lise Mezunu	145	265,73			
Üniversite Mezunu	154	214,92			

Öğrencilerin mesleki rehberlik hizmetleri etkinliklerine ilişkin görüşleri baba öğrenim durumuna göre incelendiğinde, baba öğrenim durumları arasında $p= 0,01 < 0,05$ olduğundan anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Sıra ortalamalarına bakıldığında en yüksek değerden en düşüğe göre; lise mezunu babalar (265,73), ilkokul mezunu babalar (258,21), ortaokul mezunu babalar (249,60), üniversite mezunu babalar (214,92), okuryazar babalar (131,25), şeklinde olduğu görülmektedir. Bu bulgu babaları lise mezunu olan öğrencilerin 9. Sınıf Rehberlik Programında yer alan mesleki rehberlik hizmetlerinin diğer öğrencilere göre daha yararlı olduğunu düşündükleri görülmektedir. Babası okuryazar olan öğrenciler ise 9. Sınıf Rehberlik Programında yer alan mesleki rehberlik hizmetlerinin diğer öğrencilere göre daha yetersiz buldukları görülmüştür.

Tablo 4.17: Mesleki Rehberlik Hizmetlerinin Rehber Öğretmen Sayısına Göre Farklılaşma Düzeyi

Rehber Öğretmen Sayısı	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
1	359	243,55	1	0,01	0,90
2	128	245,27			

Öğrencilerin mesleki rehberlik hizmetleri etkinliklerine ilişkin görüşleri okullarındaki rehber öğretmen sayısına göre incelendiğinde, bir ve iki rehber öğretmeni olan okullardaki öğrenciler arasında $p= 0,90 > 0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir.

4.2.5. Eğitsel Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan öğrencilerin 9. Sınıf Rehberlik Programında yer alan Eğitsel Rehberlik Hizmetlerine ilişkin görüşleri Tablo 4.18’de verilmiştir.

Tablo 4.18: Eğitsel Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Madde	Görüşler	\bar{X}	SS
2	Akademik başarıyı artırmam açısından yararlıdır	3,20	1,24
3	Ders çalışma alışkanlığı kazanabilmem açısından yararlıdır	3,14	1,28
1	Öğrencileri ilgilendiren yönetmelikleri tanımam açısından yararlıdır	3,29	1,20
4	Verimli ders çalışma tekniklerini öğrenmemi sağlar	3,30	1,27
5	Okul çevresindeki eğitsel ve sosyal imkânlardan haberdar olmamı sağlar	3,11	1,21

Tablo 4.18 incelendiğinde eğitsel rehberlik hizmetlerine ilişkin olarak; akademik başarıyı artırmadaki yararlılığı açısından ($\bar{X}=3,20$), ders çalışma alışkanlığı kazanabilme açısından ($\bar{X}=3,14$), öğrencileri ilgilendiren yönetmelikleri tanıma açısından ($\bar{X}=3,29$), verimli ders çalışma tekniklerini öğrenmeyi sağlaması açısından ($\bar{X}=3,30$), okul çevresindeki eğitsel ve sosyal imkânlardan haberdar olmayı sağlama açısından ($\bar{X}=3,11$) ile “kısmen katılıyorum” düzeyinde benimsedikleri görülmüştür. Bu da öğrencilerin 9. Sınıf Rehberlik Programında yer alan eğitsel rehberlik hizmetlerini kısmen yararlı gördükleri şeklinde yorumlanabilir.

Avcı (2006) sınıf içi rehberlik etkinliklerinin öğrencilerin verimli ders çalışma alışkanlıkları üzerindeki etkisini araştırmıştır. Araştırmanın sonucuna göre, sınıf içi rehberlik etkinliklerine katılan öğrencilerin etkinlikler sonrasında çalışma alışkanlıklarında olumlu gelişmeler meydana geldiği görülmüştür. Bununla beraber öğrencilerin akademik başarılarının yükseldiği, sınav kaygılarının da düştüğü görülmüştür.

Eğitsel rehberlik öğrencinin gereken başarıyı gösterebilmesi için etkili ders çalışma yöntemlerini kavraması, ders çalışma alışkanlıkları kazanması, iç ve dış

motivasyonunu sağlanması gibi konuları hedefler. Okula yeni kayıt yaptıran öğrencilerin okula uyum süreçlerini sağlıklı bir şekilde geçirmelerine yardım etmek, seçtikleri sınıf ya da alanda karşılaştıkları sorunlarla baş edebilmelerine yardım etmek, bireysel farklılıkları yönünde ulaşabilecekleri en üst başarı seviyesine ulaşmalarına yardım etme başlıca uğraşı alanıdır (Balcı, 2012: 84-87).

4.2.6. Eğitsel Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Değişkenlere Ait Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan öğrencilerin 9. Sınıf Rehberlik Programında yer alan Eğitsel Rehberlik Hizmetlerine ilişkin görüşlerinin cinsiyet, okul türü, anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu ve okuldaki rehber öğretmen sayısı değişkenlerine göre farklılaşma durumları aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 4.19: Eğitsel Rehberlik Hizmetlerinin Cinsiyete Göre Farklılaşma Düzeyi

Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kız	231	253,25	58501,00	27662,00	0,19
Erkek	257	236,63	60815,00		

Öğrencilerin eğitsel rehberlik hizmetleri etkinliklerine ilişkin görüşleri cinsiyetlerine göre incelendiğinde, kız ve erkek öğrenciler arasında $p= 0,19 > 0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir.

Hıdır (2010) ise araştırmasında eğitsel başarı alt boyutuna ilişkin puanların öğrencinin cinsiyeti değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini incelemiş, grupların aritmetik ortalamaları kız öğrencilerin lehine anlamlı bulmuştur.

Tablo 4.20: Eğitsel Rehberlik Hizmetlerinin Okul Türüne Göre Farklılaşma Düzeyi

Okul Türü	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
Genel Lise	98	262,14	4	32,37	0,00
Fen Lisesi	90	177,41			
Meslek Lisesi	95	231,42			
Anadolu Lisesi	128	260,88			
And. Öğr.Lisesi	77	289,38			

Öğrencilerin eğitsel rehberlik hizmetleri etkinliklerine ilişkin görüşleri okul türlerine göre incelendiğinde, okul türleri arasında $p= 0,00 < 0,05$ olduğundan anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Sıra ortalamalarına bakıldığında Anadolu Öğretmen Lisesinin (289,38) en fazla ortalamaya sahip olduğu, onu Genel Lise (262,14), Anadolu Lisesi (260,88), Meslek Lisesi (231,42) ve son olarak da Fen Lisesinin (177,41) izlediği görülmektedir. Bu bulgu Anadolu Öğretmen Lisesi öğrencilerinin 9. Sınıf Rehberlik Programında yer alan eğitsel rehberlik hizmetlerinin diğer lise öğrencilerine göre daha yararlı olduğunu düşündükleri görülmektedir. . Fen lisesi öğrencileri ise eğitsel rehberlik hizmetlerini diğer lise öğrencilerine göre daha az yararlı olduğunu düşünmektedirler. Her iki okulun da öğrenci profili birbirine yakın özellikler gösterdiğinden, bu durum okulların rehberlik programını uygulamadaki politikalarına veya programı sistemli bir şekilde uygulamalarına bağlanabilir.

Tatlıoğlu (1999) da rehberlik ve psikolojik danışmanlık servisinden beklentiler üzerine yürüttüğü araştırmasında okul türlerine göre öğrencilerin beklentilerinin farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Ticaret lisesi, Anadolu lisesi, endüstri meslek lisesi ve genel lise öğrencilerinin rehberlik servisinden beklentilerinin yüksek olduğu, buna karşılık imam-hatip lisesi, süper lise, teknik lise ve kız meslek lisesi öğrencilerinin beklentilerinin ise düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Tablo 4.21: Eğitsel Rehberlik Hizmetlerinin Anne Öğrenim Durumuna Göre Farklılaşma Düzeyi

Anne Öğrenim Durumu	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
Okuryazar	8	256,25			
İlkokul Mezunu	165	260,20			
Ortaokul Mezunu	81	265,15	4	8,38	0,78
Lise Mezunu	131	231,26			
Üniversite Mezunu	103	219,02			

Öğrencilerin eğitsel rehberlik hizmetleri etkinliklerine ilişkin görüşleri anne öğrenim durumuna göre incelendiğinde, anne öğrenim durumları arasında $p = 0,78 > 0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir. Analiz sonuçlarına göre anlamlı bir farklılık görülme de sıra ortalamalarına göre annesi ortaokul mezunu olan öğrencilerin eğitsel rehberlik hizmetlerini daha etkili buldukları söylenebilir. Annesi üniversite mezunu olan öğrenciler ise 9. Sınıf Rehberlik Programında yer alan eğitsel rehberlik hizmetlerinin diğer öğrencilere göre daha az yararlı olduğunu düşündükleri görülmektedir.

Tablo 4.22: Eğitsel Rehberlik Hizmetlerinin Baba Öğrenim Durumuna Göre Farklılaşma Düzeyi

Baba Öğrenim Durumu	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
Okuryazar	2	153,25			
İlkokul Mezunu	87	259,17			
Ortaokul Mezunu	100	273,10	4	11,30	0,02
Lise Mezunu	145	245,18			
Üniversite Mezunu	154	218,18			

Öğrencilerin eğitsel rehberlik hizmetleri etkinliklerine ilişkin görüşleri baba öğrenim durumuna göre incelendiğinde, baba öğrenim durumları arasında $p = 0,02 < 0,05$ olduğundan anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Sıra ortalamalarına bakıldığında en yüksek değerden en düşüğe göre; Ortaokul mezunu babalar (273,10), İlkokul mezunu babalar (259,17), Lise mezunu babalar (245,18), Üniversite mezunu

babalar (218,18), okuryazar babalar (153,25) şeklinde olduğu görülmektedir. Bu bulgu babaları ortaokul mezunu olan öğrencilerin 9. Sınıf Rehberlik Programında yer alan eğitsel rehberlik hizmetlerinin diğer öğrencilere göre daha yararlı olduğunu düşündükleri görülmektedir. Babası okuryazar olan öğrenciler ise 9. Sınıf Rehberlik Programında yer alan eğitsel rehberlik hizmetlerinin diğer öğrencilere göre daha yetersiz buldukları görülmüştür.

Tablo 4:23: Eğitsel Rehberlik Hizmetlerinin Rehber Öğretmen Sayısına Göre Farklılaşma Düzeyi

Rehber Öğretmen Sayısı	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
1	359	238,05	1	2,45	0,11
2	128	260,69			

Öğrencilerin eğitsel rehberlik hizmetleri etkinliklerine ilişkin görüşleri okullarındaki rehber öğretmen sayısına göre incelendiğinde, bir ve iki rehber öğretmeni olan okullardaki öğrenciler arasında $p= 0,11 > 0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir.

4.2.7. Rehber Öğretmen Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan öğrencilerin okul ve sınıf rehber öğretmenlerine ilişkin görüşleri Tablo 4.24'te verilmiştir.

Tablo 4.24: Rehber Öğretmen Boyutuna İlişkin Öğrenci Görüşleri

Madde	Görüşler	\bar{X}	SS
37	Sınıf rehber öğretmenleri öğrencilerin, kişisel-sosyal gelişimlerini ve ders başarılarını takip edebilmektedir	3,37	1,37
36	Sınıf rehber öğretmenleri, rehberlik etkinliklerini uygularken isteklidir	3,27	1,38
38	Okul rehber öğretmenleri öğrencilerin, kişisel-sosyal gelişimlerini ve ders başarılarını takip edebilmektedir	3,20	1,39

Tablo 4.24 incelendiğinde; sınıf rehber öğretmenlerinin öğrencilerin, kişisel-sosyal gelişimlerini ve ders başarılarını takip edebilmesi ($\bar{X}=3,37$), sınıf rehber

öğretmenlerinin, rehberlik etkinliklerini uygularken istekli olması ($\bar{X}=3,27$), okul rehber öğretmenlerinin öğrencilerin, kişisel-sosyal gelişimlerini ve ders başarılarını takip edebilmesi ($\bar{X}=3,20$) ile “kısmen katılıyorum” düzeyinde değerlendirdikleri görülmektedir.

Eşen (2009), 10. Sınıf rehberlik programının değerlendirilmesi amacıyla yürüttüğü araştırmasını rehber öğretmenlerin görüşlerine göre incelemiştir. Rehber öğretmenler, sınıf rehber öğretmenlerinin daha etkin olması gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir. Programda bir değişiklik yapılmasından çok uygulayıcıların sayısının artırılmasını önermişlerdir. Sınıf rehber öğretmenleriyle diğer branş öğretmenlerinin daha etkin olması gerektiğini ve rehberlik programıyla ilgili eğitimden geçirilmeleri gerektiğini önermişlerdir. Tan (1992) ise, sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik hizmetlerindeki rolünün önemine değinirken, rehberlik programının başarı derecesinin sınıf rehber öğretmenlerinin programa katılım ve işbirliği derecesine bağlı olduğuna dikkat çekmiştir. Öğrencileri gözlemlemesi gerektiğini, onlar hakkında bilgi toplaması gerektiğini, öğrencilerin yaşayabileceği problemlere karşı hazır olması gerektiğini vurgulamıştır.

Karakuş (2008) ilköğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların sınıf öğretmeni ve sınıf rehber öğretmenleriyle yaptıkları görüş alışverişi çalışmalarını incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, daha çok öğrenci sorunları, başarı düşüklüğü, davranış sorunları ve ailevi sorunlarla ilgili görüş alışverişinde buldukları, bununla beraber sınıf rehberlik çalışmaları, bireysel eğitim planı hazırlama gibi konularda da işbirliği yaptıkları görülmüştür.

4.2.8. Rehber Öğretmen Boyutuna İlişkin Değişkenlere Ait Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan öğrencilerin okul ve sınıf rehber öğretmenlerine ilişkin görüşlerinin cinsiyet, okul türü, anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu ve okuldaki rehber öğretmen sayısı değişkenlerine göre farklılaşma durumları aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 4.25: Rehber Öğretmen Boyutunun Cinsiyete Göre Farklılaşma Düzeyi

Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kız	231	250,27	57811,50	28351,20	0,39
Erkek	257	239,32	61504,50		

Öğrencilerin okul ve sınıf rehber öğretmenlerine ilişkin görüşleri cinsiyetlerine göre incelendiğinde, kız ve erkek öğrenciler arasında $p=0,39 > 0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir.

Tablo 4.26: Rehber Öğretmen Boyutunun Okul Türüne Göre Farklılaşma Düzeyi

Okul Türü	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
Genel Lise	98	275,36	4	35,241	0,00
Fen Lisesi	90	195,52			
Meslek Lisesi	95	220,22			
Anadolu Lisesi	128	234,70			
And. Öğr.Lisesi	77	308,72			

Öğrencilerin okul ve sınıf rehber öğretmenlerine ilişkin görüşleri okul türlerine göre incelendiğinde, okul türleri arasında $p=0,00 < 0,05$ olduğundan anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Sıra ortalamalarına bakıldığında Anadolu Öğretmen Lisesinin (308,72) en fazla ortalamaya sahip olduğu, onu Genel Lise (275,36), Anadolu Lisesi (234,70) Meslek Lisesi (220,22), ve son olarak da Fen Lisesinin (195,52) izlediği görülmektedir. Bu bulgular Anadolu Öğretmen Lisesi öğrencilerinin 9. Sınıf Rehberlik Programının uygulanması sırasında, okul ve sınıf rehber öğretmenin daha istekli olduğu ve öğrencileri kısmen daha iyi takip ettiklerini düşündükleri görülmektedir. Fen lisesi öğrencileri ise diğer lise öğrencilerine göre okul ve sınıf rehber öğretmenlerini daha az ilgili buldukları anlaşılmıştır. Bu bulgu Şahin (2006)'in yürüttüğü araştırma sonuçlarıyla çelişkili bir durum ortaya koymuştur.

Şahin (2006) ortaöğretim rehberlik çalışmalarının üniversite alan seçimine etkisini incelediği araştırmasında, öğrencilerin rehberlik servisine ilişkin görüşlerinin

öğrenim görülen okul türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiştir. Anadolu, Fen, Öğretmen ve Özel lise mezunlarının Genel ve Meslek Liselerinden mezun olan öğrencilere göre rehberlik servisinden daha fazla yararlandıkları sonucuna ulaşmıştır. Bu okullardan mezun olan öğrencilerin yüksek öğretim kurumlarına daha fazla yerleştikleri için rehberlik hizmetlerinden daha fazla yararlandıklarını ve bu hizmetlere karşı daha duyarlı oldukları sonucuna ulaşmıştır.

Tablo 4.27: Rehber Öğretmen Boyutunun Anne Öğrenim Durumuna Göre Farklılaşma Düzeyi

Anne Öğrenim Durumu	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
Okuryazar	8	213,63			
İlkokul Mezunu	165	251,29			
Ortaokul Mezunu	81	258,10	4	2,43	0,65
Lise Mezunu	131	234,12			
Üniversite Mezunu	103	238,52			

Öğrencilerin okul ve sınıf rehber öğretmenlerine ilişkin görüşleri anne öğrenim durumuna göre incelendiğinde, anne öğrenim durumları arasında $p= 0,65 > 0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir.

Tablo 4.28: Rehber Öğretmen Boyutunun Baba Öğrenim Durumuna Göre Farklılaşma Düzeyi

Baba Öğrenim Durumu	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
Okuryazar	2	100,75			
İlkokul Mezunu	87	226,84			
Ortaokul Mezunu	100	264,89	4	5,69	0,22
Lise Mezunu	145	246,56			
Üniversite Mezunu	154	241,17			

Öğrencilerin okul ve sınıf rehber öğretmenlerine ilişkin görüşleri baba öğrenim durumuna göre incelendiğinde, baba öğrenim durumları arasında $p= 0,22 > 0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir.

Tablo 4.29: Rehber Öğretmen Boyutunun Rehber Öğretmen Sayısına Göre Farklılaşma Düzeyi

Rehber Öğretmen Sayısı	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
1	359	247,36	1	0,78	0,37
2	128	234,57			

Öğrencilerin okul ve sınıf rehber öğretmenlerine ilişkin görüşleri okullarındaki rehber öğretmen sayısına göre incelendiğinde, bir ve iki rehber öğretmeni olan okullardaki öğrenciler arasında $p = 0,22 > 0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir.

4.2.9. Okulun Şartları Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan öğrencilerin okulun şartlarına ilişkin görüşleri Tablo 4.30’da verilmiştir.

Tablo 4.30: Okulun Şartları Boyutuna İlişkin Öğrenci Görüşleri

Madde	Görüşler	\bar{X}	SS
40	Okuldaki rehber öğretmen sayısı yeterlidir	3,00	1,29
41	Rehberlik etkinliklerini uygulayabilmek için haftada bir (1) ders saati yeterlidir	3,00	1,47
39	Okul idaresi, rehberlik programının uygulanmasında destekleyici ve yardımcıdır	2,76	1,62

Tablo 4.30 incelendiğinde; okuldaki rehber öğretmen sayısının yeterliliği ($\bar{X} = 3,00$), rehberlik etkinliklerini uygulayabilmek için haftada bir ders saatinin yeterli olması ($\bar{X} = 3,00$), okul idaresinin rehberlik programının uygulanmasında destekleyici ve yardımcı olması ($\bar{X} = 2,76$) ile “kısmen katılıyorum” düzeyinde değerlendirdikleri görülmektedir.

Poyraz (2007) orta dereceli okullarda uygulanan rehberlik hizmetleri üzerine yürüttüğü araştırmasında, psikolojik danışmanı olan okullardaki rehberlik hizmetlerinin olmayan okullardaki rehberlik hizmetlerine göre daha üst düzeyde

gerçekleştirildiği sonucuna ulaşmıştır. Psikolojik danışman sayısı arttıkça rehberlik hizmetlerinin puanının da yükseldiği görülmüştür. Okullarda rehber öğretmen bulunması ve sayısı kadar diğer personelin katılımı da oldukça önemlidir. Külahoğlu (2004) da bu konuda sınıf öğretmenlerinin, okul-aile birliklerinin, okul idarecileri gibi pek çok eğitim paydaşlarının, okul rehberlik programının yürütülmesinde destek elemanlar olduğunu belirlemektedir. Ayrıca Kızıl (2007) da orta öğretim kurumlarındaki rehber öğretmen ve sınıf öğretmenlerinin sınıf içi rehberlik etkinliklerine ilişkin görüşlerini incelediği araştırmasında benzer noktalara değinmiştir. Araştırma sonucunda; rehberlik etkinliklerinde yeterli düzeyde işbirliğinin sağlanamadığı, daha verimli hale getirilebilmesi için işbirliğinin tam anlamıyla sağlanması, rehber öğretmen sayısının artırılması, öğretmenlerin tam olarak bilgilendirilmeleri, rehber öğretmenlerin daha aktif olmaları ve rehberlik etkinliklerinin sürekli ve etkili olmaları gerektiği görülmüştür.

4.2.10. Okulun Şartları Boyutuna İlişkin Değişkenlere Ait Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan öğrencilerin okulun şartlarına ilişkin görüşlerinin cinsiyet, okul türü, anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu ve okuldaki rehber öğretmen sayısı değişkenlerine göre farklılaşma durumları aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 4.31: Okulun Şartları Boyutunun Cinsiyete Göre Farklılaşma Düzeyi

Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kız	231	241,91	55881,50	29085,50	0,70
Erkek	257	246,83	63434,50		

Öğrencilerin okulun şartlarına ilişkin görüşleri cinsiyetlerine göre incelendiğinde, kız ve erkek öğrenciler arasında $p = 0,70 > 0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir.

Tablo 4.32: Okulun Şartları Boyutunun Okul Türüne Göre Farklılaşma Düzeyi

Okul Türü	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
Genel Lise	98	249,17	4	9,48	0,05
Fen Lisesi	90	228,87			
Meslek Lisesi	95	243,65			
Anadolu Lisesi	128	228,01			
And. Öğr.Lisesi	77	285,29			

Öğrencilerin okulun şartlarına ilişkin görüşleri okul türlerine göre incelendiğinde, okul türleri arasında öğrenci görüşlerinin anlamlı bir farklılık göstermediği ($p= 0,05 = 0,05$) eşitlik olduğu görülmüştür. Ancak 0,01 düzeyinde anlamlı farklılık göstermektedir. Bununla birlikte sıra ortalamalarına bakıldığında Anadolu öğretmen lisesi öğrencilerinin lehine bir anlamlı bir fark vardır denilebilir.

Tablo 4.33: Okulun Şartları Boyutunun Anne Öğrenim Durumuna Göre Farklılaşma Düzeyi

Anne Öğrenim Durumu	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
Okuryazar	8	167,94	4	9,98	0,04
İlkokul Mezunu	165	262,39			
Ortaokul Mezunu	81	213,03			
Lise Mezunu	131	237,84			
Üniversite Mezunu	103	255,01			

Öğrencilerin okulun şartlarına ilişkin görüşleri anne öğrenim durumuna göre incelendiğinde, anne öğrenim durumları arasında $p= 0,04 < 0,05$ olduğundan anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. . Sıra ortalamalarına bakıldığında en yüksek değerden en düşüğe göre; ilkokul mezunu anneler (262,39), üniversite mezunu anneler (255,01), lise mezunu anneler (23784) ortaokul mezunu anneler (213,03), okuryazar anneler (167,94) şeklinde olduğu görülmektedir. Bu bulgu anneleri ilkokul mezunu olan öğrencilerin okulun şartlarına ilişkin olarak diğer öğrencilere göre bu şartları daha yeterli olduğunu düşündükleri görülmektedir. Annesi okuryazar olan öğrenciler

ise okulun şartlarına ilişkin olarak diğere öğrencilere göre bu şartları daha yetersiz buldukları görülmektedir.

Tablo 4.34: Okulun Şartları Boyutunun Baba Öğrenim Durumuna Göre Farklılaşma Düzeyi

Baba Öğrenim Durumu	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
Okuryazar	2	139,25	4	2,16	0,70
İlkokul Mezunu	87	236,07			
Ortaokul Mezunu	100	247,67			
Lise Mezunu	145	240,07			
Üniversite Mezunu	154	252,74			

Öğrencilerin okulun şartlarına ilişkin görüşleri baba öğrenim durumuna göre incelendiğinde, baba öğrenim durumları arasında $p= 0,70 > 0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir.

Tablo 4.35: Okulun Şartları Boyutunun Rehber Öğretmen Sayısına Göre Farklılaşma Düzeyi

Rehber Öğretmen Sayısı	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
1	359	249,76	1	2,30	0,12
2	128	227,86			

Öğrencilerin okulun şartlarına ilişkin görüşleri okullarındaki rehber öğretmen sayısına göre incelendiğinde, bir ve iki rehber öğretmeni olan okullardaki öğrenciler arasında $p= 0,12 > 0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir.

SONUÇ

Bu bölümde, 9. Sınıf rehberlik programının öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi amacıyla yapılan araştırmanın sonuçlarını ve bu sonuçlar doğrultusunda geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

Sonuçlar

9. Sınıf öğrencilerine yönelik olarak hazırlanan, rehberlik programının değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilen çalışmada, katılımcılar tarafından cevaplanan anket sonucunda; programın genel olarak nasıl olduğu, kişisel, mesleki, eğitsel rehberlik hizmetleri, okul ve sınıf rehber öğretmeni ve okulun mevcut durumu açısından çeşitli değişkenlere göre görüşler arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı ortaya çıkmıştır.

Kişisel Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan öğrencilerin 9. Sınıf Rehberlik Programında yer alan Kişisel Rehberlik Hizmetlerini orta düzeyde yararlı gördükleri sonucu ortaya çıkmıştır. Çeşitli değişkenlere göre sonuçların farklılaşma düzeyleri incelendiğinde de; cinsiyet ve okuldaki rehber öğretmen sayısı değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Okul türü değişkeni açısından ise Anadolu Öğretmen Lisesi öğrencilerinin kişisel rehberlik hizmetlerini diğer lise öğrencilerine göre daha yararlı buldukları sonucu ortaya çıkmıştır. Anne öğrenim durumları açısından bulgular incelendiğinde de, annesi ortaokul mezunu olan öğrencilerin kişisel rehberlik hizmetlerini daha yararlı buldukları, bunu annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin izlediği sonucuna ulaşılmıştır. Aynı şekilde baba öğrenim durumlarına göre bulgular incelendiğinde babası ortaokul mezunu olan öğrencilerin kişisel rehberlik hizmetlerini daha yararlı buldukları, bunu babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin izlediği sonucuna ulaşılmıştır.

Mesleki Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan öğrencilerin 9. Sınıf Rehberlik Programında yer alan Mesleki Rehberlik Hizmetlerini orta düzeyde yararlı gördükleri sonucu ortaya çıkmıştır. Çeşitli değişkenlere göre sonuçların farklılaşma düzeyleri incelendiğinde ise; cinsiyet ve okuldaki rehber öğretmen sayısı değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Okul türü değişkeni açısından Anadolu Öğretmen Lisesi öğrencilerinin mesleki rehberlik hizmetlerini diğer lise öğrencilerine göre daha yararlı buldukları sonucu ortaya çıkmıştır. Anne öğrenim durumları açısından bulgular incelendiğinde de, annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin kişisel rehberlik hizmetlerini daha yararlı buldukları, bunu annesi ortaokul mezunu olan öğrencilerin izlediği sonucuna ulaşılmıştır. Baba öğrenim durumlarına göre bulgular incelendiğinde babası lise mezunu olan öğrencilerin mesleki rehberlik hizmetlerini daha yararlı buldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Eğitsel Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan öğrencilerin 9. Sınıf Rehberlik Programında yer alan Eğitsel Rehberlik Hizmetlerini orta düzeyde yararlı gördükleri sonucu ortaya çıkmıştır. Çeşitli değişkenlere göre sonuçların farklılaşma düzeyleri incelendiğinde ise; cinsiyet, anne öğrenim durumu ve okuldaki rehber öğretmen sayısı değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Okul türü değişkeni açısından Anadolu Öğretmen Lisesi öğrencilerinin eğitsel rehberlik hizmetlerini diğer lise öğrencilerine göre daha yararlı buldukları sonucu ortaya çıkmıştır. Baba öğrenim durumlarına göre bulgular incelendiğinde babası ortaokul mezunu olan öğrencilerin eğitsel rehberlik hizmetlerini daha yararlı buldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Rehber Öğretmen Boyutuna İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan öğrencilerin 9. Sınıf Rehberlik Programının uygulanması sırasında okul ve sınıf rehber öğretmenlerinin, öğrencileri kişisel, sosyal ve akademik olarak takip edebilmelerini ve uygulamalara ilişkin olarak istekli olma durumlarını orta düzeyde yeterli buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Çeşitli değişkenlere göre sonuçların farklılaşma düzeyleri incelendiğinde ise; cinsiyet, anne öğrenim durumu,

baba öğrenim durumu ve okuldaki rehber öğretmen sayısı değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bununla beraber okul türü değişkeni açısından Anadolu Öğretmen Lisesi öğrencilerinin okul ve sınıf öğretmenlerini çeşitli yönleriyle takip edebilmeleri ve uygulamalara karşı istekli olma durumlarını diğer lise öğrencilerine göre daha etkili buldukları sonucu ortaya çıkmıştır.

Okulun Şartları Boyutuna İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan öğrencilerin 9. Sınıf Rehberlik Programının uygulanması sırasında okuldaki rehber öğretmen sayısının yeterli olması, rehberlik etkinliklerinin uygulanabilmesi için haftada bir ders saatinin yeterli olması ve okul idaresinin gerektiğinde destekleyici ve yardımcı olmasını orta düzeyde yeterli bulmuşlardır. Çeşitli değişkenlere göre sonuçların farklılaşma düzeyleri incelendiğinde ise; cinsiyet, baba öğrenim durumu, okul türü ve okuldaki rehber öğretmen sayısı değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Anne öğrenim durumlarına göre bulgular incelendiğinde annesi ilköğretim mezunu olan öğrencilerin okulun programın uygulanmasına ilişkin şartlarını diğerlerine göre daha yeterli bulmaktadırlar.

Öneriler

Araştırma Bulgularına İlişkin Öneriler

- 1- Anadolu Öğretmen Lisesi öğrencileri 9. Sınıf rehberlik programını diğer lise öğrencilerine göre genel olarak daha etkili bulmaktadırlar. Bu durumun incelenmesi diğer lise öğrencilerinin de programı daha etkili bulmasına katkı sağlayabilir.
- 2- Okullardaki rehber öğretmen ihtiyacı karşılanarak standartlarına uygunluk sağlanmalıdır.
- 3- Haftalık ders saati içindeki rehberliğe ayrılan süre arttırılabilir, böylelikle grup çalışmaları gibi programın dışında ancak programa destek etkinliklere de olanak sağlanabilir.

4- Anne – baba eğitim durumları değişkenlerinin ayrıca incelenip programları daha etkili kılma çabaları arttırılmalıdır.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1-Bu araştırma sadece öğrencileri kapsamaktadır. Benzer bir araştırma okul rehber öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni ve okul yöneticileriyle de yapılabilir.

2-Bu araştırma merkez ilçedeki farklı okul türlerini kapsayan bir çalışmadır. Daha geniş çerçevede bir yorumlama yapılabilmesi için diğer ilçe ve belde okullarında da araştırmalar yapılabilir.

3-Okullardaki öğretmen ve yöneticilerin rehberlik hizmetleri konusundaki hizmet içi eğitim ihtiyacı incelenerek, rehberlik faaliyetlerinde beklenen fayda sağlanabilir.

4-Bu araştırma 9. Sınıf rehberlik programına ilişkin bir araştırmadır. 10., 11. ve 12. sınıf rehberlik programları ile de ilgili araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Altıntaş, Ersin (2005); "Psikolojik Danışma ve Rehberlik", *Çağdaş Eğitim Sisteminde Öğrenci Kişilik Hizmetleri ve Rehberlik*, (Der.: Gürkan Can), Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Aluede, Oyaziwo ve Elizabeth Egbochuku, (2009); "Teacher's Opinions of School Counseling Programs in Nigerian Secondary Schools," *Educational Research Quarterly*. 33(1), s.42-59.
- Akbaba, Sırrı (2004); *Psikolojik Sağlığı Koruyucu Rehberlik ve Psikolojik Danışma*, Pegem A Yayınları, Ankara.
- Arsal, Zeki (1998); "Program Geliştirme Sürecinde İhtiyaç Analizinin Yeri ve Nasıl Yapıldığına İlişkin Program Geliştirme Uzmanlarının Görüşleri," Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Avcı, Yağmur (2006); "Sınıf İçi Rehberlik Etkinliklerinin Öğrencilerin Verimli Ders Çalışma Alışkanlıkları Üzerindeki Etkisi," Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir
- Aydın, Suat (1998); *Eğitimde Uygulamalı Rehberlik*, Barış Kitap Yayın Dağıtım, Ankara.
- Akgün, Özcan E., Şener Büyüköztürk, Ebru Kılıç Çakmak, Funda Demirel ve Şirin Karadeniz (2010); *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Pegem Akademi, Ankara.
- Balcı, Seher (2012); "Psikolojik Danışma ve Rehberlik", *Eğitsel Rehberlik*, (Der.: Alim Kaya), Anı Yayıncılık, Ankara.
- Bardakçı, Ayşe Bal (2011); "İlköğretim Okullarında Çalışan Sınıf Öğretmeni, Sınıf Rehber Öğretmeni ve Psikolojik Danışmanların Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik Programına İlişkin Görüşleri," Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Başaran, Mehmet (2008); "İlköğretim Okullarındaki Yönetici ve Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Faaliyetlerinden Beklentileri," Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Berber, Dilek (2010); "Ortaöğretim Kurumları Onuncu Sınıf Rehberlik Programı Uygulamalarının Sınıf Rehber Öğretmenleri ve Rehber Öğretmenler Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi," Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Büyüköztürk, Şener (2011); *Veri Analizi El Kitabı*. Pegem Akademi, Ankara.

- Büyüköztürk, Şener, Ömay Çokluk ve Nilgün Köklü (2011); *Sosyal Bilimler İçin İstatistik*, Pegem Akademi, Ankara.
- Chireshe, Regis (2006); “*An Assesment Of The Effectiveness Of School Guidance And Counselling Services In Zimbabwean Secondary Schools*,” Unpublished Doctor Of Education, University Of South Africa.
- Çam, Sabahattin (2005); “Psikolojik Danışma ve Rehberlik,” *Okullarda Rehberlik Hizmet Alanları Birimleri*, (Der.: Gürkan Can,), Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Dahir, Carol. A., Joy. J Burnham ve Carolyn Stone (2009); “Listen to the Voices: School Counselors and Comprehensive School Counseling Programs,” *Professional School Counseling*, Cilt 12, Sayı 3, s. 182-192.
- Demiç, Sibel Ayşe Kılıç (2006); “*İlköğretim ve Ortaöğretimde Uygulanılan Rehberlik Çalışmalarının Öğrencilerin Benlik Algıları Üzerindeki Etkisi: Niğde Örneği*,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Demirel, Özcan (2003); *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*. Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Erden, Münire (1998); *Eğitimde Program Değerlendirme*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Erden, Münire (2011); *Eğitim Bilimlerine Giriş*, Arkadaş Yayınevi, Ankara.
- Erkan Serdar (1991); “Rehberlik ve Psikolojik Danışma” *Rehberlik Nedir?* 2. Baskı, (Der.: Yıldız Kuzgun), ÖSYM Yayınları, Ankara.
- Erkan, Serdar ve Kaya, Alim (Ed.) (2005); *Grupla Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programları 2*, Ankara: Pegem Yayıncılık
- Erkan, Serdar ve Kaya, Alim (Ed.) (2012); *Grupla Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programları 3*, Ankara: Pegem Yayıncılık
- Eşen, Rahime (2009); “*10. Sınıf Rehberlik Programının ‘Sınıf Öğretmenleri İçin’ Rehber Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi*,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Girgin, Günseli (2012); “Psikolojik Danışma ve Rehberlik,” *Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğrenci Kişilik Hizmetleri ve Rehberlik*, (Der.: Alim Kaya), Anı Yayıncılık), Ankara.
- Gordon,Thomas (1975); *Etkili Anababa Eğitimi Aile İletişim Dili*, (Çev.:E.Aksay), Sistem Yayınları, İstanbul.

- Gür, Kadir (2010); “*Sınıf Rehber Öğretmenleri ve Okul Psikolojik Danışmanlarının Yönetmelikteki Rehberlik Hizmetleri İle İlgili Görevleri Kabul Durumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gysberg, Norman ve C., Patricia Henderson, (2006); “*Developing and Managing Your School Guidance Program*,” 5. Baskı, American Counseling Association.
- Hatipoğlu, Hatice (2010); “*Okullarda Yürütülen Psikolojik Danışma ve Rehberlik Uygulamalarının Belirlenmesi ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Hıdır, Adem (2010); “*Ortaöğretim Kurumlarında Sunulan Rehberlik Hizmetlerinin Öğrenci Kazanımlarının Amacına Ulaşma Düzeyi*,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- İlgar, M. Zeki (2005), “Psikolojik Danışma ve Rehberlik”, *Rehberliğin Başlıca Türleri*, (Der.: Gürkan Can), Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Karaca, Rengin ve Ebru İkiz (2014), *Psikolojik Danışma ve Rehberlikte Çağdaş Bir Anlayış*, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Karakuş, Seval (2006); “*İlköğretim Okullarında Çalışan Psikolojik Danışmanların Sınıf Öğretmenleri ve Sınıf Rehber Öğretmenleriyle Yaptıkları Konsültasyon Çalışmalarının İncelenmesi*,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Kızıl, Derya (2007); “*Ortaöğretim Kurumlarındaki Rehber Öğretmenlerin ve Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Rehberlik Etkinlikleri İle İlgili Görüşleri*,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kok, Jim K., S.Kim Low, M. Ngee Lee ve P. Kin Cheah (2012); “The Provision of Counseling Services in the Secondary Schools of Perak State, Malaysia.” 2012 2nd International Conference on Social Science and Humanity IPEDR vol.31 (2012) IACSIT Press, Singapore.
- Korkut, Fidan (2007); “Psikolojik Danışmanların Mesleki Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık İle İlgili Düşünceleri ve Uygulamaları,” *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 32, s.187-197.
- Külahoğlu, Şermin (2004); *Okul Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Programlarının Geliştirilmesi*, 2. Baskı Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Lapan, Richard. T., Norman C. Gysbers ve Yongmin Sun (1997). “The Impact of Morefully Implemented Guidance Programs on the School Experiences of High School Students: A Statewide Evalutaion Study,” *Journal of Counseling and Development*, 75, 4, 292-302.

- Milli Eğitim Bakanlığı (2001); *Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği*, Resmi Gazete, Sayı: 24376.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2011); *Ortaöğretim Rehberlik ve Yönlendirme Dersi Programı*, Talim Terbiye Kurulu Kararı, Sayı:37.
- Modo,Felicia, Kudirat Sanni, Christopher Uwah ve Irene Mogbo (2013); “Guidance and Counseling Services in Secondary School as Coping Strategy for Improved Academic Performance of Students in Akwa Ibom State, Nijeria,” *Research on Humanities and Social Sciences*, ISSN 2222-1719 (paper) ISSN 2222-2863 (Online). Vol.3, No.4
- Muango, Grace ve Ogutu J. P Joel (2012); “An Evaluation Of The Effectiveness Of Guidance And Counselling Services in Public Universities in Kenya,” *Journal of Emerging Trends in Educational Research and Policy Studies*, 3(2): 151-154.
- Oğuz, Orhan, Ayla Oktay ve Halis Ayhan (2010); *21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi*, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Owen, Fidan Korkut ve Dean W. Owen (2008); “Okul Psikolojik Danışmanlarının Rol ve İşlevleri; Yöneticiler ve Psikolojik Danışmanların Görüşleri,” *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt 41, Sayı 1, s.207-221.
- Özabacı, Nilüfer., Neşe Sakarya ve Melike Doğan (2008); “Okul Yöneticilerinin Okuldaki Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi,” *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 11, Sayı 19, s.8-22.
- PDR (2012); <https://www.pdr.org.tr/upload/icerik/Etik/etik.pdf> 18 Şubat 2012
- Peker, Adem (2008); “*Farklı Liselerdeki Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Rehberlik Beklentilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Poyraz, Cengiz (2007); “*Okullarda Yürütülen Rehberlik Hizmetleri Üzerine Bir Araştırma*,” Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Rowley, William. J., Stroh, Heather. R., Sink ve Christopher A. (2005); “Comprehensive Guidance And Counseling Programs’ Use Of Guidance Curricula Materials: A Survey Of national Trends,” *Professional School Counseling*, 8,4, April. 296-303.
- Savaş, Ahmet C. (2006); “*Liselerde İnternet Üzerinden Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Öğrenci, Veli ve Rehber Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi*,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

- Schrumpf, Fred, Donna K. Crawford ve Richard J. Bodine (2007); *Okulda Çatışma Çözme ve Akran Arabuluculuk Program Rehberi*, (Çev.: G. Akbalık ve B.D. Karaduman), İmge Yayınları, Ankara.
- Selçuk Ziya (1991); “Rehberlik ve Psikolojik Danışma” Bireyi Tanıma Teknikleri, 2. Baskı, (Der.: Yıldız Kuzgun), ÖSYM Yayınları, Ankara.
- Selen, Nurdan (2008); “*Liselerdeki Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servislerinin Algılanan Etkililiğinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Senemoğlu, Nuray (2011); *Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya* 19. Baskı, Pegem Yayınları, Ankara.
- Sevim, A. Seher (2004); “Rehberlik Dersi Alan ve Almayan Öğretmen Adaylarının Disiplin Anlayışlarının Karşılaştırılması,” *Eğitim Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi*, Cilt 3, Sayı 5. S.21-33.
- Sılacı, Zeynep (2010); “*Hizmet Alanlar Açısından, Sosyal Bir Statü Olarak Eğitimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma: Bursa Örneği*,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Şahin, Elif (2006); “*Ortaöğretim Rehberlik Çalışmalarının Üniversitedeki Alan Seçimine Etkisi*,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Tan, Hasan (1992); *Psikolojik Danışma ve Rehberlik* 3. Baskı, Alkım Yayınevi, İstanbul.
- Taşdan, Murat ve İlhan Yalçın (2007); “Psikolojik Danışma ve Rehberlik’te Etik,” *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 8, Sayı 14, s.99-107.
- Tatlıoğlu, Kasım (1999); “*Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Servisinden Beklentiler Üzerine Bir Araştırma*,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Terzi, Şerife, Bengü Ergüner Tekinalp ve Wade Leuwerke (2011); “Psikolojik Danışmanların Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri Modeline Dayalı Olarak Geliştirilen Kapsamlı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programlarının Değerlendirilmesi,” *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, s. 51-60.
- Tokalı, Hatice (2007); “*9. Sınıf Rehberlik Programının (Sınıf Öğretmenleri İçin) Rehber Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi*,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Topses, Gürsen (2007); *Psikolojik Yardım Hizmetleri Kuram ve Uygulamalar*, Nobel Yayınları, Ankara.
- Tüfekçi, Mine Uludağ (2011); “*Kapsamlı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Etkinliklerinin Sınıf Rehber Öğretmenleri ve Rehber Öğretmenleri Tarafından Kullanılma Durumları*,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tyler, W. Ralph (2013); “Program Geliştirmede Spesifik Yaklaşımlar,” (Çev.: Abdulkadir Çekin) *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2 , 270-288.
- Ültanır, Emel (2003); *İlköğretim 1.Kademede Rehberlik ve Danışma*. Nobel Yayınları, Ankara.
- Variş, Fatma (1998); *Eğitimde Program Geliştirme “Teori ve Teknikler,”* Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Yalçın, İlhan (2006); “21. Yüzyılda Psikolojik Danışman,” *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt 39, Sayı 1, s.117-133.
- Yazıcı, Hikmet (2005); “Psikolojik Danışma ve Rehberlik”, *Eğitsel ve Mesleki Rehberlik*, (Der.: Gürkan Can), Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Yeşilyaprak, Binnur (2001); *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri* 2.Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Yeşilyaprak, Binnur (2011); *Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı*, Pegem A Yayıncılık, Ankara.

EKLER

Ek 1: Araştırma İzni

T.C.
ZONGULDAK VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 45865702-605.01/ 2206
Konu : Anket Çalışması.

25 .../01/2013

BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi : 26/12/2012 tarihli ve B.08.6.YÖK.2.BE.0.72/302.01.08-2314 sayılı yazınız.

Üniversitenizin Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Çağla TOPÇU tarafından planlanan "9. Sınıf Rehber Programının Öğrenci Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi" konulu tez çalışması için İlimiz Merkez İlçesi Atatürk Lisesi, Fen Lisesi, Zonguldak Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi, Atatürk Anadolu Lisesi, Zonguldak İ.M.K.B.Anadolu Öğretmen Lisesi ve TED Zonguldak Koleji Vakfı Özel Lisesi Okullarında Öğrenim görmekte olan 10. Sınıf öğrencilerine anket uygulamak istediği ilgi yazınız ile Müdürlüğümüze bildirilmiş olup, planlanan çalışmalar için Valilik Makamından alınan 24/01/2013 tarihli ve 2053 sayılı Olur ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve ilgiliye bilgi verilmesi hususunda gereğini rica ederim.

Hasan ERYİĞİT
Vali a.
Millî Eğitim Müdür V.

EK/EKLER:

- 1- Valilik Oluru (1 sayfa)
- 2- Onaylı Anket formu

DAĞITIM:

Gereği:

- 1- B.E.Ü. Rektörlüğüne

Bilgi:

- 1- Mrk. Fen Lis. Müd.
- 2- Mrk. Atatürk Lis. Müd.
- 3- Mrk. Zonguldak Tek. Ve E.M.L. Müd.
- 4- Mrk. Atatürk And. Lis. Müd
- 5- Mrk. İ.M.K.B. Anadolu Öğrt. Lis. Müd.
- 6- Mrk. TED Zonguldak Koleji Vakfı Özel Lis.

Tel : 2536958
Faks : 2519146

E-posta : Zonguldakmem@meb.gov.tr
int.adresi : <http://zonguldak.meb.gov.tr>

DANISMA
444 0 632
S H A T T I

EGİTİME
%100
DESTEK

Ek 2: 9. Sınıf Rehberlik Programı Değerlendirme Ölçeği

9. Sınıf Rehberlik Programı Değerlendirme Ölçeği

Değerli Öğrenciler,

Aşağıda, okulunuzda uygulanmış olan 9. Sınıf Rehberlik Programına ilişkin ifadeler vardır. Sizden bu programa ilişkin görüşlerinizi belirtmeniz istenmektedir.

Bu ölçekte 1.Bölümde kişisel bilgilerden oluşan maddeler, 2.Bölümde ise programa ilişkin ifadeler yer almaktadır. Lütfen bütün maddeleri dikkatlice okuyup, size uygun gelen seçeneğin karşısına çarpı (X) işareti koyarak belirtiniz.

Bu ölçekten elde edilen veriler sadece bilimsel bir araştırmada kullanılacaktır. **Lütfen isim yazmayınız.** İlgi ve katkılarınıza teşekkür ederim.

Çağla TOPCU
Bülent Ecevit Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi

BÖLÜM 1 KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1.Cinsiyetiniz

(1) Kız (2) Erkek

2.Okuduğunuz Okul Türü

(1) Genel Lise (2) Fen Lisesi (3) Meslek Lisesi
(4) Anadolu Lisesi (5) Anadolu Öğretmen Lisesi

3.Annenizin Eğitim Durumu

(1) Okur-yazar (2) İlkokul mezunu (3) Ortaokul mezunu
(4) Lise mezunu (5) Üniversite mezunu

4.Babanızın Eğitim Durumu

(1) Okur-yazar (2) İlkokul mezunu (3) Ortaokul mezunu
(4) Lise mezunu (5) Üniversite mezunu

5.Okulunuzdaki Rehber Öğretmen Sayısı

() 0 () 1 () 2 () 2'den fazla

BÖLÜM 2

Bölüm 2	Değerli Öğrenci, Aşağıda rehberlik programına ilişkin ifadeler yer almaktadır. Her bir ifade için yanındaki kutulara 1'den 5'e kadar yer alan <u>(1.Kesinlikle katılmıyorum, 2.Katılmıyorum, 3.Kararsızım, 4.Katılıyorum, 5.Kesinlikle katılıyorum)</u> seçeneklerinden sizin için uygun olanı işaretleyiniz. Sorulara vereceğiniz samimi cevaplar, araştırmaya olumlu katkılar sağlayacaktır. Lütfen hiçbir ifadeyi boş bırakmadan cevaplayınız.	Kesinlikle katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kısmen katılıyorum (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle katılıyorum (5)
1	Öğrencileri ilgilendiren yönetmelikleri tanımam açısından yararlıdır.					
2	Akademik başarıyı artırmam açısından yararlıdır.					
3	Ders çalışma alışkanlığı kazanabilmem açısından yararlıdır.					
4	Verimli ders çalışma tekniklerini öğrenmemi sağlar.					
5	Okul çevresindeki eğitsel ve sosyal imkânlardan haberdar olmamı sağlar.					
6	Okulda yararlanabileceğim olanaklar hakkında bilgi sahibi olmamı sağladı.					
7	Sınav kaygısıyla baş edebilmemde etkilidir.					
8	Ergenlik döneminin bedensel ve duygusal değişimlerin ortaya çıkardığı durumlara uyum sağlamamda etkilidir.					
9	Bedensel sağlığım için gerekli alışkanlıkları edinmemde yararlıdır.					
10	Kişilerarası iletişimimi güçlendirmem açısından yararlıdır.					
11	Öfke ile baş etme yollarını öğrenmemi sağlar.					
12	Kişiler arası ilişkilerde anlaşmazlıkları çözebilmem açısından yararlıdır.					
13	Akran baskısıyla baş edebilme becerilerini geliştirmemde yararlıdır.					
14	Okulda sorunların ortaya çıkmadan önlenmesinde etkilidir.					
15	Eğitim-öğretim etkinlikleri içindeki grup çalışmalarına aktif olarak katılmamı sağlar.					
16	Duygusal ve sosyal uyum sorunlarının çözümünde etkilidir.					
17	Karşılaştığım sorunların çözümünde gereken yardımı alabilmemi sağlar.					
18	Karşı cinsle ilişkilerimde yaşadığım sorunlarla başa çıkmamda etkilidir.					
19	Sosyal beceri geliştirmem konusunda etkilidir.					
20	Özgüven ve özsaygımı geliştirmem konusunda etkilidir.					
21	Okulda seçebileceğim dersler hakkında bilgi sahibi olmamı sağlar.					
22	Bana uygun olan dersleri seçmemin önemini kavramamı sağlar.					
23	Seçebileceğim dersler ile meslekler arasındaki ilişkiyi fark etmemi sağlar.					
24	Mesleki değerlerimi fark etmemi sağlar.					
25	İlgilerimi tanımamı sağlar.					
26	Yeteneklerimi tanımamı sağlar.					
27	Seçebileceğim meslekleri tanımam açısından yararlıdır.					
28	Geleceğe ilişkin hedef belirlememde etkilidir.					
29	Meslek ve kariyer olanaklarım hakkında doğru ve kapsamlı					

	bilgiye ulaşmamı sağlar.					
30	Sınıf rehber öğretmenleri, rehberlik etkinliklerini uygularken isteklidir.					
31	Sınıf rehber öğretmenleri öğrencilerin, kişisel-sosyal gelişimlerini ve ders başarılarını takip edebilmektedir.					
32	Okul rehber öğretmenleri öğrencilerin, kişisel-sosyal gelişimlerini ve ders başarılarını takip edebilmektedir.					
33	Okul idaresi, rehberlik programının uygulanmasında destekleyici ve yardımcıdır.					
34	Okuldaki rehber öğretmen sayısı yeterlidir.					
35	Rehberlik etkinliklerini uygulayabilmek için haftada bir (1) ders saati yeterlidir.					

Ek 3: “Ortaöğretim Rehberlik ve Yönlendirme Programı” Yeterlik Alanlarına Göre Kazanımlar

Yeterlik Alanı: Okula ve Çevreye Uyum

1. Okulda, yönetmeliklerin kendisini ilgilendiren bölümleri hakkında bilgi edinir.
2. Okul ve çevresindeki eğitsel ve sosyal imkânlardan yararlanır.
3. Okula ilişkin olumlu tutum sergiler.

Yeterlik Alanı: Eğitsel Başarı

1. Başarı ve başarısızlığa neden olan etmenleri belirler.
2. Ders çalışma alışkanlıklarını verimlilik açısından değerlendirir.
3. Verimli ders çalışma tekniklerini açıklar.
4. Sınav kaygısının akademik başarıya etkisini açıklar.
5. Eğitsel alanlardaki güçlü ve zayıf yönlerini değerlendirir.

Yeterlik Alanı: Kendini Kabul

1. Değerlerini fark eder.
2. Ergenlik dönemindeki bedensel ve duygusal değişimlerle baş etme yollarını kullanır.

Yeterlik Alanı: Kişilerarası İlişkiler

1. Kişiler arası iletişimi, unsurları ve türleri açısından analiz eder.
2. Kurduğu iletişimleri etkili iletişimde dikkate alınacak unsurlar açısından değerlendirir.
3. Kurduğu iletişimleri, iletişim engelleri açısından değerlendirir.
4. Öfkenin yarattığı fiziksel, duygusal ve düşünsel etkileri açıklar.
5. Öfke ile baş etmede kullandığı yöntemleri yarattığı etkileri açısından değerlendirir.
6. Öfke ile baş etmede yapıcı yollar kullanır.
7. Etkili çatışma çözme basamaklarını açıklar.
8. Günlük hayatında kullandığı çatışma çözme basamaklarını etkililiği açısından değerlendirir.
9. Akran baskısıyla baş eder.

Yeterlik Alanı: Güvenli ve Sağlıklı Hayat

1. Sağlıklı hayat için gerekli alışkanlıkları edinir.

Yeterlik Alanı: Eğitsel ve Mesleki Gelişim

1. Eğitsel ve mesleki planlama dosyası düzenler.
2. Okulda seçebileceği dersler hakkında bilgi toplar.
3. Ders seçimine etki eden faktörleri sıralar.
4. Kendini tanımının ders seçimindeki önemini fark eder.
5. Seçebileceği dersler ile meslekler arasındaki ilişkiyi açıklar.
6. Seçeceği mesleğin geleceğini nasıl etkileyeceğini açıklar.
7. Mesleki değerleri, ilgileri, yetenekleri ve kişilik özellikleri ile seçeceği dersler arasında ilişki kurar.

8. Eğitsel ve mesleki planlama dosyasından yararlanarak, ilgi, yetenek, mesleki değer ve akademik başarısını göz önünde bulundurarak geçiş hakkı olan okulları değerlendirir.
9. Ders seçiminde kendini ve içinde bulunduğu koşulları gerçekçi bir biçimde değerlendirir.
10. Eğitsel ve mesleki planlama dosyasından yararlanarak ilgi, yetenek, mesleki değer ve akademik başarısına uygun ders seçimi yapar.